

Pěstounská péče a podpora ze strany státu

Bc. Andrea Pospíšilová

Diplomová práce 2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Andrea Pospíšilová**
Osobní číslo: **H140330**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Pěstounská péče a podpora ze strany státu**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti sociálně právní ochrany dětí, náhradní rodinné péče a výkonu pěstounské péče.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou analýzy dokumentů a dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MATĚJČEK, Z. Náhradní rodinná péče. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.

MATĚJČEK, Z. O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.

MATĚJČEK, Z., et al. Osvojení a pěstounská péče. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3.

ŠKOVIERA, A. Dilema náhradní výchovy. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-318-5.

ZEZULOVÁ, D. Pěstounská péče a adopce. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.

CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Helena Skarupská, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

1. prosince 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

15. dubna 2016

Ve Zlíně dne 1. prosince 2015

doc. Ing. Aněžka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 4. 4. 2016

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být teč nejmně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k větší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Předmětem diplomové práce je oblast náhradní rodinné péče, a to především péče pěstounské. Teoretická část se nejprve zaměřuje na institut rodiny a jeho současných problémů, které jsou příčinou, proč se dítě ocitá v náhradní rodině. Poté se již teoretická část zaměřuje na náhradní rodinnou péči, zejména na péči pěstounskou, včetně jejího vývoje a zprostředkování. Závěr teoretické části je věnován pomoci, která je pěstounům poskytována státem. Praktická část je tvořena formou kvantitativního výzkumu, prostřednictvím dotazníku a analýzou dokumentů, s cílem zjistit, zda změny spojené s novelizací platnou od 1. 1. 2013 mají i nadále pozitivní vliv na postoje současných pěstounů a zda je pěstouny podpora ze strany státu považována jako dostatečná.

Klíčová slova:

rodina, ohrožené dítě, náhradní rodinná péče, pěstounská péče, pěstoun, novelizace pěstounské péče

ABSTRACT

The aim of my study thesis is the area of family care – mainly foster care. Firstly, the theoretical part of this study thesis focuses on a family as an institution and its current issues that might cause putting a child into a substitute family. Secondly, the theoretical part deals with substitute family care especially foster care including its development and arrangement. The content of the final part of this section is about help to foster parents provided by a state. The practical part consists of data gained from a quantitative research that was carried out by questionnaire and by analysis of documents leading to find out about changes connected with novelization valid from 1.1.2013. The question is whether this novelization still has a positive impact on attitudes of foster parents and if they consider this help provided by a state sufficient.

Keywords:

a family, a affected child, a substitute family care, a foster parent care, a foster parent, a foster parents reward, law amendment of the foster parent care

Touto cestou bych ráda poděkovala paní PhDr. Heleně Skarupské, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, nápady a připomínky, a také za její věnovaný čas, trpělivost a vstřícný přístup, které mi poskytla při vedení této diplomové práce.

„Domov je místo, odkud Tě nevyhodí....“

Dagmar Zezulová

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ZÁKLADNÍ FUNKCE RODINY	12
1.1 RODINNÁ POLITIKA STÁTU	14
1.2 PROBLÉMY SOUČASNÝCH RODIN.....	16
1.3 SANACE RODINY	19
2 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	23
2.1 OHROŽENÉ DÍTĚ A JEHO OCHRANA	24
2.2 TYPY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE	27
2.3 VYBRANÁ PSYCHOLOGICKÁ HLEDISKA NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE.....	29
3 PĚSTOUNSTVÍ JAKO JEDNA Z FOREM NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE	34
3.1 VÝVOJ PĚSTOUNSKÉ PÉČE V ČESKÉ REPUBLICE	37
3.2 PROCES ZPROSTŘEDKOVÁNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE	40
3.3 PODPORA ZE STRANY STÁTU	44
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	49
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	50
4.1 VÝZKUMNÝ CÍL.....	50
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	51
4.3 METODA VÝZKUMU.....	52
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	53
4.5 PŘEDVÝZKUM – OVĚŘENÍ DOTAZNÍKU	53
4.6 REALIZACE VÝZKUMU	53
5 REALIZOVANÉ VÝZKUMY NA PODOBNÉ TÉMA.....	55
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU A VYHODNOCENÍ DAT	57
6.1 VYHODNOCENÍ ANALÝZY DOKUMENTŮ.....	57
6.2 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	63
6.3 ZÁVĚREČNÁ DISKUSE	75
ZÁVĚR	80
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	82
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	85
SEZNAM OBRÁZKŮ	86
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	87
SEZNAM PŘÍLOH	88

ÚVOD

Diplomovou práci jsme věnovali tématu náhradní rodinné péče a to konkrétně péči pěstounské. Téma právě této formy péče jsme si vybrali nejen proto, že pěstounství je v současné době stále velmi diskutované, ale i proto, že ještě donedávna bylo i náplní našeho profesního života.

Během naší profesní kariéry jsme měli možnost setkat se nejen s řadou pěstounů, ale i dětmi umístěných do pěstounských rodin. Měli jsme také příležitost vyslechnout si jejich příběhy, cesty, kterými museli projít a problémy, které museli a musí neustále řešit. Především je třeba si uvědomit, že přijetí dítěte do pěstounské péče je velmi náročný úkol. Již od samého počátku se nejen pěstouni, ale i poručníci potýkají se spoustou náročných situací, které je nutné vyřešit a tím zabezpečit zdárný vývoj dítěte a tak přispět k tomu, aby v životě obstály co nejlépe.

Děti, které přichází do náhradních rodin, si s sebou přináší i své problémy. Napovrch mohou vypadat jako zcela zdravé, ale uvnitř zdravé rozhodně nejsou. Jestliže zdraví můžeme chápat jako stav fyzické, psychické, ale také sociální pohody, potom zdravé není žádné dítě přicházející do pěstounských rodin. Často se tyto děti rodí do rodin, které nejsou na příchod dítěte připraveny. Je třeba si uvědomit, že tyto děti ve svém poměrně krátkém životě zažily ve svých biologických rodinách často velmi kruté zacházení, které se rozhodně musí nějakým způsobem projevit. Jejich výchova klade na pěstouna samotného, ale i na celou jeho rodinu, značně vysoké nároky.

Stát si velmi dobře uvědomuje jakou službu nejen pro něj, ale i celou společnost pěstouni vykonávají a jaké nezastupitelné místo pěstounská péče v oblasti náhradní rodinné péče zaujímá. Současně je třeba ale zdůraznit, že zájemců o výkon pěstounství bylo a je stále nedostatek. To byl také jeden z mnoha důvodů, jejichž důsledkem byla rozsáhlá novelizace zákona o sociálněprávní ochraně dětí s účinností od 1. 1. 2013. Uvedené změny, mimo jiné, pěstounským rodinám garantují nárok na odbornou pomoc, která do té doby v legislativě chyběla. Novela zakotvila do našeho právního řádu dohodu o výkonu pěstounské péče, kde jsou upraveny podrobnosti o právech a povinnostech pěstounů. Ke změnám také dochází v oblasti finančního krytí nákladů spojených s výkonem pěstounské péče prostřednictvím dávek, jak pro pěstouna, tak i pro dítě. Zvláštní pozornosti se v novelizovaném zá-

koně dostává institutu pěstounské péče na dobu přechodnou, jejímž smyslem je poskytnout okamžitou pomoc ohroženým dětem.

Optimální náhradní rodina dává jedinci vzor a zároveň předpoklad, že bude umět vytvořit kvalitní domov i pro své děti. Pěstounskou péči tedy můžeme považovat za nedoceníitelnou službu dítěti, jeho rodičům, společnosti a státu. Cílem naší práce tedy bude seznámit se s tím, **jaké je postavení pěstounské péče v systému náhradní rodinné výchovy, jakým způsobem stát zabezpečuje a podporuje tuto formu péče a zda je tato podpora dostatečná.**

V úvodu teoretické části se budeme věnovat tématu rodiny. Konkrétně zde zmíníme základní funkce rodiny, které jsou nepostradatelné pro zdravý vývoj dítěte. Dále se budeme věnovat rodinné politice státu, která je realizována právním, ekonomickým a sociálním opatřením. Na toto téma navážeme podkapitolou o problémech, s kterými se současné rodiny potýkají a které jsou často i důvody, proč se dítě ocitá v náhradní rodině. Samozřejmě je také nezbytné zmínit možnosti, jak s rodinou pracovat prostřednictvím sanace a tím jí pomoci se stabilizovat.

Druhou kapitolu věnujeme náhradní rodinné péči, ve které se budeme snažit objasnit pojmy úzce spjaté s tímto tématem. Následující podkapitola se zaměřuje přímo na ohrožené dítě a jeho ochranu, protože právě to je hlavní podstatou celé náhradní výchovy. Dále se budeme snažit představit a vysvětlit rozdíly mezi jednotlivými typy této péče, ale také seznámit s vybranými psychologickými hledisky, s kterými se můžeme při jejím výkonu setkat.

V závěru teoretické části se již plně zaměřujeme na pěstounství a jeho postavení v systému náhradní rodinné péče. Současně nastíníme, jaký byl jeho historický vývoj. Následně se již věnujeme procesu zprostředkování a především podpoře ze strany státu formou práv a povinností, ale také hmotnému zabezpečení pěstounů.

V praktické části se formou dotazníku a analýzy dokumentů pokusíme zjistit, zda je pomoc ze strany státu považována současnými pěstouny jako dostatečná a případně v které oblasti shledávají tuto pomoc jako nedostatečnou.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ FUNKCE RODINY

Matoušek ve své knize (2014, s. 13-14) uvádí, že až do 18. století byla v Evropě rodina společenstvím, které své členy zajišťovalo ekonomicky, poskytovalo jim vzdělání a péči v době nemoci a stáří. Současně bylo také nemožné mimo společenství rodiny přežít. Původní komplex funkcí rodiny se však tenčí. Od konce 19. století některé funkce rodiny začal přebírat vznikající sociální stát. Mezi současné funkce můžeme řadit:

- podporování socializace – vychovávání dětí
- vztahovou podporu dospělých lidí
- ekonomickou podporu všech členů

V obou prvních funkcích však rodina nebude zastupitelná nikdy. I když proběhlo mnoho pokusů, jak tento institut nahradit, výsledky vždy ukázaly nenahraditelnost rodiny.

Dle Krause (2008, s. 81-83) dochází v plnění jednotlivých funkcí rodiny k proměnám. Nároky a požadavky na rodinu v dnešní společnosti stále vzrůstají. Důsledkem je, že rodina své funkce plní nedostatečně. Na druhé straně je ale třeba říci, že význam rodiny jako útočiště před veřejným světem, značně posílil. Rodinné prostředí se více než dříve stává protiváhou veřejného prostoru.

Kraus (2008, s. 81-83), Procházka (2012, s. 107-109) i Klapilová (2000, s. 27-30) mezi funkce rodiny řadí:

1. **Biologickoreprodukční funkce** - má význam pro společnost jako celek, ale také pro jedince, který společnost tvoří. Pro svůj zdárný vývoj potřebuje společnost stabilní reprodukční základnu. Bohužel v současném světě je dítě chápáno jako překážka v profesním růstu a vlastní seberealizaci obou partnerů.
2. **Sociálně - ekonomická funkce** - rodina je chápána jako významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti. Poruchy ekonomické funkce se projevují v hmotném nedostatku rodin, což bývá důsledkem nezaměstnanosti nebo také zvyšování životních nákladů.
3. **Ochranná funkce (zaopatřovací, pečovatelská)** - spočívá v zajišťování základních potřeb (biologických, hygienických, zdravotních) nejen dětí, ale všech členů rodiny.
4. **Socializačně - výchovná funkce** - rodina je první sociální skupinou, která dítě učí přizpůsobovat se životu, osvojovat si základní návyky a způsoby chování v běžné

společnosti. Hlavní úlohou je především příprava dětí a mladistvých na vstup do praktického života.

5. **Emocionální funkce** - je zásadní a nezastupitelná. Přibývá však rodin, které tuto funkci (z důvodu zaneprázdněnosti, rozvodovosti, dezintegrace atd.) plní jen s velkými obtížemi, resp. neplní téměř vůbec. Narůstá počet dětí citově deprimovaných nebo i týraných.
6. Pamatovat je také třeba na **rekreaci, relaxaci a zábavu**. Jak rodina plní tuto funkci se projeví například v tom, jak rodina tráví svůj volný čas, jakým způsobem tráví společný čas či dovolené.

Současně Procházka (2012, 106-113) jako jednu z hlavních funkcí rodiny spatřuje ve **výchově**. Cílevědomé a záměrné snahy rodičů vedou k naplnění výchovné funkce rodiny. Jedná se o situaci, kdy opakovaně a jedinečně předává svým potomkům hodnoty a normy společenského chování, vede je ke vzdělání a k sebevýchově. Současně se stává jejich oporou i vzorem.

Jako místo, kde je zajištěn dobrý a optimální vývoj dítěte a současně jeho prospěch, vidí Procházka (2012, s. 106-113) ve **funkční** rodině. V **problémové** rodině se vyskytují závažnější poruchy některých nebo všech funkcí. Rodina není vždy schopna tyto problémy vyřešit vlastními silami a musí poruchy svých funkcí kompenzovat za případné jednorázové či krátkodobé pomoci zvenčí.

Autor **dysfunkční** rodinu chápe jako rodinu, kde se vyskytují vážné a dlouhodobé poruchy některých nebo všech funkcí, které bezprostředně ohrožují nebo poškozují rodinu jako celek a zvláště vývoj a prospěch dítěte. Tyto poruchy již není rodina schopna zvládat sama, a proto je třeba učinit řadu opatření zvenčí. Poradenská péče nebývá vždy účinná, neboť rodina je vnitřně poškozena a dlouhodobý nesoulad má podobu vztahové krize. Otázkou však v tomto případě je, kdy začít poskytovat takové rodině pomoc a od kdy se postavit za zájmy dítěte a zajistit mu náhradní rodinnou péči.

V **afunkční** rodině jsou poruchy tak velkého rázu, že rodina přestává plnit své základní funkce a dítěti závažným způsobem škodí, anebo je ohrožuje v samotné existenci. V takové rodině dochází často k týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte. Jediné řešení, které dítěti může prospět je urychleně jej z této rodiny odebrat a umístit do ochranné péče. (Procházka, 2012, s. 106-113)

1.1 Rodinná politika státu

Rodina jako nejstarší a základní sociální jednotka je ve většině států předmětem zvláštní podpory prostřednictvím opatření rodinné politiky, která je nedílnou součástí sociální politiky státu. Tato podpora je obvykle realizována právními, ekonomickými a sociálními opatřeními.

Konkrétní rodinná politika může podle Krebse (2007, s. 348-351) sledovat více cílů, které se vztahují kromě rodiny jako celku, také na jednotlivé skupiny rodin, které mají určité potřeby nebo trpí zvláštním zatížením.

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV, 2013) upřesňuje, že rodinná politika představuje souhrn aktivit a opatření za účelem podpory rodiny. Považuje ji také za politiku průřezovou, která zasahuje do nejrůznějších oblastí veřejného života (např. bydlení, školství, zdravotnictví, trh práce, infrastruktura). Nicméně musíme doplnit, že je soustředěna na podporu rodin ve výkonu jejich přirozených funkcí, nikoli na přebírání těchto rolí a zasahování do jejich života. Současně by měla pamatovat na všechny vývojové fáze, stejně jako na potřeby v jednotlivých situacích.

Z pohledu aktivit, které MPSV v rámci rodinné politiky poskytuje, rozlišujeme tři typy:

1. **Sociální služby** – zahrnují základní sociální poradenství a odborné sociální poradenství. Jejich poskytování je zakotveno v zákoně č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.
 - **základní sociální poradenství** – je poskytováno v rozsahu podání informace přispívající k řešení nepříznivé situace zájemců o sociální službu nebo uživatelům sociálních služeb. Jedná se o obligatorní činnost, kterou musí zajišťovat všechny druhy sociálních služeb.
 - **odborné sociální poradenství** – poskytování vysoce erudovaného poradenství různým cílovým skupinám uživatelů. Služba může být realizována prostřednictvím poradenských zařízení nebo terénní formou v běžném prostředí klientů.

Sociální služby mají zajistit soběstačnost lidem, kteří ji mají sniženou z důvodu věku nebo dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu.

2. **Služby sociální prevence** - mají zabránit sociálnímu vyloučení lidí, kteří jsou jím z různých důvodů ohroženi. Cílem je napomoci uživatelům k překonání nepříznivé životní situace a současně zajistit ochranu společnosti před vlivem nežádoucích společenských jevů.
3. **Služby na podporu fungující rodiny** - mají preventivní a podpurný charakter. Účelem je usnadňovat a posilovat manželské a partnerské soužití a rodiny, podporovat rodiny v péči o děti při harmonizaci práce a rodiny.

Můžeme je členit na **komerčně** poskytované služby (hlídání dětí, pomoc v domácnosti, volnočasové aktivity atd.) a **nekomerčně** poskytované služby (mateřská centra, poskytování volnočasových aktivit, podpora v oblasti slučitelnosti profesních a rodinných rolí, podpora výchovy k harmonickému partnerství, manželství a rodičovství atd.).

Činnosti poskytované v rámci sociálně právní ochrany dětí - zahrnuje preventivní činnost, poradenskou činnost, činnost v rámci sociálně právní ochrany dětí umístěných v náhradní rodinné péči, práce s dětmi vyžadující zvýšenou pozornost, zřizování zařízení sociálně právní ochrany dětí. (MPSV, 2013)

Krebs (2007, s. 358-360) mezi nástroje na podporu rodiny řadí také systém sociálních dávek (hmotná nouze, státní sociální podpora). Výše dávek je odvozována od diferenciování násobku životního minima v závislosti na charakteru sociální dávky a konkrétní příjmové situace rodiny. Bez ohledu na příjmy je vyplácen rodičovský příspěvek.

MPSV (MPSV, 2013) dělí finanční pomoc rodinám do dvou oblastí:

- a) **daňové opatření** – nepřímo jsou rodiny finančně podporovány prostřednictvím daňových opatření (sleva na dani, daňové zvýhodnění na děti, sleva na dani pro rodiče atd.)
- b) **systém sociálního zabezpečení** – dávky nemocenské péče, dávky státní sociální podpory, dávky v hmotné nouzi, dávky osobám zdravotně postiženým a dávky pěstounské péče

Stát prostřednictvím MPSV (Národní koncepce rodinné politiky, 2005) si jako hlavní cíl v oblasti rodinné politiky stanovil vytvořit všestranně příznivé společenské klima a podmínky pro rodinu umožňující lidem realizovat vlastní životní strategii. Přitom respektovat diferencované zájmy a potřeby různých rodinných typů a členů rodiny.

Rodičům, kteří nechtějí rezignovat ani na své rodičovství ani na svou profesní realizaci, stát (MPSV, 2013) umožňuje jejich lepší slučitelnost. K tomu slouží opatření **pracovně-právní povahy a existence finančně a teritoriálně dostupných služeb péče** (zejména do tří let věku dítěte, předškolního a mladšího školního věku dítěte). Mezi taková opatření můžeme řadit např. volno při péči o dítě (mateřská a rodičovská dovolená) či možnosti úpravy forem práce (dohoda o provedení práce, dohoda o provedené činnosti, upravené podmínky pro těhotné ženy a rodiče atd.).

1.2 Problémy současných rodin

Rodina je prvním přirozeným prostředím, do něhož vstupujeme na začátku své existence, a současně je nejdůležitějším převodním mechanismem v předávání hodnot z generace na generaci. Je také velmi důležitá jak pro dítě, tak i pro dospělé členy, protože představuje instituci ochrany v nebezpečí, nemoci nebo v konfliktních situacích. K vnitřním stabilizačním faktorům patří především osobnostní charakteristiky manželů (partnerů), jejich sociální, ekonomická a citová vyzrálost. (Klapilová, 2000, s. 27-28)

Národní koncepce rodin s dětmi (MPSV, 2009) přiznává, že současná česká rodina se potýká s řadou **socioekonomických** překážek, společenských tlaků, kulturně hodnotových proměn, rozporů a vysokých nároků na výchovu dětí a jejich péči a to již při zakládání rodiny. Mezi ty nejzávažnější a časté patří především finanční nedostupnost bydlení, zapojení se na trh práce a vybudování si jisté pracovní pozice. Neméně problematické je i působení **kulturně – hodnotových faktorů**, kdy česká rodina stále staví na tradičních rodinných hodnotách, ale na druhé straně ve společnosti narůstá tendence k rozvolňování vztahů a preferování individuálních zájmů v osobním životě. Současně také k podpoře dlouhodobých forem života bez dětí.

Rodiče jsou ve svém výchovném úsilí osamoceni. Výchovy dětí a zabezpečení rodiny v porovnání s výkonem v zaměstnání jsou chápány v celospolečenském kontextu jako méně přínosné a důležité. Což dokládá oslabená pozice zaměstnanců – rodičů na trhu práce. Rodiče jsou přitom vystaveni vysokým nárokům na kvalitu výchovy a péče o ně, která aby byla úspěšná, vyžaduje od rodičů obětovat nejen finanční prostředky k jejich zabezpečení, ale také osobní zralost, odhodlání postavit se negativním společenským jevům, které komplikují výchovu dětí. Důležitá je také bezpochyby časová investice a osobní nasazení

k vytvoření kvalitního rodičovského vztahu, zaručujícího zdravý vývoj dítěte. Významnou roli pro zvládnání ekonomické funkce rodiny hrají především mezigenerační solidarita a vnitrorodinná soudržnost. Ta je velmi důležitá např. při ztrátě zaměstnání, zhoršeném zdravotním stavu, zajištění péče o závislého člena rodiny atd. Nejhorší situace je však u rodin nízkopříjmových, neúplných rodin nebo rodin s více dětmi. Významným problémem je také slučitelnost rodičovské a profesní role, pro které nejsou vytvořeny ideální podmínky. Zejména se jedná o ranou fázi vývoje dítěte, kdy je plně vázáno na matku a je pro ni velkou zátěží má-li současně vykonávat i výdělečnou činnost. Velmi rozšířený je tedy model dvouprůměrné rodiny a emancipace žen se dostává do kolize s nároky kladebnými na výkon rodičovských rolí a kvalitní rodičovskou péči. (Národní koncepce rodin, 2009)

Pazlarová (2014, s. 81 – 83) dělí výchovné problémy vyvolané rodiči do následujících kategorií:

- **Výchova ohrožující zdárný vývoj, zdraví či život dítěte** - zde patří případy, kdy dochází k zanedbávání péče, k psychickému či fyzickému týrání a sexuálnímu zneužívání. Jedná se o nejzávažnější situaci, která vyžaduje okamžitý zásah.
- **Nedostupnost rodičů** - jednou z podmínek výchovného působení je navázání vztahu mezi rodičem a dítětem. Nedostupnost rodiče může znamenat, že rodič je natolik zaměstnaný nebo se nevyskytuje v domácnosti v době, kdy by mohl trávit s dítětem. Nedostatečnost potom mohou kompenzovat nevhodným způsobem, které dítě nemusí vnímat pozitivně. Jsou ale i případy, kdy se rodič zdržuje mimo domov především z důvodů vlastních problémů (závislost, gamblerství, páchání trestní činnosti). Druhou skupinou jsou rodiče, kteří sice fyzicky jsou v domácnosti přítomni, ale nechtějí, neumějí nebo nemohou s dítětem trávit čas, který by byl přínosný.
- **Nestálost, nečitelnost reakcí rodičů** - rodiče uplatňují vůči dítěti stálý typ nevhodného výchovného působení (např. péči o sourozence v případě depresí matky přebírá nejstarší dítě). Ještě horší je ale situace, kdy je chování rodiče nestálé, nepředvídatelné (např. rodiče s duševními nemocemi či závislími na návykových látkách) a není možné se na něj připravit. Psychika dítěte je v těchto případech stále ve střehu, což je pro dítě značně vyčerpávající.

- **Nedostatečnost sledování činnosti dítěte** - nedostatečný monitoring činnosti dětí patří mezi nejrozšířenější pochybení ve výchově. Není specifikem jen sociálně slabých rodin. Děti nemají stálé domácí aktivity a prostředí v domácnosti často vybízí k pobytu mimo domov. Starší děti se spojují do part, které mohou uskutečňovat různé problematické aktivity (drobné výtržnosti, kouření, alkohol, užívání drog apod.). U středních vrstev je to nedostatek času z důvodu pracovní vytíženosti nebo hlídání třetí osobou.
- **Protichůdné výchovné působení** - výchovné působení musí být sladěné. Rodiče musí být schopni se domluvit a domluvy dodržovat.
- **Výchova v nesouladu se společenskými normami** - je velmi nebezpečná a bývá trestána sankcemi.

Podle Matouška (2014, s. 99-100) při hodnocení míry ohrožení musíme mít neustále na mysli, že případné podezření se nemusí potvrdit. Základními typy závažných ohrožení dítěte jsou nevhodné životní podmínky, zanedbávání, týrání a zneužívání. Pokud jsou zanedbávány psychické potřeby dítěte, mluvíme o deprivaci nebo o citovém zanedbávání. Zneužívání může být sexuální, ekonomické (dětská práce) a kriminální (spoluúčast na kriminalitě dospělých, navádění ke kriminálnímu chování).

Tento autor dále dodává, že velmi závažným problémem, který se vyskytuje v rodinách, je závislost některého z rodičů. Závislost může vzniknout velmi rychle nebo jako následek užívání některých látek velmi dlouho. Vznik závislosti může být podporován stykem s jinými závislými lidmi, stresujícími událostmi i psychickými poruchami. Typickým znakem je neschopnost řídit svoje chování, které negativně ovlivňuje chování k nejbližším lidem, pracovní uplatnění a celkově jeho život. Mezi finančně nejnáročnější můžeme řadit závislost na hracích automatech a drogách. Pokud je rodič závislý, potom nemůže přispívat do rodinného rozpočtu, ale naopak jej ekonomicky „vysává“.

Podle autora je nejčastější závislostí závislost na drogách (legálních i nelegálních). Mezi legální patří léky, nikotin a léky na bolest. Z nelegálních psychotropních látek je to nejčastěji marihuana, LSD, extáze, opiáty a stimulanty. V současné době ale hovoříme i o závislostech na práci, hraní her na počítači, na sexu i internetové komunikaci.

1.3 Sanace rodiny

Česká republika je kritizována nadnárodními institucemi za vysoký počet dětí umístěných v ústavních zařízeních. Sanace rodiny je jeden z přístupů, jak tyto počty snižovat nebo zkracovat doby pobytu v zařízeních. Před rokem 1989 byla sociální práce s rodinou v kompetenci pouze jedné instituce a to obvodních a okresních úřadů a to oddělení péče o rodinu a dítě. Stávalo se tedy, že děti pokud byly umístěny do těchto zařízení, trávily v něm i 15 - 18 let. S rodinou již nadále nikdo nepracoval. Tato skutečnost měla značný vliv na integraci dětí do společnosti. Podstatou celé skutečnosti bylo, že jediným dobrým pečovatelem o ohrožené děti je stát prostřednictvím svých institucí a ten je také musí chránit před jejich rodiči. Musíme však uvést, že pohled na sanaci rodiny je více než rozporuplný. Na jedné straně jsou poskytovatelé a zastánci označováni za naivní snílky a na druhé straně jsou od sanace očekávány až nereálné výsledky. (Bechyňová, 2011, s. 9-12)

Jako podporu rodiny Matoušek (2014, s. 13-14) označuje programy, které mají za cíl pomáhat všem členům rodiny, aby docházelo k naplňování potřeb všech jejich členů. Z toho plyne, že není zaměřena jen na samotné dítě, ale i na to, jak se chovají dospělý a jak jsou v rodině spokojeni. Na rozdíl od rodinné terapie je prováděna přímo v přirozeném prostředí rodiny. Podpora rodiny však nespolehá pouze na profesionální zdroje, jako jsou např. sociální pracovník, psycholog, pedagog, atd., ale využívá všechny dostupné zdroje, což mohou být i široká rodina, sousedé, dobrovolníci či profesionálové působící mimo pomáhající profese. V našem prostředí se pro podporu rodiny používá také výraz **sanace rodiny**.

Autor dále upozorňuje na to, že podpora rodiny nemusí být poskytována výhradně nestátními organizacemi, ale i státními. Státní organizace se ve své činnosti opírají o zákon o sociálně právní ochraně dětí, který však není zákonem o podpoře rodiny, což dodnes svádí státní sociální pracovníky k zachraňování dětí před vlivem jejich rodičů. Podpora rodiny je přístup, který se snaží posílit možnosti rodiny a v případě neúspěchu hledat pro děti náhradní řešení, např. formou umístění do pěstounské péče se zachováním kontaktu na biologickou rodinu a pokud možno i s možností návratu do této původní rodiny.

Bechyňová (2011, s. 30-32) k tomu dodává, že posuzování situace rodiny je velice komplexní záležitost a neobejde se o multidisciplinární spolupráce. Mezi subjekty, které situaci posuzují, patří:

- státní organizace vykonávající veřejnou správu (magistráty a městské úřady, úřady práce),
- orgány samosprávy,
- školská zařízení,
- zdravotnická zařízení a samostatných lékařů, především pediatriů,
- nezávislí psychologové, speciální pedagogové a logopedi,
- příspěvkové a nestátní organizace poskytující služby,
- policie, probační a mediační služba, soudy,
- pěstounské rodiny.

Podporu sanace rodiny shledáváme v zákoně o sociálně právní ochraně dětí (č. 359/1999 Sb., §6), kdy obecní úřad s rozšířenou působností může rodičům uložit povinnost využít pomoci odborného poradenského zařízení, pokud dítě takovou pomoc potřebuje nebo nejsou-li rodiče schopni řešit problémy spojené s výchovou dítěte bez odborné poradenské pomoci.

Dále zákon zajišťuje povinnost zabezpečit pomoc v případě, že je dítě umístěno do ústavního zařízení či zařízení vyžadující okamžitou pomoc. Pomoc spočívá především ve schopnosti uspořádat si rodinné poměry, které by umožnily návrat dítěte do rodiny či hmotné a sociální zabezpečení rodiny. Velkou roli v této situaci hraje především spolupráce jednotlivých úřadů a klienta (rodiče). Jsou to především orgány sociálního zabezpečení, úřady práce a další státní a jiné orgány. Se situací, pokud je dítě umístěno do ústavního zařízení nebo pokud je mu uložena ochranná výchova, je zákonem také povinnost sociálním pracovnícím nejméně jednou za tři měsíce navštívit dítě a nejméně jednou za tři měsíce navštívit rodiče dítěte.

Aby mohl obecní úřad s rozšířenou působností plně dostát všech povinnostem, které mu zákon ukládá, bylo nutné navýšit počty sociálních pracovníků orgánů sociálně - právní ochrany dětí. V sociální práci platí možná mnohem více než v jiných odvětvích, že kvalita končí s kvantitou. V rámci péče a pomoci rodinám ohrožených dětí hrají velkou roli i neziskové organizace, které společně s orgány státní správy mohou vytvářet síť služeb a využívat pro své klientské rodiny ale i pro svou práci výhod, které přináší propojení pravomocí, podpory a pomoci.

Podpora rodin s ohroženým dítětem je zakotvena i v zákoně o sociálních službách (č. 108/2006 Sb., §35). Jsou to především sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, které jsou nedílnou součástí souboru služeb a programů – **sanace rodiny**. Tyto služby jsou zařazeny mezi služby sociální prevence. Mají za úkol zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou ohroženy z důvodu krizové sociální situace, životních návyků a způsobem života, který vede ke konfliktu se společností. Cílem této služby je také chránit samotnou společnost před nežádoucími společenskými jevy.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny mohou mít terénní či ambulantní formu. Mezi základní činnosti patří:

- **Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí** - pomoc rodičům s dítětem v obtížné situaci, aby mohli a uměli využít své možnosti a práva.
- **Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti** - rodiče si v rámci těchto činností prohlubují dovednosti ve výchově dítěte, v nácviku rodičovského a partnerského chování. Při vedených rozhovorech si rodiče osvojují některé dovednosti (např. porozumění chování dítěte, podporu jeho celkového vývoje, zajišťování potřeb).
- **Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím** - jedná se o činnost, kdy např. matkám na mateřské dovolené zprostředkovává návštěvy mateřských center, přehled o rekvalifikačních kurzech, v době, kdy se blíží konec mateřské dovolené. Rodiče jsou podporováni k tomu, aby pochopili důležitost vrstevnického kolektivu a zařazení svého dítěte do takového kolektivu.
- **Sociálněterapeutické činnosti** - v rámci těchto činností jsou rodiči v případě zájmu a ochoty nabídnuty služby psychoterapeuta. Nejčastěji rodiče žádají o zprostředkování rodinné, párové a individuální psychoterapie v zařízeních, které od svých klientů neúčtují přímé platby. (Vyhláška č. 500/2016, § 30)

Jak uvádí Matoušek (2014, s. 184-186) pro odpovídající a účinnou profesionální pomoc je třeba nejprve zvolit vhodný typ pomoci. Není vyloučen, že pro účinnou pomoc bude třeba kombinovat více postupů. Zpravidla se jeden považuje jako hlavní a další za doplňující. Kromě toho musíme brát v úvahu, že během práce s rodinou, se mohou objevit nové skutečnosti, které změni náhled na zdroje obtíží rodiny a na možnosti jejich řešení. Tomu je třeba přizpůsobit plán, resp. kontrakt s rodinou.

Matoušek (2014, s. 9) dále dodává, že špatné posouzení může vést k tomu, že dítě stráví roky v ústavní péči, popř. v péči náhradních rodičů a to i přesto, že vhodně zvolená forma podpory jeho biologické rodiny dávala naději, že v ní dítě bude moci vyrůstat bez velkých problémů.

2 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

V odborné literatuře je náhradní rodinná péče chápána jako všechny druhy nekolectivní péče o dítě, o které se z nejrůznějších důvodů nemohou starat biologičtí rodiče. Bohužel musíme konstatovat, že i v současné době je tento pojem pro širokou veřejnost nedostatečně znám a někdy i špatně chápán. (Nožířová, 2012, s. 11-12)

Pokud již dojde k tomu, že dítě musí být umístěno do náhradní péče, je tato situace i pro většinu rodičů stresující a to bez ohledu na schopnost o děti pečovat. Někdy však bývá nezbytné odebrat dítě z rodiny okamžitě. Jedná se především, kdy nečekaně odhaleno týrání, zneužívání dítěte či domácí násilí. K tomuto řešení se přistupuje pouze z velmi vážných důvodů, kdy je ohroženo zdraví či život dítěte. Dítě je nejdříve nutné zabezpečit bezpečné prostředí. Podle situace může být dítě umístěno do diagnostického ústavu.

Odchod dítěte do některého z forem ústavní výchovy je u nás stále nejčastější variantou. Alternativou může být umístění dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. V současné době se u kojenců využívá přechod do pěstounské péče na dobu přechodnou s perspektivou osvojení či dlouhodobé pěstounské péče. Specifickou situací je převzetí dítěte do péče příbuznou osobou, která může později dostat formu pěstounské péče. Z určitého pohledu můžeme tuto formu považovat jako za nejvhodnější řešení. Významné je pro dítě, že se s novým pečovatelem znají. Nejsou mu cizí ani návyky a zvyky rodiny. Přechod z pravidla nebývá pro dítě tolik rizikový. Na druhou stranu má i takový přechod určitá rizika. Jedním z nich je nevhodná intervence ze strany biologických rodičů, kteří vůči svým příbuzným necítí žádný respekt či zábrany a mohou nevhodně zasahovat do výchovy a péče o dítě. Dále se v případě prarodičů mohou opakovat nevhodné výchovné postupy, které vedly k selhání jejich potomků v roli rodiče.

Dle Matouška (2014, s. 151-153) do klasické pěstounské péče přichází dítě zpravidla z ústavního zařízení. Mnoho rodičů tomu však brání a s rozhodnutí nesouhlasí a činí veškeré kroky, aby umístěná zabránili. Obávají se, že umístěním dítěte je definitivně ztrácí. Důležité je rodiče seznámit s tím, za jakých podmínek může být dítě opět vráceno do jejich péče. Velmi důležité je udržet kontakt původní rodiny s dítětem umístěným do pěstounské péče (výjimku tvoří rodiče, jimž byl zakázán styk s dítětem). Při kontaktu s dítětem v pěstounských rodinách je nutné poskytnout pomoc všem zúčastněným stranám včetně pěstounů. Primární pomoc by měla být směřována na pěstouny, protože ti připravují dítě

na setkání. V některých případech je nutné stanovit určitá pravidla ohledně setkání, s kterými by měli obě strany souhlasit a být je schopni dodržovat. Přítomnost pracovníka může být velmi přínosná, kdy funguje jako prostředník a koordinátor setkání a pomáhá „prolomit ledy“ mezi pěstouny a biologickou rodinou. Pracovníky mohou být sociální pracovníci OSPOD, kteří však narážejí na administrativní překážky. Mnohem flexibilnější jsou pracovníci neziskových organizací. Specifický přístup si vyžaduje situace, kdy dochází ke kontaktu po delší době a to z důvodu, že rodiče z různých důvodů kontakt s dětmi ztratí (výkon trestu, pobyt v zahraničí, ztráta bydlení apod.). Podpora je v tomto případě naprosto nezbytná.

2.1 Ohrožené dítě a jeho ochrana

Pokud rodiče péči o své děti nezvládají, jednoznačně dochází k situaci, že dítě v rodině neprospívá. Především se jedná o rodiny, které se často dlouhodobě ocitají v situaci nejruznějších starostí - existenčních nejistot, strachu ze ztráty bydlení, nestabilní a nejisté vztahy atd. Tyto obtíže se začnou na sebe nabalovat a rostoucí sněhová koule se začne na rodiče valit. Špatné prospívání dítěte nebývá často v těchto situacích úmyslné, ale je to spíše důsledek špatného vyladění na dítě a jeho potřeby. A to jsou situace, kdy hovoříme o **zanedbávání péče o dítě**. Tento pojem je součástí syndromu týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte – CAN (Child Abuse and Neglect). Jde pravděpodobně o nejčastější formu špatného zacházení s dítětem. Oběti zanedbávání však bývají často špatně zjistitelné, pokud se nejedná o těžší formy.

Autorka dále uvádí, že při posuzování rizika je velmi důležitá schopnost profesionála rozpoznat faktické i potencionální riziko ohrožení:

1. **Nejmenší riziko** - zahrnuje pouze potencionální riziko. Pokud se situace neopakuje příliš často, nevyžaduje pozornost orgánu sociálně právní ochrany dětí (např. rodiče se nezajímají, s kým chodí jejich dítě ven, občas nedostává výživné jídlo atd.).
2. **Střední riziko** - situace, kdy ohrožení dítěte stoupá, zejména trvá-li ohrožení zdraví a vývoje dítěte delší časový úsek. Vyžaduje jasný zásah sociálních služeb a nabídku podpory rodiny (malé dítě nedostává pravidelně stravu, rodiče se starají o školní výsledky svého dítěte velmi nepravidelně atd.).

3. **Vážné riziko** - definuje situaci dlouhodobého či vážného ohrožení dítěte, jehož důsledkem může být vážné poškození zdraví či smrt dítěte. Jde o opakující se situaci, které vážně ohrožují i emoční stránku dítěte.

V české odborné literatuře rozlišujeme **zanedbávání a psychickou deprivaci**. V následujícím textu vycházíme z Bechyňové (2011, s. 43), která tyto jevy popisuje následovně:

Zanedbávání spojujeme spíše s nízkou socioekonomickou úrovní rodiny, v níž nedochází k uspokojování základních biologických potřeb. Oproti tomu u **psychické deprivace** se jedná především o individuální citový vztah ke konkrétnímu dospělému, který mu dodává citové bezpečí. Což chápeme jako velmi důležité pro zdravý rozvoj osobnosti dítěte. K deprivaci ale může docházet i v rodinách, kde k zanedbávání nedochází. Pro volbu pomoci je nutné nejprve zjistit, o kterou z forem zanedbávání se jedná. Pokud je problémem psychická deprivace, pak je třeba nejprve vybudovat a posílit vztah mezi dospělým a dítětem.

Autorka dále upozorňuje, že je velmi důležité také rozlišit, zda se jedná o zanedbávání či o specifickou výchovu spojenou s kulturní odlišností a dítě neohrožuje. V této situaci musíme k případu přistupovat zvláště citlivě, s porozuměním a bez předsudků sociálního pracovníka. Při posuzování situace dítěte je důležitá kvalitní diagnostika, jež je schopna zhodnotit míru akutního či potencionálního ohrožení dítěte v rodině.

Povinnosti státu chránit děti před všemi formami syndromu CAN vyplývá pro ČR z řady ústavních i mezinárodních dokumentů. Mezi nejvýznamnější patří především **Listina základních práv a svobod**, která je součástí ústavního pořádku od roku 1993. Podle článku č. 32 je rodičovství a rodina pod ochranou zákona, zároveň je zaručena zvláštní ochrana dětem a mladistvým. Děti mají právo na rodičovskou péči. Mohou být odloučeni od rodičů pouze na základě rozhodnutí soudu. Z celé řady lidských práv je třeba zdůraznit především právo rodičů, které se ocitnou v hmotné nouzi, na pomoc stát. Výše uvedené články mají především zaručovat pomoc státu rodinám, které pečují o děti a ocitnou ve složité životní situaci, aby byly schopny vykonávat své základní funkce, především pečovat o děti.

Dalším dokumentem zaručující práva dítěte, je **Úmluva o právech dítěte**. Česká republika se ratifikací od 1. 1. 1993 zavázala k respektování a zabezpečování práv dítěte. A právě tento dokument můžeme považovat za nejvýznamnější právní dokument v oblasti práv dítěte. Úmluva je důležitá především článkem č. 3, kdy zavazuje smluvní státy k povinnosti

zajistit „blaho dítěte“, tzn. zajistit dítěti takovou ochranu a péči, která zajišťuje dítěti blaho. Současně také zavazuje osoby zodpovědné za děti k respektování práv a povinností, aby mohli plnit řádně svoji úlohu. Druhým důležitým článkem je článek č. 19, kde je upravena povinnost činit všechna zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoliv druhem zneužívání.

Matoušek (2014, s. 37) dodává, že vzhledem k potřebě systémových změn byla v roce 2012 přijata Národní strategie ochrany práv dítěte „**Právo na dětství**“. Cílem je především zajistit důkladnou ochranu práv každého dítěte a naplňování jejich potřeb. Podporovat zvyšování kvality života dětí a rodin, včetně rozvoje dítěte v jeho přirozeném prostředí, případně v náhradním rodinném prostředí. Předpokladem je naplnění v úzké spolupráci vlády, územních samospráv, nestátního neziskového sektoru občanských iniciativ.

Bechyňová (2011, s. 44-46) upozorňuje, že zákon o rodině č. 94/1963 Sb. nahrazuje od 1. 1. 2014 nový **občanský zákoník č. 89/2012 Sb.**, na jehož základě může soud v případech, vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dítěte, uložit výchovná opatření. Napomenutí, omezení nebo dohled jsou opatření, která mohou posilovat preventivní poradenská doporučení rodině. V případě, kdy je výchova vážně ohrožena a jiná opatření nevedla k nápravě, může soud nařídit některá z následujících opatření: svěřením do výchovy jiné fyzické osobě než rodiče, předběžné opatření, pěstounskou péči, ústavní nebo ochrannou výchovu.

V neposlední řadě je třeba vymezit okruh dětí, na které se sociálně právní ochrana zaměřuje. Okruh vymezuje zákon **o sociálně - právní ochraně dětí**. (č. 359/1999 Sb., § 6), který specifikuje tyto děti takto:

a) *jejichž rodiče:*

1. *zemřeli*
2. *neplní si povinnosti plynoucí s rodičovské odpovědnosti*
3. *nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti*

b) *kteřé byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřením dítěte do její výchovy;*

c) *kteřé vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo*

návykové látky, jsou ohroženy závislostí, živi se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití;

d) které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte;

e) na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu;

f) které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umísťovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců;

g) které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami;

h) které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylanty nebo osobami požívajícími doplňkové ochrany, a které se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu;

pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.

2.2 Typy náhradní rodinné péče

V náhradní rodinné péči vždy primárně hledáme pro ohrožené dítě co nejvhodnější její formu. V současné době rozlišujeme několik typů náhradní rodinné péče. Mezi nejvýznamnější a nejvíce využívané patří **osvojení a pěstounská péče**. Dále **hostitelská péče** a institut **poručníka**. V následujícím textu si je blíže specifikujeme.

Bubleová (2014, s. 7-8) uvádí, že **poručenství**, které se využívá u v oblasti náhradní rodinné péče, určitým způsobem patří k pěstounské péči. Soud ustanoví dítěti poručníka, jestliže není žádný z rodičů, který má a vůči dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu. Poručník vystupuje v roli zákonného zástupce dítěte. Pokud je dítě svěřeno do pěstounské péče a během výkonu dojde ke změně poměrů, může být pěstoun ustanoven poručníkem dítěte. Mezi nimi opět nevzniká takový poměr, jako mezi dítětem a rodi-

čem. Do péče poručníka bývají často svěřeny děti, které by sice mohly být osvojeny, ale z nějakého důvodu se nenajde vhodný osvojitel. Zájemců o osvojení je sice více než pěstounů, ale často mívají požadavek o svěřeni dítěte zdravého a malého.

Nožířová (2012, s. 14-15) dále uvádí, že mezi využívané formy náhradní rodinné péče patří tzv. **hostitelství**. Hostitelství je situace, kdy dobrovolník přímo ze zařízení si bere dítě k sobě domů (např. víkendy, svátky), avšak tato forma nemá právní podporu. Hostitelství se proto v této době řídí §30 zákona o sociálně právní ochraně dětí. Právě v této oblasti by byla velmi vhodná právní úprava a osvěta, protože hostitelství není v podvědomí veřejnosti vůbec známo. Hostitelství je vhodné především pro starší děti, které jsou umístěny v ústavním zařízení. Ty by tak mohly strávit nějakou dobu mimo tato zařízení v nových rodinách.

Na nedostatky v podobě chybějícího právního ukotvení a nedostatku informace ohledně hostitelství poukazuje i Zezulová (2012, s. 172-174), která navrhuje, aby kritéria pro propouštění dětí na hostitelské pobyty, byly zakotveny v zákoně či ve vyhlášce. Dále přichází s názorem, že by bylo dobré, aby případný poskytovatel hostitelské pomoci disponoval potvrzením, že může poskytovat tuto péči a současně znal zdravotní stav dítěte. Samostatnou oblastí je potom financování a příprava hostitelů, která v této chvíli je také nedořešena.

Obecně však můžeme konstatovat, že náhradní rodinná péče v České republice dosahuje velmi vysokého standardu.

Většina veřejnosti příliš nerozlišuje rozdíl mezi osvojením na pěstounskou péči. Zásadním rozdílem je především to, že do osvojení se svěřují děti, které jsou právně volné. To znamená, že výše uvedené péče se odlišuje především v právní situaci přijatého dítěte. Vztah mezi dítětem a novým rodičem můžeme chápat jako obdobu přirozeného (biologického) rodičovství. O osvojení usilují především páry, které jsou bezdětné a chtějí naplnit svou rodičovskou roli nebo rodiny, které již jedno dítě mají a chtějí pro svého potomka sourozence. (Zezulová, 2012, s. 15-17)

Nožířová (2012, s. 12-14) dále blíže specifikuje, že osvojením absolutně zanikají vzájemná práva mezi osvojencem a jeho původní rodinou. Osvojitelé jsou uvedeni v rodném listě a to po uplynutí doby, kdy dojde k nabytí právní moci rozhodnutí soudu o osvojení. V rámci České republiky rozlišujeme dva druhy osvojení – **osvojení zrušitelné a nezrušitelné**.

Matějček (2002, s. 36-39) uvádí, že druhou nejčastější formou je **pěstounská péče**. Pěstounskou péči můžeme chápat jako státem garantovanou formu náhradní rodinné výchovy, která zajišťuje dostatečné zabezpečení dítěte i těm, kteří se ho ujali. Dítě se svěřuje do péče manželů nebo jednotlivce. Pěstouni zastupují děti v běžných záležitostech, u mimořádných záležitostí žádají souhlas rodičů nebo zákonných zástupců. O svěřeni do pěstounské péče rozhoduje soud.

	Vztah k dítěti (kdo se může nebo nemůže stát pečující osobou určitého typu)	Práva a povinnosti pečující (zastupující) osoby	Výhody pro dítě	Odměna pro pečující osobu	Dávky pro děti Peněžitá pomoc v mateřství (zvláštní úprava)	Práva a povinnosti původní rodiny
Svřeni do péče jiné osoby než rodiče – § 45 zákona o rodině	Příbuzný nebo dítěti známá osoba	Pečuje, vychovává a další práva a povinnosti jsou vymezeny soudním rozhodnutím	Dítě zůstává v původní rodině nebo u známých osob	Žádná	Výživné a běžné dávky pro rodiny s dětmi ze soc. systémů	Trvá vyživovací povinnost, rodičovská zodpovědnost je omezena soudním rozhodnutím
Osvojení (adopce)	Podle ustálené soudní praxe se osvojitелеm nemůže stát příbuzný prarodič nebo sourozenec dítěte a mezi osvojitелеm a osvojenecem musí být přiměřený věkový rozdíl	Plná rodičovská zodpovědnost	Dítě získává novou rodinu se vším všudy, dostává se na úroveň biologických dětí svých osvojitелů, osvojitelé mají vyživovací povinnost k němu, ono k nim, dědí po sobě navzájem	Žádná	Běžné dávky pro rodiny s dětmi ze soc. systémů. Peněžitá pomoc v mateřství do 7 let věku dítěte (po dobu 22 týdnů), pokud jsou splněny běžné podmínky nároku na PPM.	Příbuzenské vztahy k původní rodině zanikají
Poručenství s péčí	Příbuzný nebo dítěti známá osoba či osoba zařazená v evidenci žadatelů o zprostředkování NRP	Pečuje o dítě, vychovává a zastupuje dítě a spravuje majetek dítěte. Podléhá dozoru soudu a k některým rozhodnutím je třeba souhlas soudu.	Dítě není v ústavu a má možnost vyrůstat v rodinném prostředí	Odměna pěstouna	Dávky pěstounské péče. Peněžitá pomoc v mateřství do 7 let věku dítěte (po dobu 22 týdnů), pokud jsou splněny běžné podmínky nároku na PPM.	Rodiče mají vyživovací povinnost, rodičovská zodpovědnost je pozastavena nebo zrušena
Pěstounská péče	Příbuzný nebo dítěti známá osoba či osoba zařazená v evidenci žadatelů o zprostředkování NRP	Pečuje o dítě a vychovává ho, zastupovat dítě může jen v běžných záležitostech	Dítě není v ústavu a má možnost vyrůstat v rodinném prostředí	Odměna pěstouna	Dávky pěstounské péče. Peněžitá pomoc v mateřství do 7 let věku dítěte (po dobu 22 týdnů), pokud jsou splněny běžné podmínky nároku na PPM.	Rodiče mají zpravidla všechna práva a povinnosti, trvá vyživovací povinnost
Pěstounská péče na přechodnou dobu	Osoba zařazená v evidenci žadatelů o zprostředkování NRP jako vhodná pro tento institut NRP	Pečuje o dítě a vychovává ho, zastupovat dítě může jen v běžných záležitostech	Dítě není v ústavu a má možnost vyrůstat v rodinném prostředí	Odměna pěstouna	Prozatím běžné dávky pěstounské péče, nová právní úprava PPP se snad již blíží. Peněžitá pomoc v mateřství do 7 let věku dítěte (po dobu 22 týdnů), pokud jsou splněny běžné podmínky nároku na PPM.	Rodiče mají zpravidla všechna práva a povinnosti, trvá vyživovací povinnost
Poručenství bez péče	Příbuzný nebo dítěti známá osoba či osoba zařazená v evidenci žadatelů o zprostředkování NRP	Poručník dítěte zastupuje a spravuje majetek dítěte, k některým rozhodnutím je třeba souhlas soudu. Pečující osobou může být nadále rodič dítěte nebo může být dítě v péči osoby podle § 45 zákona o rodině nebo v péči pěstounů.	Je vyřešeno zastupování (ochrana zájmů) dítěte	Žádná	–	Rodiče mají vyživovací povinnost, rodičovská zodpovědnost je pozastavena nebo zrušena
Opatrovník	Kdokoli, koho určí soud, i právnická osoba – orgán sociálně-právní ochrany dětí	Hájí zájem dítěte, rozsah jeho práv a povinnosti stanoví soud	Jsou chráněny zájmy dítěte	Žádná	–	Rodičovská zodpovědnost může být omezena

Tabulka 1 Systém náhradní rodinné péče

(Zdroj: Náhradní rodina, 2014)

2.3 Vybraná psychologická hlediska náhradní rodinné péče

Úvahu o náhradní rodinné péči můžeme považovat za jakýsi předstupeň celého procesu. Uvažování může být různě dlouhé a u některých zájemců rozhodnutí trvá i několik let. Obvykle se jedná o zájemce o osvojení, které tuto formu považují až za poslední možnost, pokud nevyjde nic jiného. I v případě pěstounské péče jsou úvahy o zprostředkování poměrně dlouhodobou záležitostí. Někteří klienti uvažovali o přijetí dítěte do pěstounské péče již před narozením vlastních dětí, ale založení vlastní rodiny se pro ně stalo prioritou. Žádost podávají až poté, kdy jejich vlastní děti již odrostou. (Nožičková, 2012, s. 38-39)

Bubleová (2014, s. 12-15) do psychologických hledisek náhradní rodinné péče řadí především motivace, které nás vedou k rozhodnutí k přijetí dítěte do některé z forem náhradní rodinné péče. Dále je to především otázka dětí, které přichází do náhradních rodin, jejich vliv na tyto rodiny, včetně vlivu původní rodiny a jejího kontaktu s dítětem.

Autorka mezi nejčastější **motivace** řadí především:

- **Touha mít dítě** – měsíc či měsíce se rodina těší na příchod miminka, ale to stále nepřichází. Po zralých úvahách se rozhodneme pro adopci. Mnohé páry však již na úřadě narazí na problém a to ten, že neodpovídají věkem a že na dítě právně volné a většinového etnika se čeká řadu let. Náhradním řešením se tedy jeví pěstounství. Zde je třeba důkladně zvážit kontakt s dítěte s původní rodinou a také možnosti jeho návratu do této rodiny.
- **Pořídít svému dítěti sourozence** - naše dítě touží po dětské společnosti, což nás může přivést na myšlenku přijmout dítě z dětského domova. Je dobré přijmout dítě věkově podobné našemu dítěti a tak, aby v rámci sourozenecké konstelace bylo v rodině nejmladší. Není vhodné v případě této motivace volit pěstounskou péči na dobu přechodnou z důvodu častého střídání pěstounských dětí, které může pozici vlastních dětí znejistit a tím mít negativní vliv na celou atmosféru v rodině.
- **Romantická touha pomoci dítěti aneb udělat dobrý skutek** - jednáme pod vlivem zpráv či příběhů o opuštěných dětech. Nestačí nám však pouze toto počáteční nadšení. Přijmout dítě do náhradní rodinné péče je velmi závažné rozhodnutí. Před podáním žádosti bychom si měli promluvit s těmi, kteří se touto péčí dlouhodobě zabývají, odborníky, zkušenými pěstouny či odbornou literaturou.
- **Zúročit své vychovatelské dovednosti** - týká se především pěstounské péče a nastává v případě, že máme již vlastní děti odrostlé a ještě nechceme mít pocit „prázdného hnízda“. Poskytnout domov dítěti by bylo zúročení našich rodičovských schopností a dovedností. Musíme si uvědomit skutečnost, že do naší rodiny přijde dítě, které je již nějakým způsobem ovlivněno svou minulostí. Budeme se potýkat s problémy, s kterými jsme se u výchovy svých dětí nesetkali. Rodičovství v tomto případě bude jiné než biologické.
- **Inspiroval nás životní příběh někoho z okolí** - vidíme kolem sebe dojemné příběhy o přijetí dětí do rodin. Budeme-li se ale rozhodovat o dítěti jiného etnika, budeme ochotni přijmout jeho odlišnou identitu a být jim dostatečnou oporou?

- **Touha pomoci dítěti** – dítě, které nemůže vyrůstat ve vlastní rodině, opravdu pomoc potřebuje. Pomoci složitému, zraněnému dítěti, které má za sebou spoustu negativních zkušeností a na základě těchto zkušeností se tak chová, není nijak jednoduché.

Zezulová (2012, 111-112) zastává názor, že dítě, které vyrůstá v ústavním zařízení nebo s rodičem, který se o potřeby dítěte nezajímá, nemá naplněné své základní potřeby, zejména pak potřebu intenzivního a bezpečného vztahu s pečující osobou. To vede k poruše schopnosti důvěřovat lidem, cítit se bezpečně a zdravě si uvědomovat samo sebe. Proto je důležité, abychom my - noví rodiče - udělali všechno proto, aby přijaté dítě získalo co nejdříve kompenzující pozitivní zkušenosti, ze kterých by se mohlo učit.

Autorka je také přesvědčena, že to, co dítě prožilo v minulosti, se projevuje také přítomnosti a bude ovlivňovat i jeho budoucnost. Každé dítě je originál a na stejně těžkou životní situaci reaguje odlišným způsobem. Jedním z našich velkých úkolů je pomoci vyrovnat se s minulostí, aby tím jejich budoucnost nebyla zatížena. Minulost dítěte představuje především to, jak se vyrovnat s původní rodinou. Do náhradní rodinné péče se dostávají i děti zneužívané, týrané a zanedbané. Z těchto dětí těžko může vyrůst kvalitní a hodnotný člověk, pokud na něj nebudeme pozitivně působit. Děti se mohou trápit tím, že je jejich vlastní rodiče neměli rádi. Ulevilo by se jim, pokud by se ukázalo, že to byly nějaké vnější okolnosti, nemoc nebo nějaká neovlivnitelná situace, která nedovolila rodičům se o ně starat. Nejvhodnější sdělení je forma citlivě sdělené pravdy – nevymýšlet si, nelhat a nezatajovat. Dále je důležité posilovat v dítěti jeho vlastní cenu, kterou má bez ohledu na okolnosti, které vedli k jeho opuštění biologickými rodiči.

Autorka dodává, že děti musí být stále zabezpečovány, že jsou bezpodmínečně milovány. Pokud se na něj zlobíme, že něco provedlo, mělo by mít stále jistotu, že se na našem vztahu nic nezmění. To je však obzvláště těžké, protože dítě, které již něco podobného zažilo, nemá nejmenší důvod nám věřit, že se tato situace nebude opakovat. U starších dětí umístěných do náhradních rodin, se úředníci snaží začlenit dítě, které by se mohlo s rodinou identifikovat, které se rodině podobá. U novorozenců a kojenců se vychází z předpokladů a fotografií biologických rodičů. I děti, které jsou etnicky odlišné, jsou vybírány rodiče tmavší pleti. Pokud je dítě obeznámeno s tím, že ho rodiče do rodiny přijali do rodiny, není třeba hledat žádnou zvláštní odpověď.

Bubleová (2014, s. 14-21) upozorňuje na skutečnost, že při péči o přijaté dítě se setkáváme s různými projevy psychické deprivace, které se v praxi projevují různými způsoby. Mezi takové patří například:

- **Narušený pocit bezpečí a důvěry k ostatním lidem** - často se projevuje agresí, sebepoškozováním, nepřiměřenými reakcemi v neznámých situacích a neochotou vystavovat se novým situacím. Některé děti nejsou schopny rozlišit, kdo jsou jeho lidé a je schopno odejít pryč s kýmkoliv, kdo je zaujme.
- **Neschopnost orientovat se v čase a prostoru** - někdy i chvilkové opuštění dítěte může v něm vyvolat až panickou reakci.
- **Porucha příjmu potravy, vyměšování a spánku** - nezdravé usínací rituály, kdy dítě bouchá hlavičkou o postýlku, až se uspí.
- **Pokřivené reakce a vzorce chování** – naučených reakcí a vzorců se dítě drží i za změněných životních okolností, protože mu zaručují určitý pocit jistoty a bezpečí. Dítě těžko opouští zafixované vzorce chování.
- **Neschopnost vyhodnotit příčinu a důsledek svého chování** - dítě není schopné uvažovat dopředu, dodržovat dohody, má nedostatek citlivosti, nedokáže dosáhnout toho, čeho se cení v náhradní rodině. U dítěte se může projevit absence citů jako obrana předtím mít někoho rád.
- **Projevy uzavřenosti či odmítání, nebo naopak přehnaná touha po náklonnosti** - tyto projevy se mohou dokonce střídat.

Otázka původní rodiny se týká především pěstounské péče, kdy nová právní úprava přímo předpokládá rozvíjení těchto vztahů včetně osobního styku dítěte a jeho rodiny, podotýká Bubleová (2014, s. 14-21). Pokud zájem rodičů přetrvává i po umístění do náhradní rodiny je to obvykle ku prospěchu dítěte. Zejména v období, kdy dítě hledá svou identitu a své kořeny. Kontakt s rodinou však musí být pro dítě bezpečný a měl by být při něm zohledňován vždy zájem dítěte. V případě jakýchkoliv pochybností je možné požádat o úpravu kontaktů či asistovaných setkání s přítomností třetí osoby, což by mohla být sociální pracovnice či mediátora.

Zezulová (2012, s. 124-126) dále uvádí, že je třeba připravit se na situaci, kdy dítě zvláště v období dospívání zatouží po návratu do své původní rodiny. Méně lákavá touha je u dětí, které si na původní rodinu vzpomínají nebo se s rodinou pravidelně stýkají.

Pokud je vztah mezi náhradní rodinou a dítětem dobrý, nemůže ho setkání s biologickými rodiči nijak ohrozit. To se týká zvláště adopce. Velmi důležité je, aby dítě svým rodičům dokázalo odpustit, že se k němu chovali nesprávně a že ho opustili.

Škoviera uvádí (2007, s. 127-130), že biologický rodič rozlišuje, zda je dítě umístěno v náhradní péči či „jen“ v dětském domově jako zásadně odlišná řešení. Na jedné straně sice chce, aby dítě mělo co nejlepší materiální podmínky, ale na straně druhé, se bojí, že dítě ztratí. Vztahově povrchnější dětský domov je pro něj přijatelnější řešením. Náhradní rodinu potom chápe jako ohrožujícího emocionálního konkurenta nebo rivala, se kterým dítě může navázat důvěrný vztah.

Matějček (1994, s. 78-80) doporučuje náhradním rodičům, aby se nijak zvláště nesnažili hned nahradit dětem vlastního otce nebo matku. Neměli by také zdůrazňovat své dobré vlastnosti, které je mají od vlastních ztracených rodičů odlišit. Celkově by se neměli stavět do lepšího světla, nijak se stylizovat. Soužití celkově přinese celou řadu situací, ve kterých děti postupně zhodnotí, ocení a přijmou to, co je na osobnosti nového „rodiče“ vskutku dobré, pravé a nefalšované. Závěrem lze tedy doporučit. K tomu, aby se usnadnilo zvládnutí celé nové situace, je třeba dětem dopřát dostatek času.

3 PĚSTOUNSTVÍ JAKO JEDNA Z FOREM NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE

Dle občanského zákoníku (č. 89/2012 Sb. § 958) je pěstounská péče považována za jednu z forem náhradní rodinné péče, která má přednost před výchovou ústavní. Vzniká i zaniká rozhodnutím soudu. Dále zaniká dosažením zletilosti dítěte svěřeného do pěstounské péče nebo jeho plné svéprávnosti.

Smolíková (2014, s. 11) dále dodává, že právní úpravu najdeme zakotvenou především v těchto právních předpisech: zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nahrazuje s platností od 1. 1. 2014 zrušený zákon č. 94/1963 Sb., o rodině), zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, Listině základních práv a svobod a také v mezinárodních úmluvách.

Bubleová (2014, s. 6) uvádí, že pro dítě je zvolen institut pěstounské péče v případě, kdy v dané situaci není možné, aby dítě setrvalo ve své původní rodině. Zákon o rodině jasně vymezuje povinnost soudu zvážit, zda není možné zajistit jeho výchovu některou z forem náhradní rodinné péče. Provizorním řešením může být zajištění jeho ochrany formou zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. V krajním případě může přistoupit i k ústavní výchově.

Pěstounská péče je podle občanského zákoníku (č. 89/2012 Sb. § 958) forma náhradní rodinné péče, při které pěstoun o dítě řádně pečuje a je zodpovědný za jeho výchovu. Z právního hlediska však musíme konstatovat, že mezi dítětem a pěstounem nevzniká takový poměr, jaký můžeme shledávat mezi rodiči a dítětem, tak jak je tomu u osvojení. Další rozdíl shledáváme v oblasti zastupování dítěte, kdy pěstoun může zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti pouze v běžných věcech a nemá k dítěti vyživovací povinnost. Pokud je nutné výkonu v nějaké mimořádné události, potom je třeba požádat o souhlas rodičů či soudu.

Děti, které jsou svěřeny do pěstounské péče, většinou své biologické rodiče znají a zákon v tomto případě ukládá pěstounovi povinnost prohlubovat, udržovat a rozvíjet sounáležitost nejen s jeho rodiči, ale i dalšími příbuznými i osobami dítěti blízkými. Je také povinen umožnit styk s rodiči. Konkrétní náplň tohoto plnění však může být upraveno soudem. (zákon č. 89/2012 Sb., § 967)

Obrázek 1 Schéma náhradní rodinné péče

(Zdroj: Pěstounská-péče, 2012)

Nožířová (2012, s. 15-17) dále upřesňuje, že pěstounská péče je formou náhradní rodinné péče u takových dětí, které nejsou „právně volné“, přesto však nemají kvalitní rodinné zázemí, jsou např. v ústavním zařízení. Dále dodává, že v praxi je možná tzv. **příbuzenská pěstounská péče**. Toto jsou však případy, které nepodléhají zprostředkování krajským úřadem ani Ministerstvem práce a sociálních věcí. V praxi jsou však velmi časté, což platí především pro pěstounskou péči, kdy se v naprosté většině případů jedná o péči prarodičů. Pokud se totiž o dítě nejsou z nějakého důvodu schopni starat rodiče a prarodiče jsou způsobilí (v praxi často zejména zdravotně) dítě vychovávat, mohou si u příslušného úřadu podat žádost o pěstounskou péči. Jedná se o velmi náročné situace, kdy prarodiče zároveň suplují roli rodičů.

Z hlediska poskytování pěstounské péče můžeme rozlišit na individuální a skupinovou. Individuální pěstounská péče je poskytována přímo v rodinách. Oproti tomu skupinová je poskytována v SOS vesničkách či obdobných zařízeních. (Zezulová, 2012, s. 16)

Z hlediska typů můžeme rozlišovat **klasickou pěstounskou péči** a **pěstounskou péči na dobu přechodnou**. Do klasické pěstounské péče jsou svěřovány děti, jejichž péče není

zajištěna, ať již krátkodobě, nebo dlouhodobě. Pěstounem mohou být ustanoveni, jak jednotlivci, tak i manželé. Pokud se nenajde osoba dítěti příbuzná či blízká jemu či jeho rodině, probíhá proces tzv. zprostředkování náhradní rodinné péče, vedený krajským úřadem. V rámci tohoto řízení je dítěti hledána nejvhodnější rodina, která je vybírána z řad prověřených žadatelů o pěstounskou či poručenskou péči. Je-li dítě s ohledem na svůj věk či rozumovou vyspělost schopno vyjádřit svobodně svůj názor, je třeba před jeho svěřením brát na tento názor zřetel.

Účelem tohoto institutu je zejména poskytnout rodičům čas, aby si mohli upravit své poměry tak, aby byli schopni převzít dítě do své péče, nebo aby se pro dítě našla nová vhodná stabilní rodina. Jedná se tedy o institut krizový a pouze přechodný. (Bubleová, 2014, s. 8-10)

Nožířová (2012, s. 19-22) uvádí, že pěstounská péče na dobu přechodnou je institut, který je v zákoně o sociálně právní ochraně dětí uzákoněna již od roku 2006. Zvláštní pozornosti se mu však dostává až po přijetí novelizace zákona uvedeného předpisu. V praxi zřejmě nebyl dlouho využíván, pravděpodobně z počátečních obav. Chybělo i povědomí o tomto institutu a to jak ze strany veřejnosti, tak i úřadů. Z úst veřejnosti někdy zaznívala i skutečnosti, že v podstatě je každá pěstounská péče na dobu přechodnou a není tudíž nutné tohoto institutu. I v současné době můžeme jeho využívání označit jako úplné počátky. Stává se však nástrojem, který pomáhá najít alternativu k pobytům dětí v ústavní výchově.

V současné době můžeme rozlišovat různé druhy pěstounské péče na dobu přechodnou, dodává Bubleová (2014, s. 9-11). Nejrozvinutější, nejpřínosnější a nejsnadnější pro život dítěte je tzv. **raná pěstounská péče**. Dítě po propuštění z porodnice je předáno přímo do pěstounské péče na dobu přechodnou. V této rodině stráví nezbytný čas (zpravidla to bývá dva měsíce, výjimečně i více), kdy se řeší právní formalities a krajský úřad zprostředkovává např. osvojení. U této formy pěstounské péče je velmi důležité detailní prověření žadatelů (psychologické i absolvování přípravného kurzu), kdy je nutné i neopomíjet členy rodiny zájemce. Tento typ pěstounské péče klade na žadatele velmi vysoké nároky.

Jako další typ autorka uvádí tzv. **akutní pěstounská péče** na dobu přechodnou. Jedná se o takový případ dítěte, kdy se náhle ocitlo zcela bez péče rodičů. Například v případě, kdy matka samoživitelka musí podstoupit operaci s hospitalizací a není nikdo, kdo by se o děti postaral nebo situace, kdy rodič odchází do vazby. Svěření do tohoto typu

pěstounské péče může nařídit soud předběžným opatřením na návrh orgánu sociálně právní ochrany dětí. Bylo dítě do takového institutu svěřeno, je soud povinen nejméně jednou za tři měsíce přezkoumat, zda důvody, pro které bylo dítě svěřeno do pěstounské péče, stále trvají. Rozhoduje tak na základě zprávy příslušného orgánu sociálně právní ochrany dětí.

Pěstounská péče na dobu přechodnou může trvat **nejdéle jeden rok**. Krajský úřad vede pro účely zajištění pěstounské péče na přechodnou dobu evidenci osob, které ji mohou vykonávat. Tyto osoby musí být připraveny přijmout v případě potřeby dítě do pěstounské péče.

3.1 Vývoj pěstounské péče v České republice

Problematika opuštěných, osiřelých, odložených či nežádoucích dětí je stará jak lidstvo samo. S touto situací se nějakým způsobem musely vypořádat všechny civilizace. Z dnešního pohledu by se nám některá řešení mohla zdát diskutabilní. Z hlediska epochy, ve které se odehrávala, byla považována za přijatelná. Je však velmi těžké odlišit, zda ten který institut lze považovat za předchůdce pěstounství či osvojení, jelikož hranice mezi oběma pojmy je velmi nejasná, mnohdy na sebe i přímo navazují.

Smolíková (2014, s. 14-19) jako počáteční předchůdce pěstounské péče považuje institut kojných a nalezců. Tento trend pokračoval nepřetržitě až do 18. stol., kdy byly zakládány četné nalezince. V rámci těchto institucí existovaly také placené kojné, ale již pod názvem „pěstoun“. Zásadní rozdíl byl především v podobě dětí, které dostávali do péče. Byly to děti převážně z nalezců, o které se staraly na úplatu. Významným krokem v této době bylo především to, že iniciativa zde již nebyla v plné kompetenci soukromých činitelů, ale začal se angažovat i stát. V českých zemích se zřizování nalezců a sirotčinců datuje od konce 30. leté války.

Autorka dále uvádí, že pokud bylo dítě předáno do péče pěstounů, musel se pěstoun prokázat vysvědčením od farního a obecního úřadu a podrobit se lékařské prohlídce. Za péči o dítě pobíral odměnu dle věku dítěte. Finanční částka se s věkem dítěte snižovala, což mělo za důsledek to, že pěstounka často neposkytovala dítěti řádné ošacení či výživu. Samozřejmě dalším problémem byl především zistitelný důvod pěstounské péče. Stávalo se tak v případech, kdy pěstounka, tak činila právě pro finanční prospěch, což se opět odráželo

na dítěti. Děti zůstávali u pěstounů maximálně do 6 roků a poté se vracely zpět do ústavu nebo byly navraceny biologické matce či odevzdání domovské obci.

Na finanční motivaci také upozorňuje Nožířová (2012, s. 27-29), která uvádí, že motivace pro kterou bylo dítě přijato do rodiny, často souviselo s finanční potřebou či potřebou levné pracovní síly. Stávalo se tak především z důvodu, nízké hodnoty lidského života, kdy právě dítě nebylo pro společnost přínosem.

Dále uvádí, že s rozvojem kapitalismu se začínaly objevovat hlasy, které byly namířeny proti hromadné ústavní výchově. J. J. Rousseau poukazuje na význam individuální péče v rodině a hlásá, že nahrazení rodiny opuštěným dítětem je povinností společnosti.

Smolíková (2014, s. 26-27) připouští, že na počátku 20. stol. byla péče o opuštěné děti nejednotná (koexistence státních i soukromých zařízení), závislá především na charitativní činnosti různých dobročinných organizací a spolicích. Zásadní význam v rámci státní péče o osiřelé a opuštěné děti měl Zemský výbor v Čechách, který zřídil v roce 1902 tzv. sirotčí fond, který poskytoval příspěvky pěstounům.

Autorka dále uvádí, že základním prvkem náhradní rodinné péče v období od roku 1911-1948 byl v občanském zákoníku obsažený **institut poručenství**. Jednalo se o ochranu práv dítěte a péči o něj prostřednictvím konkrétní fyzické osoby. Pokud se o dítě rodiče nechtěli nebo nemohli starat, náhradním pečovatelem se obvykle stávala jiná blízká osoba, která byla péče objektivně schopna. Právo dítěte zajišťoval institut poručníka, který pokud sám nemohl pečovat, hledal osobu, která by toho byla schopna. Poručník byl vždy ustanoven soudem, poté skládal poručenský slib a obdržel poručenský dekret. Nic tedy nebránilo tomu, aby jeden člověk byl poručníkem a druhý pěstoun, který dítě vychovával.

Nová právní úprava reagovala především na praxi, kdy početné rodiny si braly do pěstounské péče děti především z důvodu finančního prospěchu, aniž by dokázaly zajistit adekvátní péči. Cílem bylo především stanovit podmínky pro výkon pěstounské péče, tak aby docházelo ke snížení úmrtnosti dětí a ke zlepšení podmínek pro tělesný a duševní rozvoj dětí. Osoba, která se chtěla stát pěstounem, si musela vyžádat povolení dozorčího úřadu. Děti byly svěřovány do péče přechodně i dlouhodobě. Pěstounská péče byla vykonávána jak individuálně tak i kolektivně (prostřednictvím ústavů). Kolektivní pěstounská péče opět byla dozorována státem a musela splňovat určité podmínky (stanovy a povolení zemského úřadu). Pěstounská péče byla vykonávána zadarmo nebo za úplatu.

Po roce 1948 však dochází ke změně, kdy se již nenavázalo na vývoj před 2. světovou válkou a náhradní rodinná péče se orientuje spíše na kolektivní skupinovou výchovu s monopolem státu. Pěstounská péče ve všech formách, mimo formy příbuzenské byla zrušena v roce 1950. K obnovení v právním řádu dochází až po 23 letech. V roce 1973 právní předpisy preferují umístění dítěte do péče pečovatele před péčí ústavní.

Znovuzavedení pěstounské péče do našeho právního řádu je datováno až v roce 1973 a to zákonem č. 50/1973 Sb. o pěstounské péči. Tento zákon již upravoval i finanční ohodnocení dítěte i pečující osoby. Podmínkou pěstounské péče však byla dlouhodobost, tzn., že do pěstounské péče byly umístěny děti, které potřebovaly péči dlouhodobě či trvale. Osoba pěstouna musela splňovat zejména morální, zdravotní a výchovné požadavky. Evidence dětí vhodných pro pěstounskou péči byly v kompetenci okresních a místních národních výborů. Okresní národní výbor také vykonával dohled nad výkonem pěstounské péče. (Smolíková, 2014, s. 47-55)

Jak uvádí Nožičková (2012, s. 32-33) k přizpůsobení západoevropským modelům dochází až po roce 1989. Současně dochází také demografickým změnám v rodinném chování (zvyšuje se věk prvorodiček, klesá sňatečnost atd.). Postoj společnosti k rodině se neustále formuje, důraz je kladen především na postoj dítěte. V devadesátých letech dochází zároveň i k rozvoji neziskových organizací.

Smolíková (2014, s. 56-57) doplňuje, že až do roku 1998 byl soud na základě zákona č. 50/1973 o pěstounské péči povinen zjišťovat, zda není vhodné dítě umístit do ústavní péče. Až nová úprava zákona o rodině (94/1963 Sb. §45a) v roce 1998 deklarovala přednost náhradní rodinné péče před výchovou ústavní.

Dalším důležitým mezníkem bylo přijetí zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, který byl účinný od 1. 4. 2000. Důležité byl především vypuštění podmínky znaku dlouhodobosti. K posledním změnám patří přijetí nového občanského zákona, především začlenění rodinněprávní úpravy do kodexu občanského práva. Zároveň se rozšiřují kritéria i na osobu pěstouna. Současně také deklaruje, že pěstounská péče je institutem dočasným, pouze po dobu trvání překážky, která byla důvodem pro pěstounskou péči. Občanský zákoník jasně formuluje právo rodičů požadovat dítě zpět do své osobní péče a klade důraz na zachování stávajících vazeb mezi dítětem a jeho rodičem, tj. osobního a pravidelného styku s dítětem. V roce 2006 byl také uzákoněn institut pěstounské péče na dobu přechod-

nou. Nebyla však dořešena oblast hmotného zajištění pěstouna. Příjem byl totiž garantován pouze v případě, pokud u pěstounů pobývalo dítě. (Smolíková, 2014, s. 56-57)

Nedostatky v oblasti pěstounství odstranila až novelizace zákona o sociálně-právní ochraně dětí (č. 359/1999 Sb.) s účinností od 1. 1. 2013, kdy došlo k právním úpravám a tím k upřesnění možností jeho využití a stanovení jasných podmínek pro využití této formy náhradní rodinné péče. Účelem je především, aby se tohoto institutu využívalo pouze, kdy je třeba rodičům poskytnout čas k upravení poměrů či možnosti nalezení vhodné rodiny pro dítě. (Bubleová, 2014, s. 9-10)

Na závěr Smolíková (2014, s. 69-71) uvádí, že je zřejmé, že pěstounská péče se vyvíjela současně s vývojem společnosti, přičemž přístup k osiřelým a opuštěným dětem můžeme považovat za indikátor humanizace. Stávající právní úpravu dosahuje nejvyšší úrovně, nežli jakákoli předcházející úprava. Zároveň však musí být přesně nastavena přísná pravidla pro prověřování a přípravu budoucích pěstounů. Současně je třeba co nejvíce usilovat o sanaci původní rodiny.

3.2 Proces zprostředkování pěstounské péče

Pokud jsme se již rozhodli, že chceme patřit mezi osvojitele či pěstounské rodiny, musíme začít činit konkrétní kroky. Především je nutné absolvovat cel úřednické kolečko. Základním mottem zprostředkování je vyhledávání nejvhodnější rodiny pro konkrétní dítě. Ve skutečnosti by měly být naplněny potřeby obou stran – každá něco hledá a každá něco nabízí. Pak tedy je naprosto lhostejné zda se „hledá rodina pro dítě“ nebo „dítě pro rodinu“. Výsledek by měl být v obou případech stejný. (Zezulová, 2012, s. 25-26)

O svěřením dítěte do pěstounské péče nebo péče poručníka rozhodne soud. Řízení se zahajuje na návrh osoby či osob (příloha PI, PII), které se chtějí stát pěstounem. U zprostředkované pěstounské péče předchází proces zprostředkování. V občanském zákoně (č. 89/2012 Sb.) se o zprostředkování poručenství nehovoří, což je v první řadě tím, že požadavky na poručníka jsou stejné jako na pěstouna. Dalším důvodem je také skutečnost, že poručenství je zároveň institutem k ochraně práv dítěte a poručníkem může být i osoba, která nemá dítě v přímé péči.

Bubleová (2014, s. 22-26) proces zprostředkování dělí do několika fází:

1. Vyhledávání dětí, kterým je třeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí formou pěstounské péče.
2. Vyhledávání fyzických osob vhodných stát se pěstounem.
3. Odborná příprava budoucích pěstounů k přijetí dítěte do rodiny.
4. Výběru vhodné osoby stát se pěstounem určitého dítěte, zajištění osobního seznámení dítěte s touto osobou.

Zprostředkování se provádí na **žádost** (příloha PIII, PIV) fyzické osoby, která má zájem být zařazena do evidence žadatelů o zprostředkování pěstounské péče. Tato žádost se podává u obecního úřadu s rozšířenou působností podle místa trvalého pobytu žadatele. Žádost může podat osoby, která má na území ČR trvalý pobyt, nebo cizinec, který má na území ČR povolený pobyt nebo zde přechodně pobývá nepřetržitě po dobu 365 dnů.

Ve správním řízení o zařazení do evidence zájemců o zprostředkování náhradní rodinné péče obecní úřad s rozšířenou působností nejprve shromáždí potřebné podklady a založí spisovou dokumentaci. Tato dokumentace obsahuje žádost, v níž jsou uvedeny osobní údaje žadatele, doklad o státním občanství nebo povolení k pobytu, opis z evidence Rejstříku trestů, zprávy o zdravotním stavu žadatele, údaje o ekonomických poměrech žadatele. Dále obsahuje písemné souhlasy žadatele s tím, že orgán sociálně právní ochrany dětí, který pěstounskou péči zprostředkovává, byl oprávněn zjišťovat si údaje potřebné pro zprostředkování (o způsobu života žadatele, změna skutečností uvedených ve spise), souhlas s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny, stanovisko obecního úřadu k žádosti o zprostředkování pěstounské péče. Po shromáždění všech potřebných dokumentů se spis v kopii postupuje příslušnému krajskému úřadu. (Zákon č. 359/1999 Sb., § 24)

Bubleová (2014, s. 22-26) dodává, že Krajský úřad vede evidenci dětí a žadatelů, posuzuje jejich vhodnost, rozhoduje o jejich zařazení nebo nezařazení žadatele o svěřením dítěte do pěstounské péče do evidence, vyhledává pro děti vedené v evidenci vhodné náhradní rodiny.

Dle § 27 zákona o sociálně právní ochraně dětí (zákon č. 359/1999 Sb.) je součástí odborného posuzování:

- zhodnocení přípravy k přijetí dítěte do rodiny, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu
- vyjádření dětí žadatele k přijetí svěřeného dítěte
- posouzení schopnosti dětí žijících v domácnosti přijmout dítě do rodiny
- zjištění bezúhonnosti žadatele, jeho manžela, druha, dítěte a jiné osoby tvořící s žadatelem společnou domácnost
- u žadatelů o zařazení do evidence osob vhodných pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu posouzení schopnosti pečovat o děti vyžadující speciální péči a schopnost spolupráce s rodiči těchto dětí

Pro účely zprostředkování pěstounské péče a osvojení se **u dětí** posuzuje podle zákona o sociálně právní ochraně dětí (č. 359/1999, § 27):

1. úroveň tělesného a duševního vývoje, včetně jeho specifických potřeb a nároků. Sociální prostředí, ze kterého pochází, jakož i statková práva, etnická, náboženská a kulturní prostředí dítěte.
2. posuzuje vhodnost náhradní rodinné péče a jejích forem

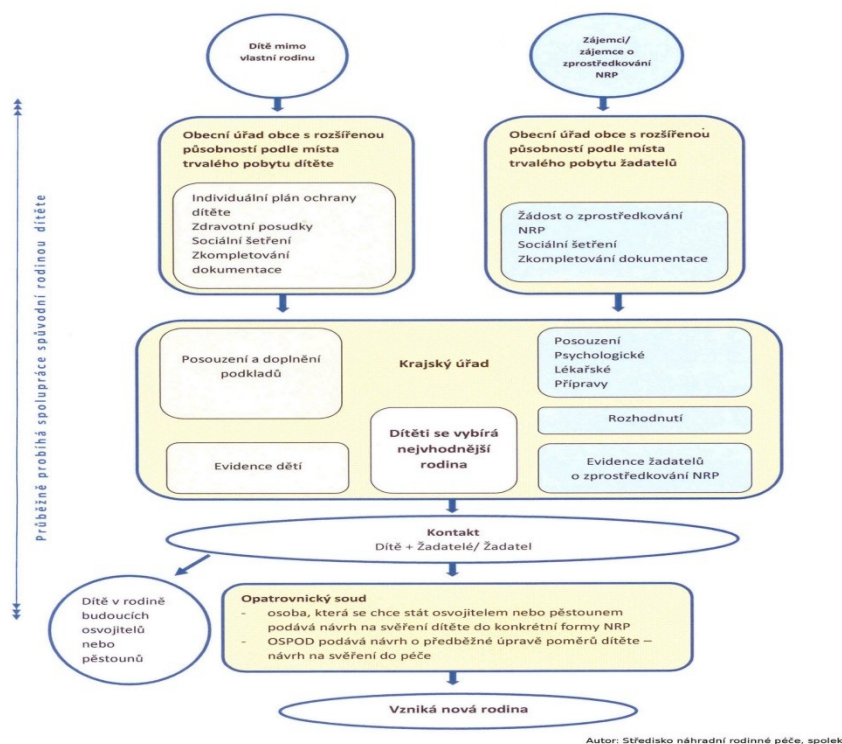
U žadatelů se posuzují mnohé faktory, mezi které patří například charakteristika osobnosti, psychický stav, zdravotní stav, předpoklad vychovávat dítě, motivace, která vedla k žádosti o osvojení nebo o pěstounskou péči, stabilita manželského vztahu a prostředí v rodině, sociální prostředí, bydlení, domácnost, etnické a náboženské prostředí žadatele a další.

Posouzení se provede do 30 dnů ode dne zjištění všech skutečností.

Výběr rodiny ke konkrétnímu dítěti je úkolem odborných pracovníků krajského úřadu. K tomuto jednání si zpravidla zve odborníky z praxe. Snahou je, aby vždy byla dítěti vybrána rodina, která je připravena přijmout dítě právě takové jaké je. A to včetně jeho starostí i radostí, přednostmi, ale také riziky v jeho vývoji a hlavně jeho minulostí. Důležité je také přijetí jeho původních rodičů a sourozenců, včetně jejich případné účasti na další výchově. Výběr rodiny pro konkrétní dítě závisí především na míře nároků, požadavků a toleranci. (Bubleová, 2014, s. 27-30)

Jako velmi důležitou fází v oblasti zprostředkování vidí Bubleová (2014, s. 30) ve fázi seznamování s vytipovaným dítětem. Nejprve je třeba seznámit se s dokumentací dítěte. Poté na základě písemného oznámení krajského úřadu nežadatel osobně seznámí s dítětem a ten u koho se dítě nachází je povinen toto setkání uskutečnit. Žadatel má možnost s dítětem se seznámit a podat žádost o svěřeni do péče budoucích pěstounů a to nejpozději do 30 dnů od doručení písemného oznámení krajským úřadem. V této fázi je velmi důležité přechod dítěte do rodiny co nejvíce ulehčit.

Zezulová (2012, s. 35-36) uvádí, že zvláště u dětí, které přijdou z ústavní výchovy, je vždy patrná nějaká míra poruchy komunikace. U starších dětí se již do seznamování zapojuje i osobnost dítěte a jeho dosavadní zkušenost se světem dospělých. Proto je třeba domluvit se s kmenovým vychovatelem, jaký přístup bude při prvním setkání dítěte co nejméně zatěžovat a jak se mu co nejvíce přiblížíme.

Obrázek 2 Schéma zprostředkování NRP

(Zdroj: Adopce.com, 2010)

3.3 Podpora ze strany státu

V současné době značnou část služeb poskytovanou náhradním rodičům a dětem zajišťují osoby pověřené k výkonu sociálně-právní ochrany dětí a postupně se rozvíjejí služby poskytované státními institucemi. Jedná se například o poradenství v otázkách výchovy přijatých dětí, psychologicko - terapeutická pomoc, asistovaný kontakt s biologickou rodinou dítěte, kluby náhradních rodin apod. (Bubleová, 2014, s. 31)

Dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí (č. 359/1999, §47b a §47c) je rodinám, které mají dítě svěřené do pěstounské péče, a osobám v evidenci garantován nárok na odbornou pomoc. Novela zákona platná od 1. 1. 2013 zakotvila do našeho právního řádu **dohodu o výkonu pěstounské péče** (příloha PV). Tuhle dohodou jsou upravena práva a povinnosti pěstounů. Dohoda musí být v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte. Její obsah musí přihlížet i k zájmům pečujících osob a osob v evidenci.

Osobou pečující je fyzická osoba odpovědná za výchovu dítěte, která je pěstounem nebo která byla do dosažení zletilosti dítěte jeho pěstounem nebo poručníkem. Za **osobu v evidenci** považujeme fyzickou osobu, která je vedena v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na dobu přechodnou.

Dohody jsou sepsány na základě návrhu obecního úřadu s rozšířenou působností. Dohoda je uzavřena zpravidla do 30 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí příslušného orgánu. Není-li dohoda do výše uvedené doby uzavřena, rozhodne obecní úřad o úpravě práv a povinností dotčené osoby rozhodnutím. Osoby pečující nebo osoby v evidenci mohou vypovědět dohodu o výkonu pěstounské péče bez udání důvodu.

Tyto osoby mají přiznáno zejména podle zákona o sociálně právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. § 47a:

1. Právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné pomoci při zajištění osobní péče o svěřené dítě. Pomoc spočívá především v zajištění krátkodobé péče:
 - po dobu, kdy je osoby pečující nebo osoba v evidenci uznána dočasně pracovně neschopnou nebo při ošetřování osoby blízké
 - při narození dítěte
 - při vyřizování nezbytných záležitostí
 - při úmrtí osoby blízké

2. právo na poskytnutí pomoci při zajištění celodenní péče v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů v kalendářním roce, jestliže svěřené dítě dosáhlo alespoň 2 let
3. právo na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců
4. právo na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě
5. právo na pomoc při plnění povinnosti udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitosti dítěte s osobami blízkými

Osobám, které uzavřely dohodu u výkonu pěstounské péče, zákon o sociálně právní ochraně dětí (č. 359/1999 Sb. §47d) poskytuje státní příspěvek na pokrytí nákladů vynakládaných na zajišťování pomoci osobám pečujícím, osobám v evidenci nebo svěřeným dětem a na provádění dohledu nad pěstounskou péčí. Výše státního příspěvku činí 48.000,- Kč za kalendářní rok v případě, že pravomocné správní rozhodnutí nebo dohoda o výkonu pěstounské péče trvala po celý kalendářní rok nebo částku odpovídající jedné dvanáctině z částky 48.000,- Kč a to za každý kalendářní měsíc nebo část měsíce, kdy byly splněny podmínky. O přiznání částky rozhoduje Úřad práce České republiky.

Novelou zákona o sociálně právní ochraně dětí dochází k právní úpravě v oblasti hmotného zabezpečení pěstouny formou dávek pěstounské péče. Právní úprava byla vyňata ze zákona o státní sociální podpoře (č. 117/1995 Sb.) a nově vložena do zákona o sociálně právní ochraně dětí (č. 359/1999 Sb., §47e - 47n). Současně došlo i ke zvýšení dávek.

Dávkami pěstounské péče jsou:

- a) **Příspěvek na potřebu úhrad dítěte** – nárok na tento příspěvek má nezletilé nezaopatřené dítě svěřené do pěstounské péče a je vyplácen pečující osobě. Nárok se zachovává i po dosažení zletilosti, nejdéle však do 26 roku věku dítěte jde-li o nezaopatřené dítě a společně žije a uhrazuje náklady na své potřeby s osobou, která byla do dosažení zletilosti pečující osobou. Dávka je vyplácena v závislosti na věku a vyplácí se za kalendářní měsíc v následující výši:
 1. 4 500 Kč pro dítě ve věku do 6 let,
 2. 5 550 Kč pro dítě ve věku od 6 do 12 let,
 3. 6 350 Kč pro dítě ve věku od 12 do 18 let,
 4. 6 600 Kč pro dítě ve věku od 18 - 26 let

Jde-li o dítě, které je podle zákona o sociálních službách osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby, činí příspěvek na úhradu potřeb dítěte:

ve věku	Dítě ve stupni závislosti I (lehká závislost) Kč	Dítě ve stupni závislosti II (středně těžká závislost) Kč	Dítě ve stupni závislosti III (těžká závislost) Kč	Dítě ve stupni závislosti IV (úplná závislost) Kč
Do 6 let	4 650	5 550	5 900	6 400
6 - 12 let	5 650	6 800	7 250	7 850
12 - 18 let	6 450	7 800	8 300	8 700
18 - 26 let	6 750	8 100	8 600	9 000

V případě, že dítě je poživitelem z důchodového pojištění, náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte, jen je-li vyšší, a to ve výši rozdílu mezi tímto příspěvkem a důchodem.

- b) **Odměna pěstouna** – nárok na odměnu pěstouna má osoba pečující a osoba v evidenci. Nárok na odměnu pěstouna mají výše uvedené osoby, jestliže svěřené dítě po dosažení zletilosti nemá nárok na úhradu potřeb dítěte jen z důvodu, že požívá důchod u důchodového pojištění, jehož výše je stejná nebo vyšší než uvedený příspěvek.

Výše odměny pěstouna činí za kalendářní měsíc:

1. 8 000 Kč, je-li pečováno o jedno dítě
2. 12 000 Kč, je-li pečováno o dvě děti
3. 20 000 Kč, je-li pečováno o tři děti, o jedno dítě, které je závislé na fyzické pomoci jiné osoby ve II., III. stupni nebo ve IV. stupni závislosti. Dále pokud se jedná o osobu v evidenci, a to i v případě, že nepečuje o žádné dítě.
4. 24 000 Kč, pečuje-li alespoň o jedno dítě, které mu byl svěřeno na přechodnou dobu a toto dítě je závislé na fyzické pomoci jiné osoby ve II., III. stupni nebo ve IV. stupni závislosti. Za každé dítě svěřené na do péče osoby pečující se odměna zvyšuje o 4 000 Kč.

Odměna pěstouna náleží i osobě pečující nebo osobě v evidenci, která je rodičem nebo prarodičem otce nebo matky svěřeného dítěte, pouze v **případě hodných zvláštního zřetele**, zejména s ohledem na sociální a majetkové poměry osoby pečující nebo osoby v evidenci a jejich rodiny s přihlédnutím na zdravotní stav dítěte.

Odměna pěstouna se pro účely zákona upravující daně z příjmu, pojistné na sociální zabezpečení, pojistné na úrazové pojištění a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění považuje příjem ze závislé činnosti.

- c) **příspěvek při převzetí dítěte** – nárok na tuto dávku má osoba pečující, která převzala dítě do pěstounské péče. Příspěvek se vyplácí jednorázově.

Výše **příspěvku při převzetí** dítěte činí:

1. do 6 let - 8 000 Kč
2. od 6 do 12 let - 9 000 Kč
3. od 12 do 18 let - 10 000 Kč

- d) **příspěvek na zakoupení motorového vozidla** – nárok na zakoupení motorového vozidla má osoba pečující, která má v pěstounské péči nejméně tři děti.

Výše příspěvku na zakoupení motorového vozidla činí 70% pořizovací cena motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy, nejvýše však 100 000 Kč.

- e) **příspěvek při ukončení pěstounské péče** – nárok na příspěvek při ukončení pěstounské péče má fyzická osoba, která byla ke dni dosažení zletilosti v pěstounské péči, a to ke dni zániku nároku této osoby na příspěvek na úhradu potřeb dítěte.

Výše jednorázového příspěvku činí 25 000 Kč, přičemž příspěvek náleží pouze jednou.

Dle zákona o státní sociální podpoře (č. 117/1995 Sb. § 17- § 31) má osoba pečující a osoba v evidenci (pokud má dítě v péči) nárok na uvedené dávky:

1. **přídavek na dítě** – nárok na přídavek na dítě má nezaopatřené dítě, jestliže rozhodný příjem v rodině nepřevyšuje součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40. Dávky pěstounské péče se do rozhodného příjmu nezapočítávají. Jedná se o měsíční dávku vyplácenou za kalendářní měsíc.

Výše **přídavku na dítě** činí:

- a) do 6 let 500 Kč
- b) od 6 do 15 let 610 Kč
- c) od 15 do 26 let 700 Kč

2. **příspěvek na bydlení** – nárok na příspěvek na bydlení má vlastník nebo nájemce bytu, který je v bytě hlášen k trvalému pobytu, jestliže jeho náklady na bydlení přesahují částku součinu rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35) a součin rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35) není vyšší než částka normativních nákladů na bydlení. Dávky pěstounské péče se opět do příjmů nezapočítávají. Dávka je vyplácena za kalendářní měsíc.
3. **rodičovský příspěvek** – nárok na rodičovský příspěvek má osoba, která po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině, má nárok na rodičovský příspěvek nejdéle do 4 let věku tohoto dítěte, a to nejdéle do doby, kdy byla na rodičovském příspěvku vyplacena z důvodu péče o totéž nejmladší dítě v rodině celková částka 220000 Kč. Pokud lze alespoň jednomu z pečujících stanovit denní vyměřovací základ může si volit výši příspěvku ve výši 70% 30-ti násobku denního vyměřovacího základu, ne výše než 11 500 Kč. V opačném případě náleží rodičovský příspěvek ve výši 7600 Kč měsíčně do konce devátého měsíce věku nejmladšího dítěte a od desátého měsíce věku ve výši 3800 Kč měsíčně do 4 let věku dítěte. Dávka se opět vyplácí za kalendářní měsíc.

Nárok na peněžitou pomoc v mateřství upravuje zákon o nemocenském pojištění (č. 187/2006 Sb., § 32) a má jej pojištěnec, který převzal do péče dítě, které nedosáhlo 7 let věku, nejdéle však do věku 7 let a 31 týdnů. Podmínkou nároku je účast pojištěnce na pojištění po dobu 270 kalendářních dní v posledních dvou letech přede dnem nástupu na peněžitou pomoc v mateřství.

Podpůrní dobu u peněžité pomoci v mateřství činí 22 týdnů a nastává dnem převzetí dítěte pojištěncem do péče. Výše peněžité pomoci v mateřství činí 70 % denního vyměřovacího základu a je vyplácena měsíčně. Pokud nenáleží peněžité pomoci v mateřství, náleží rodičovský příspěvek ze systému státní sociální podpory.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Diplomová práce je zaměřena na pěstounskou péči jako jednu z forem náhradní rodinné péče. Od 1. 1. 2013 vstoupila v platnost novela zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, která výrazným způsobem ovlivnila právě oblast pěstounské péče. Změna se týká především právní úpravy státní podpory v této oblasti. Novela zákona však nepřináší pouze pomoc v podobě práv pěstouna, ale také stanovila přesná pravidla ohledně povinností, které pěstoun vůči státu má.

Bakalářskou práci (Pospíšilová, 2014) jsme věnovali právě novelizaci zákona. Cílem našeho výzkumu bylo především zjistit, jaká pozitiva přenesly nové podmínky pěstounství a jakým způsobem ovlivnily tehdejší pěstouny. Byl dán i prostor k vyjádření jaké změny by v rámci výkonu pěstounské péče přivítali. Výstupy z provedených šetření byly pro nás natolik zajímavé, že jsme se rozhodli naši diplomovou práci věnovat opět pěstounství a jistým způsobem navázat na bakalářskou práci.

4.1 Výzkumný cíl

Hlavním cílem této práce je **zjistit přínos novelizace zákona v oblasti pěstounské péče.**

V našem výzkumu jsme se snažili zjistit, jakým směrem se pěstounská péče během posledních dvou let vyvinula, zda i nadále vzrůstá počet pěstounů a současně zjistit, která z forem pěstounské péče převládá. Zaměřili jsme se i na zjištění, zda problémy, na které pěstouni upozorňovaly, byly již odstraněny. Naším úkolem bylo také zjistit, jak se vyvíjí celkový názor na biologické rodiče svěřených dětí, včetně styku s dítětem, protože právě otázka biologických rodičů byla problémem, na který většina pěstounů poukazovala, ale také, ale také na oblast služeb poskytovaných pěstounům.

Současně se ověříme následující hypotézy:

H₁: Pěstouni, kteří začali vykonávat PP po 1. 1. 2013, vykazují vyšší míru spokojenosti se současnými podmínkami PP, než pěstouni, kteří začali vykonávat PP před 1. 1. 2013.

H₂: Pěstouni, kteří začali vykonávat PP po 1. 1. 2013, prokazují vyšší míru spokojenosti s formou výplaty odměny pěstouna, než kteří začali vykonávat PP před 1. 1. 2013.

H₃: Vyšší míru čerpání služeb vykazují pěstouni, kteří začali vykonávat PP po 1. 1. 2013 než pěstouni, kteří začali vykonávat PP před 1. 1. 2013.

H₄: Pěstouni, vykonávající nezprostředkovanou PP, vykazují vyšší míru ochoty s kontaktem s biologickými rodiči než pěstouni, kteří vykonávají zprostředkovanou PP.

V praktické části se snažíme zjistit, jak změny spojené s novelou zákona, ovlivňují pěstouny. Zaměřili jsme se také na otázku biologických rodičů a důvody, které vedly k umístění dětí do pěstounské péče.

4.2 Výzkumné otázky

Pro naši diplomovou práci jsme si stanovili hlavní výzkumnou otázku: **Mají změny ze strany státu platné od 1. 1. 2013 pozitivní vliv na výkon pěstounské péče?**

Díličí výzkumné otázky:

1. Jak ovlivnila novelizace zákona o výkonu pěstounské péče nárůst počtu pěstounských rodin?
2. Která z forem, zprostředkované a nezprostředkované pěstounské péče, je po změně legislativy nejčastější?
3. Jaké jsou nejčastější důvody vedoucí k umístění dítěte do pěstounské péče?
4. Jak vnímají současní pěstouni změny v oblasti práv a povinností pěstounů platných od 1. 1. 2013?

H₁: Pěstouni, kteří začali vykonávat PP po 1. 1. 2013, vykazují vyšší míru spokojenosti se současnými podmínkami PP, než pěstouni, kteří začali vykonávat PP před 1. 1. 2013.

5. V kterých oblastech, souvisejících s výkonem pěstounské péče, by současní pěstouni přivítali případná zlepšení?
6. Jak pěstouni hodnotí změnu v oblasti hmotného zabezpečení a změnu formy jeho výplaty?

H₂: Pěstouni, kteří začali vykonávat PP po 1. 1. 2013, prokazují vyšší míru spokojenosti s formou výplaty odměny pěstouna, než kteří začali vykonávat PP před 1. 1. 2013.

7. Jaký je postoj současných pěstounů k využívání služeb poskytovaných státem?

H₃: Vyšší míru čerpání služeb vykazují pěstouni, kteří začali vykonávat PP po 1. 1. 2013 než pěstouni, kteří začali vykonávat PP před 1. 1. 2013.

8. Jak vnímají pěstouni povinnosti spojené s biologickými rodiči dítěte?

H₄: Pěstouni, vykonávající nezprostředkovanou PP, vykazují vyšší míru ochoty s kontaktem s biologickými rodiči než pěstouni, kteří vykonávají zprostředkovanou PP.

4.3 Metoda výzkumu

K realizaci našeho výzkumu jsme zvolili kvantitativní metodu sběru dat formou dotazníkového šetření a analýzy dokumentů.

Analýzu dokumentů jsme provedli na základě spisové dokumentace, která je vedena v souvislosti s podáním žádosti o pěstounské dávky. K této žádosti je mimo jiné doložen doklad (rozsudek či předběžné opatření), na základě kterého může být dávky vyplácena. Spisová dokumentace je v rámci Úřadu práce, kontaktního pracoviště Prostějov, vedena od října 1995, kdy agenda výplaty pěstounských dávek přešla pod Úřady práce. Data, která jsou uvedena v jednotlivých spisech, není možné získat žádnou jinou metodou výzkumu. Analýza spisové dokumentace byla vedena tak, aby nedošlo k porušení mlčenlivosti o jednotlivých klientech.

Druhá část výzkumu je provedena formou dotazníkového šetření. Dle Gavory (2010, s. 121-122) je forma dotazníkového šetření jedna z nejméně frekventovaných metodou zjišťování údajů. Je určena především pro hromadné získávání dat. Proto jej můžeme považovat za ekonomicky významný nástroj, kterým můžeme získat velké množství údajů v poměrně krátkém časovém intervalu. Námi pokládané otázky se vztahovaly jak k vnějším (názorům pěstounů) tak i vnitřním jevům (postojů a citových stav).

Při vytváření dotazníku (příloha PVI) jsme částečně vycházeli z již prověřeného dotazníku v rámci bakalářské práce (Pospíšilová, 2014), který jsme doplnily o položky, které výzkum rozšiřují a současně nahradily položky, které již nejsou pro výzkum významné. Samotný dotazník byl sestaven z 23 položek, u kterých jsme použili zkušenosti spojené s výkonem našeho zaměstnání a údaje spojené s výstupy již provedeného dotazníkového šetření v rámci bakalářské práce. Dotazník obsahuje 19 položek uzavřených, 2 položky polouzavřené a 2 otevřené. Ty nám umožňují získat názory respondentů k dané problematice. Polouzavřené otázky jsou potom voleny pro případ, pokud by se respondent chtěl vyjádřit

jinak, než je mu v možnostech nabízeno a chtěl připsat svůj vlastní názor. Množství položek bylo stanoveno tak, aby splnilo naše požadavky, ale současně příliš nezatěžovalo respondenty. Doba vyplnění jednoho dotazníku se pohybovala od 5 – 10 minut.

4.4 Výzkumný soubor

Základním souborem našeho výzkumu jsou osoby v evidenci (osoby, které mohou vykonávat pěstounskou péči na dobu přechodnou), osoby pečující a poručníci. Jsou to osoby, které pobírají odměnu pěstouna.

Výběrový soubor tvoří osoby v evidenci, osoby pečující a poručníci, kteří pobírají odměnu pěstouna v rámci Úřadu práce ČR, kontaktního pracoviště Prostějov.

4.5 Předvýzkum – ověření dotazníku

Před samotným výzkumem jsme provedli (leden 2016) předvýzkum s cílem otestovat srozumitelnost a jednoznačnost otázek. Předvýzkum byl proveden na 10 respondentech a to i přesto, že byl částečně použit již prověřený dotazník. Prověřeny však nebyly doplněné položky. Na tak malém vzorku však není možné činit obecné závěry, ale na základě jejich vyjádření můžeme upravit otázky tak, aby se staly srozumitelnými.

Oslovení respondenti při vyplňování neshledali žádné problémy, na jednotlivé položky jim nečinilo problém odpovědět. Položky označili za srozumitelné a jednoznačně položené. Na základě tohoto zjištění jsme přistoupili k distribuci dotazníků.

4.6 Realizace výzkumu

Pro realizaci výzkumu jsme si vybrali záměrně kontaktní pracoviště Prostějov, oddělení státní sociální podpory a to především z důvodu, že je také naším pracovištěm a dávky pěstounské péče byly do května 2015 náplní naší práce. Uvedené pracoviště je také místem, kde je vedena spisová dokumentace spojená s žadateli o dávku odměny pěstouna v rámci kontaktního pracoviště Prostějov.

Dotazník byl pěstounům předán osobně přímo na našem pracovišti. Výzkum proběhl v lednu 2016, kdy drtivá většina pěstounů přichází na oddělení státní sociální podpory z důvodu zúčtování daně plynoucí z odměny pěstouna, která je po novelizaci považována

jako plat. Po vyplnění dotazníku přímo na pracovišti byl nám opět vrácen. Výhodou je bezpochyby stoprocentní návratnost.

Volba prostředí pro vyplnění dotazníku byla ponechána přímo na respondentovi. Většina z nich volila vyplnění přímo při předávání podkladů pro zúčtování daně. Pouze nepatrná část dotazník vyplňovala na chodbách úřadu. Žádný z respondentů ne zvolil vyplnění dotazníku v domácím prostředí.

5 REALIZOVANÉ VÝZKUMY NA PODOBNÉ TÉMA

Pěstounská péče se stala velmi aktuální tématem, kterému již bylo věnováno mnoho výzkumů. V úvodu praktické části bych stručně pojednala o některých, které se také zabývaly pěstounským rodinami.

Výzkum *Klientské pěstounské rodiny* (STEM, 2005), jehož autorem byla nadace Rozum a cit, Praha a Středisko náhradní rodinné péče, Praha byl proveden formou dvou dotazníků. První z nich byl určen pro rodinu jako celek a druhý byl zaměřený na děti, které jsou umístěny do pěstounské péče. Dotazník byl zaslán 300 pěstounským rodinám, s 30 % návratností. Výzkumu se tedy zúčastnilo 102 rodin s údaji o 448 dětech, což tvoří polovinu klientů nadačního fondu Rozum a cit. Výzkum byl vyhodnocen v listopadu 2005.

V celkovém hodnocení je především zajímavé zjištění spokojenosti klientů s pěstounskou péčí. Klienti kladně ohodnotili práci sociálních pracovníků a služby poskytované neziskovou organizací. Naopak jako kritické vnímali zabezpečení mladých lidí odcházejících z pěstounské péče, důchodové zabezpečení pěstounů, materiální a finanční podmínky pěstounů.

Velmi významným projektem v oblasti pěstounské péče je pilotní projekt společnosti Centrum podpory o. p. s., který byl realizován v 10/2011 – 8/2015. Účelem projektu *Centrum podpory náhradní rodinné péče* je především podpora zkvalitnění metod práce v oblasti náhradní rodinné péče a získání a udržení vysokého know-how v této oblasti. Jedním z cílů uvedeného projektu jsou i výzkumy a vyhodnocení dobré praxe v ČR i v zahraničí. Partnerskou organizací se stalo středisko náhradní rodinné péče, o. s., odborným garantem PhDr. Věduna Bubleová.

Výzkum současné praxe byl zahájen v lednu 2013 s cílem zmapovat zkušenosti účastníků se systémem náhradní rodinné péče od přípravy na přijetí dítěte až po jeho osamostatnění. Dalším výzkumným záměrem je identifikace potřeb dětí a náhradních rodin. Podstatou je zjistit o jaké potřeby jde a zmapovat účastníky, kteří poskytují služby nebo pomoc.

Zajímavým výstupem je hodnocení změn platných po 1. 1. 2013 z pohledu pracovníků OSPOD, které jsou označovány jako chaotické a poukazují na nepřipravenost zavádění celého systému. Problém nastává především v oblasti uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče, v oblasti povinnosti poskytování odlehčujících služeb, včetně způsobů komunikace

s biologickou rodinou. Naopak zástupci neziskových organizací hodnotí změny docela pozitivně. Obě skupiny se shodně vyjádřily ohledně povinného vzdělávání, kde považují za důležité zavádění spíše neformálnějšího vzdělávání, mnohdy za účasti zkušených pěstounů na jeho přípravě. Neziskové organizace také poukázali na neřešení situace ohledně sanace biologické rodiny, tak, aby se dítě mohlo vrátit zpět. Poukázali také na nutnost řešit otázku ohledně kontaktu s biologickou rodinou. Z hlavního výzkumného šetření vyplynuly problémy především v oblasti povinného vzdělávání ze strany pěstounů, kdy jim tato povinnost není srozumitelná. Jedním ze zásadních problémů byla označena situace ohledně biologické rodiny, její ne/spolupráce s pěstounskými rodinami a nefungující sanaci biologické rodiny. (Nadace Sirius, 2015)

V neposlední řadě bychom chtěli upozornit na náš výzkum, který byl součástí naší bakalářské práce (Pospíšilová, 2014) a který se stal současně pro nás podnětem k ověření a dalšího zkoumání skutečností, které byly získány v rámci výzkumu.

Součástí výzkumu se stalo 128 pěstounských rodin, které ke dni 31. 12. 2013 byly vedeny na kontaktním pracovišti Prostějov jako osoby pobírající dávku odměnu pěstouna. Na základě provedeného výzkumu bylo zjištěno, že respondenti ve velké míře kladně hodnotili změny ze strany státu spojené s novelizací zákona. Negativně se vyjadřovali zvláště k oblasti povinného vzdělávání, kdy upozorňovali na nevhodnost témat daného vzdělávání a jeho rozsah. Cílem kritiky byla i povinnost podporovat a umožňovat setkávání s biologickými rodiči a skutečnost, že když za biologické rodiče převzali veškeré povinnosti ohledně svěřených dětí, nemohou za ně v plném rozsahu rozhodovat. Upozorňovali především na skutečnost, že zatímco oni mají jako pěstouni řadu povinností, které musí plnit, biologičtí rodiče nemají v podstatě povinnosti žádné.

Výsledky všech tří realizovaných výzkumů dokládají skutečnost, že i přesto, že výkon pěstounské péči prošel v poslední době podstatnými změnami, je nutné provést i další opatření, které povedou ke zkvalitnění pěstounské péče a tím i ke spokojenosti pěstounů a zvýšení jejich společenského statusu. Dále je nutné odstranit nedostatky, na které prostřednictvím výzkumu upozorňují nejen pracovníci OSPOD, ale i řady neziskových organizací.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU A VYHODNOCENÍ DAT

Výsledky pro první část výzkumu jsme získali na základě analýzy dokumentů jednotlivých žadatelů o dávku odměnu pěstouna. Tyto dokumenty jsou součástí spisů, které jsou vedeny na kontaktním pracovišti v Prostějově. Výsledky pro druhou část výzkumu byly získány na základě dotazníkového šetření, kde respondenty byly opět žadatelé o odměnu pěstouna. Žadatele o odměnu pěstouna tvoří osoby v evidenci, osoby pečující a poručníci, kteří jistým způsobem patří do pěstounské péče.

V následující části je provedeno vyhodnocení obou částí výzkumu a tím získání odpovědí na dílčí výzkumné otázky. Na základě jejich vyhodnocení získáme odpověď i na hlavní výzkumnou otázku. Data, která jsme získali, jsou zpracována formou grafů a tabulek. Následně jsou vyhodnocována. Vyhodnocování bylo prováděno základní popisnou statistickou, čárkovací metodou. Získaná data byla zpracována v MS Excel, kde byly vytvořeny tabulky a poté grafy.

6.1 Vyhodnocení analýzy dokumentů

Jak již bylo zmiňováno jedním z úkolů, které již zmiňovaná novelizace měla splnit, byl nárůst počtu pěstounských rodin.

Odpověď k výzkumné otázce: „*Jak ovlivnila novelizace zákona o výkonu pěstounské péče nárůst počtu pěstounských rodin?*“

Dávky pěstounské péče, včetně odměny pěstouna, jsou vypláceny prostřednictvím systému státní sociální podpory od 1. 10. 1995. Ze spisové dokumentace bylo zjištěno, že ke konci k 31. 12. 1995 bylo evidováno celkem 28 žadatelů o odměnu pěstouna. Je nutné ale podotknout, že pouze 5 pěstounů začalo vykonávat pěstounskou péči v roce 1995.

Je třeba hned na začátku našeho vyhodnocení výsledků šetření ujasnit skutečnost, že osoba, která se stala na základě rozhodnutí či usnesení soudu pěstounem či poručníkem, si od nabytí právní moci tohoto dokumentu požádala o dávky pěstounské péče, zejména o odměnu pěstouna. Z této skutečnosti také vycházíme při analýze dokumentů.

V následující tabulce jsou uvedeny počty žadatelů, kteří si v jednotlivých letech podali žádost o odměnu pěstouna a kterým byla dávka přiznána. Pro snadnější orientaci je tabulka doplněna grafem.

Tabulka 2 - Počet podaných žádostí o odměnu pěstouna

1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
28	6	6	10	13	5	7	9	12	12

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
8	11	13	26	19	19	12	13	21	16	26

Graf 1 - Počet nových žádostí o odměnu pěstouna

Z výše uvedených údajů, které byly při výzkumu zjištěny, můžeme sledovat tendenci vývoje počtu pěstounů. Z grafu můžeme také sledovat především kolísavou tendenci a to zvláště v letech 2008-2012. Domníváme se, že tato skutečnost byla způsobena tím, že podmínky pro potenciální pěstouny nebyly příliš výhodné a v mnohých oblastech nedořešené (pěstounská péče na dobu přechodnou). To bylo také jedním z důvodů, proč se již delší dobu požadovaly změny v oblasti pěstounství. Tuto skutečnost změnila až novelizace zákona, která nastavuje nový kvalitnější systém a tím podporuje rozvoj náhradní rodinné péče. Celkově můžeme konstatovat, že se zvyšuje především podpora pěstounské péče. Pěstounská péče byla podpořena nejen úpravou hmotného zabezpečení pěstounů prostřednictvím zvýšení odměn pěstouna a změny formy vyplácení této dávky (považována jako plat), ale také vytvořením podmínek pro podpůrné a odlehčovací služby a změn v přípravě pěstounů.

Domníváme se, že tyto změny se podílí na vzrůstající tendenci počtu pěstounů, a to i přes pokles v roce 2014. Dospěli jsme k závěru, že tento pokles mohl souviset hned s několika faktory. Jedním z nich může být fakt, že změny spojené s novelizací se ještě plně nepromítaly do praxe, ale také se skutečností, že pokud se zavádí nové postupy či změny vzniká řada překážek, které musí být postupně odstraňovány. To mohlo ovlivnit potencionální žadatele o některou z forem pěstounství. Tento pokles může také souviset s novými povinnostmi, které jsou na pěstouny kladeny. V neposlední řadě mohl tento počet ovlivnit i nový občanský zákoník, který přinesl změny právě v oblasti rodinného práva. I přes propad, který byl zaznamenán, můžeme rok 2014 ve srovnání s výsledky předcházejících období považovat i nadále za období se vzrůstající tendencí. Pozitivní vliv novelizace na růst počtu pěstounů potvrzuje výsledek za rok 2015, který je srovnatelný právě s rokem 2008, ve které se promítly změny ohledně životního minima.

Na výzkumnou otázku tedy můžeme odpovědět, že změny, které jsou platné od 1. 1. 2013 mají pozitivní vliv na růst počtu pěstounů a tím i zájemců z řad veřejnosti. Pokud srovnáme výsledky s výzkumem provedeným v rámci bakalářské práce v roce 2014, můžeme konstatovat, že podpora ze strany státu v rámci novelizace zákona má i nadále pozitivní vliv na růst pěstounů.

Odpověď k výzkumné otázce: „Která z forem, zprostředkované a nezprostředkované pěstounské péče, je po změně legislativy nejčastější?“

Ze spisové dokumentace pěstounů vedených na kontaktním pracovišti v Prostějově, bylo zjištěno, že k 31. 12. 2015 vykonávalo pěstounskou péči celkem 136 pěstounských rodin. Zde jsou zahrnuty obě formy pěstounské péče.

Z hlediska legislativy dělíme pěstounskou péči na zprostředkovanou a nezprostředkovanou. Zprostředkování pěstounské péče se neprovádí v případě, kdy návrh na svěřeni dítěte do pěstounské péče podává fyzická osoba k dítěti příbuzná např. prarodiče, ale i blízká osoba k dítěti nebo k rodině. Do zprostředkované formy je zahrnuta klasická pěstounská péče a pěstouni na dobu přechodnou.

V současné době jsou v evidenci kontaktního pracoviště Prostějov celkem dva pěstouni vykonávající tuto formu pěstounské péče, z nichž jedna pěstounka je osobou v evidenci od března 2015 a druhá od září 2015. Ta však v současné době vykonává obě formy pěstounství. Pěstounkou na dobu přechodnou se stala až na základě zkušeností, které ziska-

la za 8 let jako osoba pečující. K 31. 12. 2015 bylo do této formy umístěno pouze jedno dítě. V poslední době se však ozývají hlasy jak z řad pěstounů, tak i odborné veřejnosti, že právě pěstounská péče na dobu přechodnou (osoby v evidenci) je zvýhodňována oproti klasické pěstounské péči (osoba pečující). Jako důvod uvádí skutečnost, že pěstoun na dobu přechodnou má ve své péči dítě nejdéle 1 rok a odměna pěstouna je mu vyplácena i v případě pokud žádné dítě v péči nemá. Výše odměny pěstouna na dobu přechodnou je také 2,5 násobně vyšší než v případě klasické pěstounské péče.

Na základě provedeného výzkumu bylo zjištěno, že k 31. 12. 2013 bylo v rámci kontaktního pracoviště Prostějov evidováno celkem 128 pěstounů, z nichž v drtivé většině a to celkem v 81 případech se jednalo o péči prarodičů a ve 25 případech se jedná o péči ostatních příbuzných a 22 případů tvořila klasická zprostředkovaná forma pěstounské péče. K tomuto datu nebyla evidována žádná pěstounská péče na dobu přechodnou.

K 31. 12. 2015 je v rámci kontaktního pracoviště evidováno celkem 144 pěstounů, z nichž, jak už bylo uvedeno, dva jsou pěstouny na dobu přechodnou, ve 21 případech se jedná o klasickou pěstounskou péči, 24 případů tvoří ostatní příbuzní a 97 pěstounů jsou prarodiči svěřených dětí. Pro přehlednost byla vypracována následující tabulka.

Tabulka 3 - Srovnání zprostředkované a nezprostředkované pěstounské péče

	Zprostředkovaná PP				Nezprostředkovaná PP			
	Klasická		PP na dobu přechodnou		Prarodiče		Ostatní příbuzní	
Stav k 31.12	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015
Celkem KoP Prostějov	22 (17%)	21 (15%)	0	2 (1%)	81 (63%)	97 (67%)	25 (20%)	24 (17%)

Z výše uvedené tabulky můžeme přehledně porovnat počty žadatelů o pěstounské dávky ke konci 2013, tj. po prvním roku platnosti novelizace zákona se současným stavem. Ze získaných údajů zjišťujeme, že i nadále převládá pěstounská péče rodičů nebo prarodičů

otce nebo matky svěřeného dítěte. Nárok na odměnu pěstouna v tomto případě vzniká pouze tehdy, pokud je pěstoun obcí s rozšířenou působností (OSPOD) shledán případem vhodných zvláštního zřetele. Tato skutečnost nastává s ohledem na zdravotní stav, sociální a majetkové poměry osoby pečující nebo osoby v evidenci a také s ohledem na zdravotní stav svěřeného dítěte. Ze spisové dokumentace bylo zjištěno, že všichni pěstouni, kteří jsou osobami pečujícími v rámci kontaktního pracoviště Prostějov, byli shledáni případy vhodnými zvláštního zřetele. Vyjádření se nevyžadovalo pouze u tří případů, jelikož byly pěstouny, kteří mají ve své péči tři a více dětí. U těchto osob se vyjádření nevyžaduje.

Svěření dětí do pěstounské péče rodičů či prarodičů otců a matek svěřených dětí se stává také bodem kritiky. Je poukazováno především na to, zda tento institut není zneužíván. Právě tomuto zneužívání by mělo zabránit posouzení každého případu a zvážení, zda případ označit jako případ vhodný zvláštního zřetele. Na druhé straně musíme také kriticky přiznat, že se většinou jedná o pěstouny staršího věku, tedy ty, jejichž příjmy představuje pouze starobní důchod a kteří mají také již své zdravotní problémy. Musíme však podotknout, že pro tuto formu pěstounské péče hovoří pozitivní fakt, že dítěti, které je svěřeno osobám blízkým či známým, je v praxi lépe umožňován styk s biologickými rodiči a jistě se i ulehčí návrat do původní rodiny.

Na výzkumnou otázku na základě zjištěných údajů lze odpovědět, že i nadále převládá forma nezprostředkované pěstounské péče a novelizace zákona neměla na tuto skutečnost prozatím žádný vliv. Musíme však konstatovat, že tuto informaci nelze chápat jako negativní, protože podstatou je, že se zvyšuje počet pěstounů a s nimi i počet dětí v pěstounské péči, kterým je tímto způsobem zajištěn jejich zdárný vývoj.

Ve srovnání s výzkumem provedeným v rámci bakalářské práce, můžeme konstatovat, že stav k 31. 12. 2015 se nezměnil.

Odpověď k výzkumné otázce: „Jaké jsou nejčastější důvody vedoucí k umístění dítěte do pěstounské péče?“

Na základě výzkumu provedeného v souvislosti se zjištěním tendence růstu počtu pěstounů a tím i logicky zvyšování počtu dětí v pěstounské péči, jsme se rozhodli k výzkumu ohledně důvodů, které se staly podnětem pro skutečnost, že se dítě ocitá v této formě náhradní rodinné péče. Tyto důvody nám mohou alespoň částečně objasnit důvody, proč řada pěstounů neschvaluje kontakt dítěte s biologickými rodiči. Výzkum byl vyhodno-

cen k 31. 12. 2015 a jsou zde zahrnuty všechny osoby, které k tomuto datu pobíraly odměnu pěstouna.

Do pěstounské péče je dítě svěřeno v případě, že se jeho rodiče nemohou starat, péči nezvládají či nějakým způsobem zanedbávají anebo ji vykonávat nechtějí. V tomto případě přebírá za tyto děti odpovědnost stát. Ten poté zkoumá, zda není možné toto dítě umístit do některé z forem náhradní rodinné péče.

Dle získaných údajů v rámci analýzy dokumentů bylo zjištěno, že nejčastějším důvodem svěření dítěte do pěstounské péče je závislost jednoho nebo obou rodičů na návykových látkách, z nichž převažují drogy (drogy 31 případů, alkohol 22 případů). Další početnou část tvoří rodiče, kteří nemohou vykonávat povinnosti v rámci rodičovské odpovědnosti z důvodu, že jsou ve výkonu trestu (27 případů). Tyto údaje může ovlivnit i skutečnost, že u 33 dětí není v rodném listě otec uveden a ve 30 případech došlo k úmrtí alespoň jednoho z rodičů.

Menší skupiny potom tvoří rodiče, kteří jsou zbaveni rodičovské odpovědnosti (16 případů), nemohou se o děti postarat z důvodu ztráty bydlení (bezdomovci a neznámého pobytu - 15 případů), ztráty zaměstnání (14 případů), dluhům a exekucím (25 případů). Malou skupinu potom tvoří rodiče, kteří se nemohou starat z důvodu psychického onemocnění a zdravotním důvodům (14 případů) nebo byli omezeni k právním úkonům (6 případů). V 8 případech, celkem u 13 dětí, bylo prokázáno jejich týrání některým z biologických rodičů, na základě kterého jim bylo dítě odebráno. Pouze v 34 případech se rodiče pravidelně o děti zajímají a setkávají se s nimi. Celkem 42 osob se o děti starat nechce a o děti se nezajímá bez uvedení nějakého důvodu. Pro přehlednost byla sestavena tabulka.

Tabulka 4 - Nejčastější důvody pro svěření dítěte do pěstounské péče

Forma případu	Počet
Závislost – alkohol, drogy	53
Výkon trestu	27
Zbavení rodičovské odpovědnosti	16
Ztráta bydlení, zaměstnání, dluhy, exekuce	25
Zdravotní důvody	20
Otec není v RL uveden	33
Úmrtí rodiče	30

Na základě získaných údajů můžeme odpovědět na výzkumnou otázku, že nejčastějším důvodem odebrání dětí a svěřením do pěstounské péče je některá ze závislostí (drogy nebo alkohol). Také výkon trestu představuje jednu z častých příčin pěstounství. Nicméně musíme ale dodat, že v převážné většině důvodů by se vhodně zvolenou pomocí dotčeným rodinám, například formou sanace rodiny, mohlo pomoci tak, že by se značně zkrátila doba, kterou děti stráví v náhradní rodině nebo by vůbec ke svěřením dětí do náhradní výchovy nemuselo docházet.

6.2 Výsledky dotazníkové šetření

Výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 93 žadatelů o odměnu pěstouna z celkového počtu 144 žadatelů, které jsou vedeni v rámci kontaktního pracoviště v Prostějově. Šetření proběhlo se 100% návratností. Cílem této části výzkumu bylo zjištění, jakým způsobem hodnotí osoby pečující i osoby v evidenci pomoc ze strany státu ve výkonu pěstounské péče v rámci novelizace zákona o výkonu pěstounství.

Z dotazníkového šetření byly vybrány položky, které přináší odpovědi na námi stanovené výzkumné otázky. Jejich výsledky jsou následně vyhodnoceny. Pro přehlednější znázornění jsou výstupy doplněny tabulkami či grafy, v kterých jsou výstupy zaznamenány. Celkové výsledky všech položek dotazníku jsou doloženy v příloze (příloha PVII).

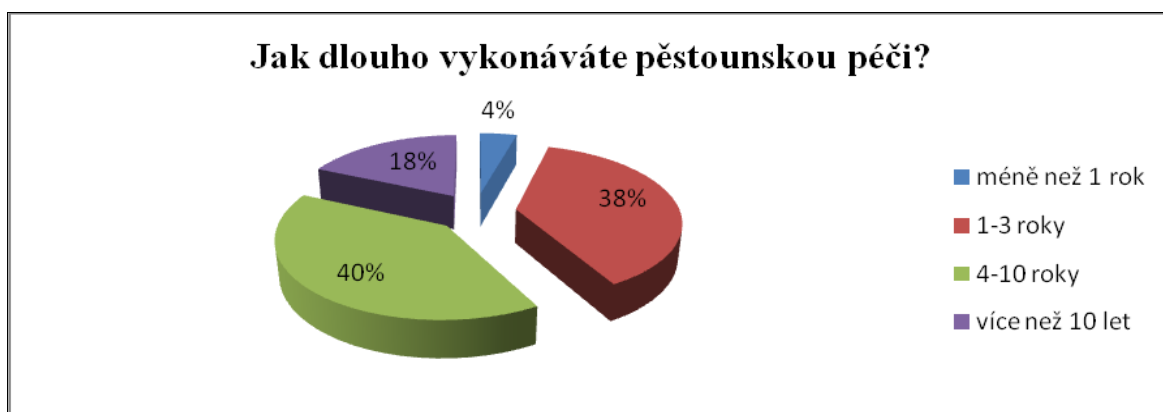
Odpověď k otázce: „Jak vnímají současní pěstouni změny v oblasti práv a povinností pěstounů platných od 1. 1. 2013?“

K získání odpovědi na tuto výzkumnou otázku byly použity položky, na základě kterých jsme zjišťovali postoj současných pěstounů ke změnám, které byly součástí novelizace zákona platných od 1. 1. 2013.

Délka pěstounské péče je pro nás výzkum velmi důležitá, protože zvláště pěstouni, kteří ji vykonávají delší dobu, mohou posoudit, jak se pěstounství pod vlivem novelizace proměnilo. Při výkonu pěstounství jistě poznali, v kterých oblastech spatřují problémy. Také mohou posoudit, jak se proměnili jejich práva a povinnosti, které jsou jim poskytovány a zároveň na ně kladeny. Zda došlo k těm změnám, na které již delší dobu poukazovali. Vyhodnocením dotazníkového šetření bylo zjištěno, že se našeho výzkumu zúčastnili pěstouni, kteří z větší části tvořili dvě početné skupiny. První početnou skupinou byli pěstouni, kteří vykonávají pěstounskou péči 1 – 3 roky, což je pěstounská péče, která začala být vy-

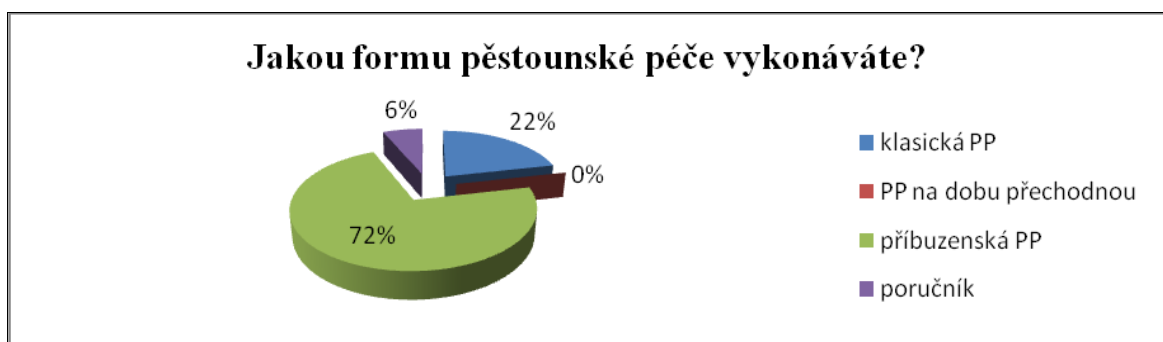
konávána až po novelizaci zákona. Druhou početnou skupinou je skupina, která vykonává pěstounskou péči 4 – 10 let. Menší skupiny poté tvoří pěstouni, kteří mají dítě svěřeno do pěstounské péče více než 10 roků a naopak, kteří pěstounskou péči vykonávají méně, než jeden rok pro lepší znázornění jsou výsledky doplněny následujícím grafem.

Graf 2 - Jak dlouho vykonáváte pěstounskou péči?

Oblast práv a povinností úzce souvisí i s formou pěstounské péče. V našem dotazníku byla z tohoto důvodu zařazena položka, která zjišťuje, jakou formu pěstounské oslovený respondent vykonává. Domníváme se, že i přesto, že jsou všichni pěstouni zařazení do kategorie profesionálních pěstounů, velmi záleží na formě, kterou vykonávají. Pěstouni, kteří se rozhodli pro klasickou formu, se myšlenkou stát se pěstounem zabývali delší čas. Měli možnost zvážit všechny aspekty, prostudovat literaturu i poradit se s odborníkem či ostatními pěstounskými rodinami. Celkově připravit nejen sebe, ale i rodinu na příchod nového člena. Oproti tomu pokud se jedná o pěstouny, kteří si berou děti od svých příbuzných a v převážné většině dětí, začnou vykonávat pěstounství ze dne na den. Bez rozmyšlení a bez přípravy. V počáteční fázi je pro ně pomoc ze strany státu velmi důležitá a některé z povinností, které jsou na ně kladeny, je mohou překvapit.

Graf 3 - Jakou formu pěstounské péče vykonáváte?

I přesto, že povinnosti, které jsou na pěstouny kladeny, se stávají terčem kritiky, převážná část oslovených respondentů odpověděla, že jsou se současnými právy a povinnostmi spokojeni. Druhou skupinu tvořili respondenti, kteří jsou spokojeni pouze částečně. Pouze dva respondenti jsou s podmínkami málo spokojeni. Nespokojen není žádný respondent. Domníváme se, že výsledky souvisí s množstvím změn, které novelizace přinesla v podobě poradenství, odlehčovacích služeb, ale také formě odměňování, kdy odměna pěstouna byla nejenom navýšena, ale je považována za plat.

Tabulka 5 - Jste spokojena se současnými podmínkami (právy a povinnostmi) pro výkon pěstounské péče?

	Počet respondentů
zcela spokojen/a	60
částečně spokojen/a	31
málo spokojen/a	2
nespokojen/a	0

Mnozí pěstouni v předcházejícím výzkumu poukazovali na to, že jsou málo informovaní o svých právech a povinnostech. Záměrně tedy byla doplněna položka, zda v této oblasti byla již sjednána náprava. Je příjemným zjištěním, že drtivá většina respondentů (79 %) uvedla, že se informovanost zlepšila. Pouze malá část pocítila pouze částečné zlepšení (14%), což můžeme ale také považovat za pozitivní zjištění. Sedm respondentů (7%) žádné zlepšení nezaznamenala.

Na výzkumnou otázku tedy můžeme odpovědět, že drtivá většina oslovených respondentů je spokojena s podmínkami tak, jak jsou v současné době nastaveny. Domníváme se, že tato skutečnost souvisí s tím, že se novelizace stala také terčem kritiky a stát měl možnost sjednat v některých oblastech prostřednictvím OSPOD nápravu.

H_1 : Pěstouni, kteří začali vykonávat PP po 1. 1. 2013, vykazují vyšší míru spokojenosti se současnými podmínkami PP, než pěstouni, kteří začali vykonávat PP před 1. 1. 2013.

H_0 : Spokojenost s podmínkami PP mezi současnými pěstouny je stejná.

H_A : Spokojenost s podmínkami PP mezi současnými pěstouny je rozdílná.

O přijetí nebo odmítnutí výše uvedených hypotéz bylo rozhodnuto na základě testování nulové hypotézy. Hladina významnosti byla zvolena 0,05 (5%). Byla použita statistická metoda test dobré shody chí-kvadrát, na základě, které jsme vypočítali testové kritérium 2,4. Vypočítanou hodnotu jsme porovnali s kritickou hodnotou. Vypočítaná hodnota je menší než kritická hodnota a z tohoto důvodu přijímáme nulovou hypotézu.

Odpověď k výzkumné otázce: „V kterých oblastech, souvisejících s výkonem pěstounské péče, by současní pěstouni přivítali případná zlepšení?“

Na základě dotazníkového šetření jsme zjistili, že i přesto, že převážná většina uvedla, že jsou spokojeni s podmínkami pro výkon pěstounství, jsou stále oblasti, v kterých současní pěstouni shledávají nedostatky. Z výstupů položek v dotazníkovém šetření jsme se snažili zjistit, zda tyto nedostatky byly již odstraněny.

Respondentům byla položena polouzavřená otázka. Tím byla dána možnost uvést oblasti, které oni spatřují jako problémové. Bylo pro nás překvapením, že této možnosti využilo pouze 28 respondentů (27%). Většina dotazujících uvedla, že jim plně vyhovují podmínky tak, jak jsou v současné době nastaveny. Celkem 8 respondentů na tuto položku neodpovědělo.

Výstupy respondentů, kteří odpověděli na danou otázku, byly rozděleny do čtyř kategorií dle povahy odpovědi. I když tyto výstupy představovali názor pouze malé skupiny respondentů, můžeme tyto odpovědi považovat za překvapivé. Nejvíce nás překvapilo, že pěstouni již neoznačují oblast povinného vzdělávání jako problémovou. Nejvíce respondentů uvádí, že stále přetrvává problém v oblasti biologické rodiny dítěte. Domníváme se, že tato skutečnost souvisí především s tím, že oproti biologickým rodičům mají méně práv, rodiče nejsou povinni se vzdělávat tak jako pěstouni a nejsou nikým kontrolováni. Připadá jim nespravedlivé, že ačkoli se rodič o dítě nezajímá, musí jej žádat v případě rozhodování o svolení např. při vyřízení cestovních dokladů, rozhodnutí u lékaře apod. Současně mu musí umožňovat styk s dítětem, a to i přesto, že to pro dítě nebývá vždy přínosem. Pro přehlednost byly výstupy zpracovány do následující tabulky.

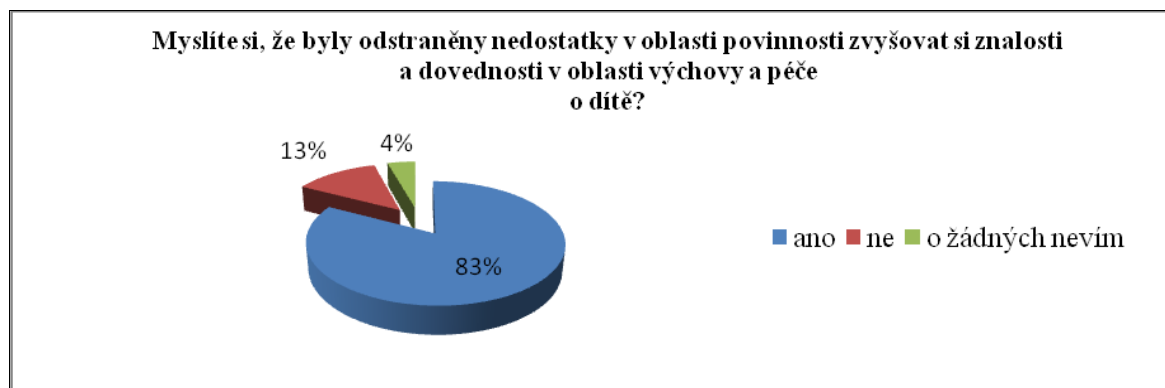
Tabulka 6 - Jaké změny byste uvítal/a v oblasti výkonu pěstounské péče?

Biologičtí rodiče (školení, zastupování, povinnosti)	16
Odměna pěstouna	6
Pomoc ze strany státu	6
Povinná školení	5

Nejvíce nespokojenosti pěstouni uváděli v oblasti spojenou s povinnostmi vůči biologickým rodičům. V oblasti povinného vzdělávání projevovali nespokojenost především s časovou náročností a nevhodnou volbou témat, která neodpovídala věku ani povaze dětí svěřených do jejich péče. Stejný počet respondentů uvedlo, že odměna pěstouna by měla být vyšší, což může korespondovat s nespokojeností ohledně hmotného zabezpečení pěstounů na dobu přechodnou.

Bylo pro nás pozitivním překvapením, že oblast ohledně povinného vzdělávání již není označována jako problémová. Označilo ji pouze šest oslovených respondentů, což koresponduje s následujícími výsledky výzkumu. Z výstupů ohledně vzdělávání pěstounů bylo zjištěno, že celkem 25 respondentů (27%) uvádí, že nedostatky právě v této oblasti odstraněny byly. Celkem 40 respondentů (43%) připouští, že došlo ke zlepšení a 28 (30%) respondentů chápe situaci kolem povinného vzdělávání jako stále stejnou, čili včetně problémů, na které již poukazovali. Pro přehlednější znázornění byl použit graf.

Graf 4 - Myslíte si, že byly odstraněny nedostatky v oblasti povinnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě?

Opět i zde byla dána možnost vyjádřit se prostřednictvím polouzavřené otázky k možnosti provedení změn, které by se z povinnosti stala vítaná pomoc. S ohledem

na předcházející výstupy pro nás nebylo překvapením zjištění, že 73 (86%) respondentů nevyužilo této možnosti. Tuto skutečnost můžeme chápat tak, že problémy které respondenti na toto téma uváděli, byly odstraněny. Může to také ale znamenat, že povinné vzdělávání pěstouni chápou jako povinnost, kterou je nutné splnit. Ve svých odpovědích klienti vyjadřovali především nespokojenost s tématy vzdělávání a časový rozsah. Také opět poukazovaly na skutečnost, že vzdělávání je povinné. A pokud tedy již povinné je pro ně, mělo by být i pro biologické rodiče.

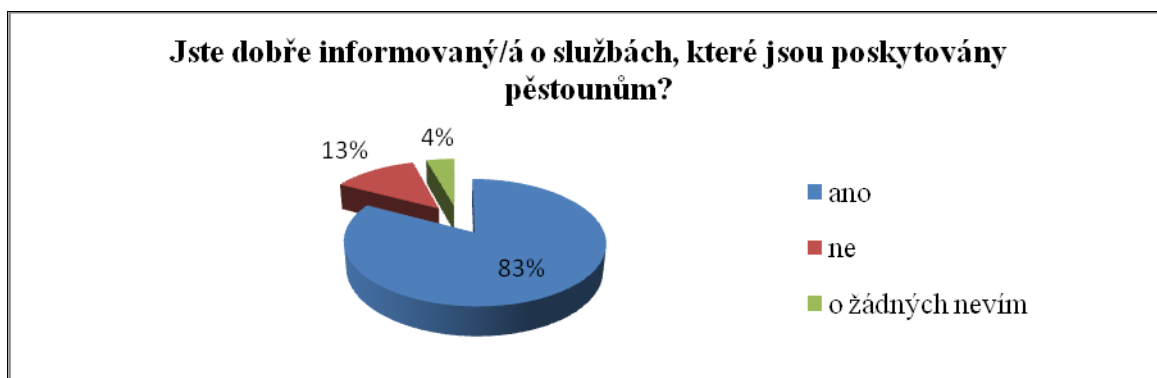
Na výzkumnou otázku tedy můžeme odpovědět, že současní pěstouni neshledávají žádnou oblast ve výkonu pěstounské péče, kterou by bylo nutné měnit. Jen menší počet pěstounů opět uvádí, že případná zlepšení by očekávala v otázce biologických rodičů, povinného vzdělávání, služeb ze strany státu a s ním spojené odměňování.

Odpověď k výzkumné otázce: „Jaký je postoj současných pěstounů k využívání služeb poskytované státem?“

Změnami platnými od 1. 1. 2013 stát chce v oblasti pěstounství pomoci nejen hmotně, ale i poskytováním služeb, které by měli pěstounům v jejich práci pomoci a usnadnit ji. Tato pomoc je i součástí dohody o výkonu pěstounské péče, které je se současnými pěstouny uzavírána. Do těchto služeb patří zabezpečení péče v případě neschopnosti pěstouna, poradenská pomoc, odborná pomoc, ale i pomoc v kontaktu s biologickou rodinou.

Výstupy z dotazníku jsme chtěli zjistit, zda jsou pěstouni dobře informovaní o službách, které jsou poskytovány pěstounům. Velmi pozitivním zjištěním bylo, že 77 dotazovaných respondentů (83%) uvedlo, že jsou informováni o službách, které mohou využít. Celkem 12 respondentů (13%) odpovědělo, že nejsou dobře informováni. Tento výsledek však nemusí znamenat, že o žádných službách neví. V podstatě by to nebylo ani možné, protože jak už bylo uvedeno, každý pěstoun uzavírá dohodu o výkonu pěstounské péči, v které jsou poskytované služby obsaženy. Případně se může o službách dozvědět v rámci vzdělávání, kde se setkává s ostatními pěstouny, kteří se rádi podělí o své zkušenosti. Pro přehlednost byl opět vypracován následující graf.

Graf 5 - Jste dobře informovaný/á o službách, které jsou poskytovány pěstounům?

Byli jsme však překvapeni, že i přesto, že pěstouni o nabízených službách ví, poměrně malý počet tyto služby využívá. Domníváme se, že tento stav může souviset s tím, že pěstouni, kteří mají děti v péči delší dobu, tyto služby již nevyhledávají. Celkem 66 respondentů (72%) uvedlo, že služby, které jsou nabízeny, nikdy nevyužily. Pouze 26 respondentů (28%) těchto služeb využilo a 20 z těchto pěstounů uvedlo, o jaké služby se jednalo. Položka byla opět polouzavřená, aby poskytla pěstounům možnost uvést, jakých služeb bylo z jejich strany využito. Výstupy byly opět rozděleny do čtyř kategorií dle povahy poskytovaných služeb. Pouze jeden pěstoun uvedl, že využil služeb v podobě pěstounské péče na dobu přechodnou. Jednalo se o případ prarodiče, kterému dcera bez důvodu a neočekávaně ponechala v péči dvě dcery (3 a 5 let). Jelikož uvedená pěstounka byla v pracovním poměru, bylo nutné dořešit celou situaci a to jak právně, tak i po stránce následné péče. Pomoc prostřednictvím možnosti umístění obou dívek do pěstounské péče na dobu přechodnou byla v dané situaci jediným možným řešením.

V oblasti odborné pomoci jsou využívány především služby psychologů a dalších odborných poraden. Musíme si uvědomit, že děti, které přichází do pěstounské péče, mohou trpět problémy jak psychickými, tak i zdravotními. V tomto případě je na místě odborná pomoc. Jako příklad můžeme uvést dvě sestry, které jsou v pěstounské péči u babičky a obě trpí fetálním alkoholovým syndromem. Péče o obě dívky byla natolik náročná, že pěstounka využívala nejen poskytnutí péče o děti, ale i odbornou pomoc. Výsledky jednotlivých výstupů jsou následně vyhodnoceny.

Tabulka 7 - Využil/a jste již některé ze služeb nabízené pěstounům?

Pomoc v péči o děti	9
Vzdělávání	4
Odborná pomoc	4
Finanční pomoc	3

Na výzkumnou otázku lze odpovědět, že i přesto že pěstouni jsou seznámeni o možnosti využití různých služeb, využívají je velmi málo. Nicméně, ale musíme kladně hodnotit skutečnost, že drtivá většina o těchto službách ví a může je kdykoliv využít.

H₃: Vyšší míru čerpání služeb vykazují pěstouni, kteří začali vykonávat PP po 1. 1. 2013 než pěstouni, kteří začali vykonávat PP před 1. 1. 2013.

H₀: Současná pěstouni využívají služby stejně.

H_A: Současná pěstouni využívají služby rozdílně.

O přijetí nebo odmítnutí výše uvedených hypotéz bylo rozhodnuto na základě testování nulové hypotézy. Hladina významnosti byla zvolena 0,05 (5%). Byla použita statistická metoda test dobré shody chí-kvadrát, na základě, které jsme vypočítali testové kritérium 1,385. Vypočítanou hodnotu jsme porovnali s kritickou hodnotou. Vypočítaná hodnota je menší než kritická hodnota a z tohoto důvodu přijímáme nulovou hypotézu.

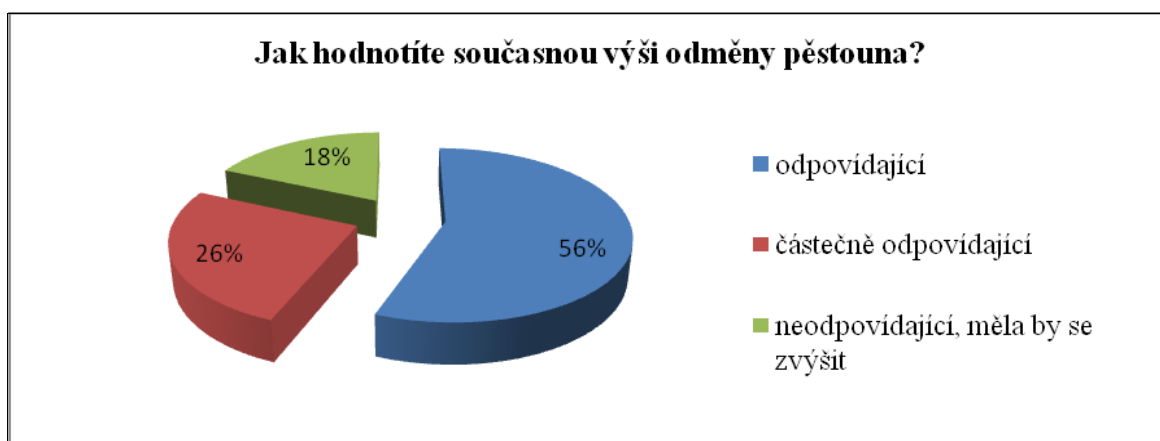
Odpověď k výzkumné otázce: Jak pěstouni hodnotí změnu v oblasti hmotného zabezpečení a změnu formy jeho výplaty?

Odměnu pěstouna můžeme také chápat jako společenské uznání osob, které pečují o cizí dítě. I hmotné zabezpečení bylo terčem kritiky a proto také prošlo změnou a od 1. 1. 2013 je vyplácena v podobě platu. Tím se stal pěstoun specifickým zaměstnancem státu. Odměna pěstouna je tedy považována za příjem ze závislé činnosti se všemi požitky z toho plynoucí. Z této částky je odváděna daň a pojistné. Kladnou stránkou je, že je možné uplatnit daňové zvýhodnění nejen na děti, ale i manžela pokud nemá žádný příjem. Pokud by pěstoun pečoval sám, neměl žádný jiný příjem a odměna by byla vyplácena ve formě platné před novelizací, nemohl by si tyto bonusy uplatnit. Pro rodinu tento bonus znamená opět nezanedbatelný příjem.

Z výstupů na dotazníkovou položku ohledně spokojenosti s tím, že je odměna vyplácena jako plat, drtivá většina, celkem 78 pěstounů (82%), odpověděla, že je s takto vyplácenou odměnou spokojena. Pouze 3 pěstouni spokojeni s touto formou nejsou a 14 pěstounů odpovědělo, že neví. Tento výsledek můžeme chápat jako velmi pozitivní.

Takto jednoznačná odpověď však již není v oblasti výše odměny pěstouna, kdy 52 pěstounů (56%) je s výší spokojená, 24 pěstounů (26%) je spokojená pouze částečně a 17 pěstounů (18%) chápou odměnu pěstouna jak neodpovídající. Tyto výstupy mohou souviset se skutečností, že je poukazováno na rozdíl mezi odměňováním pěstounů na dobu přechodnou a pěstounů klasických. Někteří pěstouni dále uvádí, že pokud je odměna chápána jako plat, potom by měla být alespoň ve výši minimální mzdy. Objevují se i názory, že odměna je vlastně díky novelizaci krácena, protože zakládá nárok na daň a pojistné. Nicméně pokud pěstoun uplatňuje bonus na děti, částka se o tento bonus zvýší. Každoročně v lednu je prováděno zúčtování daně, kde je opět možné uplatnit různé druhy odpočtů (hypotéka, životní pojištění, dárcovství krve apod.), což by u odměny, která byla považována za dávku, nebylo možné.

Graf 6 - Jak hodnotíte současnou výši odměny pěstouna?

Mínění ohledně výše odměny pěstouna může souviset i s tím, zda má pěstoun mimo odměnu ještě nějaký příjem. Pokud má příjem ze závislé činnosti nebo starobní či invalidní důchod, může odměnu chápat jako jistý příplatek k tomuto příjmu. V dotazníkovém šetření bylo zjištěno, že celkem pro 59 respondentů není odměna pěstouna pouze jediným příjmem. Celkem pro 33 pěstounů je odměna pěstouna jediným příjmem. To může také vést k předcházejícím výsledkům, kdy pouze 52 z dotazovaných byla s výší odměny spokojena.

Dalším faktorem, který má bezpochyby na názor ohledně odměny pěstouna vliv je skutečnost, zda pěstounskou péči vykonává pěstoun sám nebo zda má manžela či partnera, který má také nějaký příjem. Výstup na tuto položku nás však překvapil, protože pouze 41 pěstounů (44%) uvedlo, že vykonává pěstounskou péči s druhem či partnerem. Celkem 51 pěstounů (55%) vykonává pěstounskou péči s partnerem.

Názor na výši odměny pěstouna jistě může souviset i s názorem, jak pěstoun považuje výchovu svěřeného dítěte za náročnou. Tyto názory mohou být značně ovlivněny i snahou a to zvláště u pěstounů prarodičů, aby ve výchově opět nesehali a dokázali se o děti postarat, tak aby nekopírovali chyby svých rodičů. Drtivá většina v počtu 57 pěstounů (61%) uvádí, že výchova dětí v pěstounské péči je náročnější, 24 pěstounů (26%) nevidí ve výchově biologického dítěte a svěřeného dítěte žádný rozdíl. Celkem 12 pěstounů (13%) nedokázalo na tuto položku odpovědět. Výstup na položku ohledně náročnosti je pro lepší názornost zobrazen pomocí grafu.

Graf 7 - Myslíte si, že výchova dítěte v pěstounské péči je náročnější než výchova biologického dítěte?

Na výzkumnou otázku lze tedy odpovědět, že i přes rozdílné výstupy, které nám sloužili k zodpovězení této otázky, pěstouni změny, které souvisí s odměnou pěstouna, hodnotí kladně. Stejně kladně hodnotí i formu jakou je v současné době odměna vyplácena.

H₂: Pěstouni, kteří začali vykonávat PP po 1. 1. 2013, vykazují vyšší míru spokojenosti s formou výplaty odměna pěstouna, než pěstouni, kteří začali vykonávat PP před 1. 1. 2013.

H₀: Míra spokojenosti s formou výplaty odměny pěstouny je u všech pěstounů stejná.

H_A: Míra spokojenosti s formou výplaty odměny pěstouny je u všech pěstounů rozdílná.

O přijetí nebo odmítnutí výše uvedených hypotéz bylo rozhodnuto na základě testování nulové hypotézy. Hladina významnosti byla zvolena 0,05 (5%). Byla použita statistická metoda test dobré shody chí-kvadrát, na základě, které jsme vypočítali testové kritérium 2,512. Vypočítanou hodnotu jsme porovnali s kritickou hodnotou. Vypočítaná hodnota je menší než kritická hodnota a z tohoto důvodu přijímáme nulovou hypotézu.

Odpověď k výzkumné otázce: „Jak vnímají pěstouni povinnosti spojené s biologickými rodiči dítěte?”

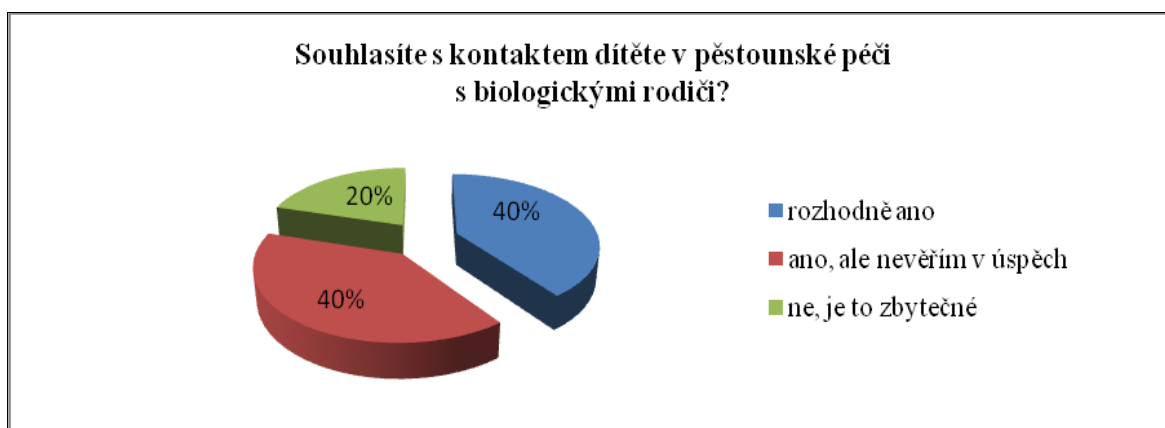
Změny platné od 1. 1. 2013 velice významně ovlivňují i vztahy pěstounů a biologických rodičů. Změny přímo ukládají udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitosti dítěte s osobami blízkými a především s jejich rodiči. Tato skutečnost se však ne vždy setkává s pochopením pěstounů. Především v případech pěstounů – prarodičů, kteří mnohdy nemohou svým dětem odpustit to, že ve výchově jejich vnuků selhali a mnohdy je i ohrozili na životě.

Dotazníkové šetření se dle výsledků zúčastnilo celkem 56 pěstounů, kteří jsou prarodiči svěřených dětí. Toto číslo není pro nás nikterak překvapivé, protože i v celkovém množství osob, které vykonávají pěstounskou péči, zcela převládá pěstounství vykonávané prarodiči.

Z předcházejících výstupů bylo zřejmé, že otázka biologických rodičů je často označována jako problematická. Velmi často se projevuje nelibost ohledně zastupování svěřených dětí, kdy je třeba souhlasu biologických rodičů. Z výstupů na dotazníkovou položku týkající se práv pěstounů bylo zjištěno, že téměř všichni pěstouni, celkem 89 pěstounů (96%), uvedli, že by měli mít stejná práva jako biologičtí rodiče. Pouze 2 pěstouni (2%) nesouhlasí se stejnými právy a 2 pěstouni (2%) nedokázaly odpovědět.

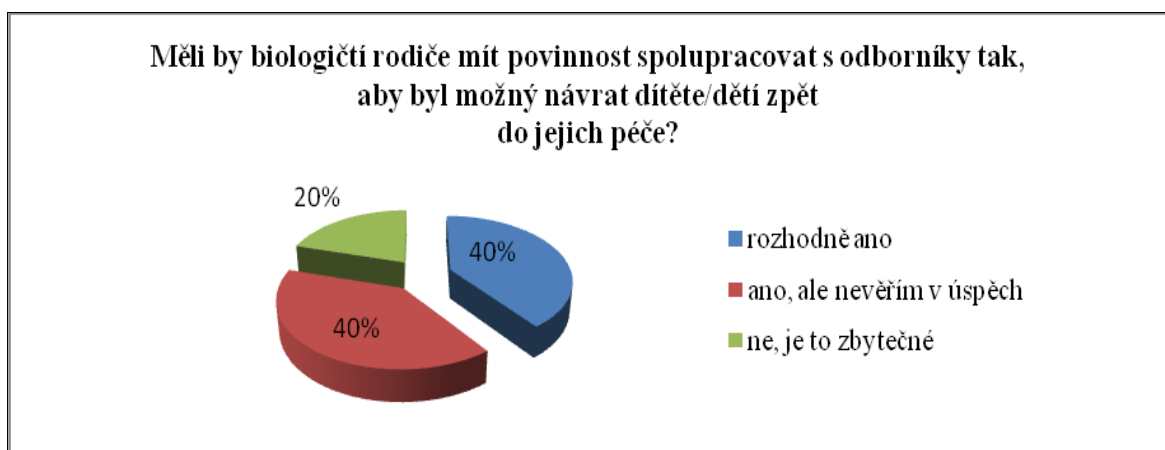
Pesimisticky se také pěstouni vyjadřují ohledně kontaktu biologických rodičů s dítětem, kdy mnohdy nemá na dítě pozitivní vliv. Mnozí uvádí, že po schůzce s rodičem, dítě bylo naprosto dezorientované a trvalo hodně dlouho, než se dostalo do celkové pohody. Pěstoun se poté dostává do situace, kdy pociťuje právem rozhořčení nad touto povinností. Na základě výstupů můžeme konstatovat, že i oslovení pěstouni v této oblasti se na jednoznačném nebo alespoň většinovém názoru nedokážou shodnout. Výstupy jsou zobrazeny grafem.

Graf 8 - Souhlasíte s kontaktem dítěte v pěstounské péči s biologickými rodiči?

Další oblast, na kterou pěstouni poukazují, je právě otázka povinného vzdělávání. Pěstouni často uvádějí, že zatímco jim je dána povinnost vzdělávat se, biologičtí rodiče v podstatě nemají povinnosti žádné (pouze platbu výživného na děti). Sice je zabezpečen řádný vývoj dítěte, ale s biologickým rodičem se v podstatě dále nepracuje. Příkladem může být matka, která již v současné době má sedm dětí, čtyři z nich mají jiného otce. V současné době je opět těhotná. V péči má však pouze jedno dítě. Ostatní děti jsou předávány do pěstounských péčí svých prarodičů. V současné době jsou děti umístěny celkem ve třech rodinách. Matka i její druh jsou poživateli omamných látek. Je to pouze jen jeden z mnoha případů, kde případná intervence by mohla mít pozitivní vliv na všechny zúčastněné. Výstupy z dotazníkového šetření dokazují, že většina oslovených pěstounů souhlasí s tím, aby biologický rodič měl povinnost spolupracovat s odborníky s cílem v co nejkratší době převzít dítě zpět do své péče. Výstupy jsou zpracovány do grafu.

Graf 9 - Měli by biologičtí rodiče mít povinnost spolupracovat s odborníky, tak, aby byl možný návrat dítěte/děti zpět do jejich péče?

K výše uvedeným výsledkům můžeme ještě doplnit údaje, které byly zjištěny analýzou dokumentů jednotlivých spisů. V období od roku 2013 bylo celkem ukončeno 32 pěstounských péčí. Z tohoto počtu pouze dvě děti se vrátily do péče matky a jedno dítě do péče otce. Jedno dítě i přes protesty pěstouna – prarodiče bylo předáno matce a v současné době je s ní umístěno ve výkonu trestu.

H_4 : Pěstouni, vykonávající nezprostředkovanou PP, vykazují vyšší míru ochoty s kontaktem s biologickými rodiči než pěstouni, kteří vykonávají zprostředkovanou PP.

H_0 : Míra ochoty s kontaktem s biologickými rodiči je u současných pěstounů stejná.

H_A : Míra ochoty s kontaktem s biologickými rodiči je u současných pěstounů rozdílná.

O přijetí nebo odmítnutí výše uvedených hypotéz bylo rozhodnuto na základě testování nulové hypotézy. Hladina významnosti byla zvolena 0,05 (5%). Byla použita statistická metoda test dobré shody chí-kvadrát, na základě, které jsme vypočítali testové kritérium 7,111. Vypočítanou hodnotu jsme porovnali s kritickou hodnotou. Vypočítaná hodnota je větší než kritická hodnota a z tohoto důvodu přijímáme alternativní hypotézu.

6.3 Závěrečná diskuse

Na základě dat, která byla zjištěna prostřednictvím analýzy dokumentů a dotazníkového šetření, jsme se snažili najít odpověď na hlavní výzkumnou otázku, kterou jsme si stanovili v úvodu praktické části. Současně jsme se snažili najít odpověď i na osm námi stanovených dílčích výzkumných otázek. Po vyhodnocení výše uvedených výzkumů jsme dospěli k následujícímu závěru:

Během posledních 20 let, kdy máme možnost srovnávat nárůst počtu pěstounů v jednotlivých letech, zaznamenáváme kolísavé tendence v jednotlivých obdobích. Můžeme tedy konstatovat, že rok 2013, 2014 i 2015 patří mezi období s nejvyšším nárůstem žadatelů o pěstounskou péči. I když rok 2014 nedosahoval takových výsledků jako v roce 2013 a 2015, můžeme jej stále řadit k rokům nadprůměrným. Na tento mírný pokles může mít vliv přijetí nového občanského zákona, který přináší i změny v rodinném právu, které také souvisí s pěstounskou péčí. Stejnou tendenci můžeme vidět i v roce 2008, kdy také dochází ke změnám v zákoně a následující rok zaznamenáváme opět mírný pokles. V konečném hodnocení můžeme tuto pozitivní tendenci vývoje přisuzovat právě vlivu změn, které jsou nastaveny od 1. 1. 2013 a současně můžeme tedy konstatovat, že změny, které byly

provedeny v oblasti pěstounské péče, i nadále podněcují zájemce z řad veřejnosti stát se pěstouny.

Ve srovnání počtu žadatelů o odměnu pěstouna zprostředkované a nezprostředkované pěstounské péče je i nadále značný rozdíl. Tuto situaci nezměnila ani novelizace zákona platná od 1. 1. 2013. Na základě výsledků bylo zjištěno, že tato tendence pokračuje i v letech 2014 i 2015. Formu nezprostředkované pěstounské péče v drtivé většině vykonávají rodiče nebo prarodiče otců a matek svěřených dětí. Pozitivním zjištěním je ale skutečnost, že v roce 2015 začaly vykonávat pěstounství dvě pěstounky na dobu na dobu přechodnou.

Z výsledků analýzy dokumentů jednotlivých spisů žadatelů o odměnu pěstouna bylo zjištěno, že mezi nejčastější důvody vedoucí k umístění dítěte do pěstounské péče patří především závislost některého z rodiče. Převládá závislost na drogách před alkoholem. Úzce s tímto faktem souvisí i následující skupina rodičů, kteří nemohou pečovat o své děti především z důvodu výkonu trestu, který jim byl v převážné většině uložen z důvodu krádeží či podvodů s ohledem na jejich závislost. Další početnou skupinu tvoří děti, kterým zemřel jeden nebo oba rodiče. Uvedené skupiny jsou také ovlivněny skutečností, že poměrně větší část svěřených dětí nemá v rodném listě uvedeného otce. A tím se také může zvyšovat počet dětí svěřených do pěstounské péče.

Změny, které jsou platné od 1. 1. 2013 a kterými se stát snaží pomoci současným i potencionálním pěstounům, mají stále slabá místa, kterým je nutné i nadále se věnovat a snažit se je odstraňovat. Zjišťovali jsme, jak současní pěstouni vnímají tato práva a povinnosti s odstupem času, kdy jsou již s nimi plně seznámeni a nejsou pro ně již takovou novinkou. Zjišťovali jsme jejich spokojenost s podmínkami, tak jak jsou v současné době nastaveny a současně zjistit oblasti, které stále představují pro pěstouny slabá místa. Bylo pro nás pozitivním zjištěním, že převážná většina pěstounů je spokojena se současnými podmínkami. Za pozitivní můžeme chápat i pěstouny, kteří jsou spokojeni pouze částečně, protože i zde můžeme vidět určitý pozitivní vliv změn spojených s novelizací.

Novelizace zákona přinesla s sebou současně i mnoho změn, kterými se stát snaží ulehčovat výkon pěstounské péče, ale také nastavit určitá pravidla. Tato pravidla se nemusí vždy setkat s příznivou odezvou. Postupně jsou stále odstraňovány nedostatky, na které pěstouni i odborná veřejnost poukazuje. Nejčastější nedostatky byly shledávány v oblasti povinného

vzdělávání a oblasti spojené s biologickými rodiči. Pozitivním překvapením pro nás bylo zjištění, že pěstouni již tak často neshledávají problém v oblasti povinného vzdělávání a dokonce malé procento pěstounů jej označuje jako pozitivní. Pokud se již nějaká připomínka objeví, stále se týká témat, která bývají nevhodně volena a časová náročnost vzdělávání. Nicméně oblast týkající se biologických rodičů je i nadále označována jako ta problémová. Pouze malá část spatřuje nedostatky v odměňování a to především ve výši odměny pěstouna.

Změna zákona také zabezpečila právo pěstouna na služby. Tyto služby jsou obsaženy i v dohodě o výkonu pěstounské péče, kterou pěstouni mají povinnost uzavřít. Na základě výstupů jsme zjistili, že pěstouni jsou o službách, které mají možnost čerpat obeznámeni. K našemu překvapení jsme zjistili, že je v převážné většině nabízené služby nevyužívají. U malé části pěstounů šlo především o pomoc v oblasti odborného poradenství a poskytnutí finančního příspěvku na aktivity dítěte. Jeden pěstoun využil možnosti přechodné pěstounské péče z důvodu pro uspořádání osobních věcí spojených s počátkem pěstounské péče.

Je pozitivním zjištěním, že i nadále drtivá většina oslovených pěstounů je spokojena s formou výplaty odměny pěstouna, tak jak je v současné době nastavena a že tuto změnu chápe jako kladnou. Vysoká spokojenost může také souviset s dvěma faktory. Jedním z nich je, že většina pěstounů vykonává pěstounskou péči s partnerem a tak je finanční zátěž rodiny rozložena. Druhým faktorem je, že opět převážná většina pěstounů má i druhý příjem. Pro tyto pěstouny představuje odměna jakýsi příplatek k jeho příjmu. Menší část pěstounů projevuje nespokojenost s výší odměny pěstouny. Příčinou může být, že byť je výkon pěstounství považován za závislou činnost a odměna jako plat, výše odměny nedosahuje hranici minimální mzdy. Také je zde poměrně velký rozdíl mezi odměňováním klasické pěstounské péče a pěstounské péče na dobu přechodnou.

Poměrně stále nejvíce diskutovanou oblastí spojenou s výkonem pěstounské péče, je oblast spojená s povinnostmi ohledně biologických rodičů dítěte. Většina pěstounů nesouhlasí s kontaktem dítěte s jeho rodiči. Pěstouni uvádí, že tento kontakt není pro dítě vždy prospěšný. Děti bývají často velmi zmatené a trvá jim, než se dostanou opět do celkové pohody. Drtivě většině pěstounů především není příjemný rozdíl v oblasti zastupování dítěte, kdy mají mnohem menší práva než biologické rodiče. Pěstouni také poukazují na skutečnost, že zatímco oni mají povinnost se vzdělávat, biologičtí rodiče mají pouze povinnost platit výživné a i tu si mnozí neplní. Drtivá většina je toho názoru, že by rodiče dětí měli

po jejich umístění spolupracovat s odborníky, kteří by jim pomohli si své problémy vyřešit tak, aby se dítě mohlo vrátit zpět do jejich péče.

Pro naši výzkumnou část jsme si také stanovily čtyři hypotézy:

H₁: Pěstouni, kteří začali vykonávat PP po 1. 1. 2013, vykazují vyšší míru spokojenosti se současnými podmínkami PP, než pěstouni, kteří začali vykonávat PP před 1. 1. 2013.

H₂: Pěstouni, kteří začali vykonávat PP po 1. 1. 2013, vykazují vyšší míru spokojenosti s formou výplaty odměny pěstouna, než pěstouni, kteří začali vykonávat PP před 1. 1. 2013.

H₃: Vyšší míru čerpání služeb vykazují pěstouni, kteří začali vykonávat PP po 1. 1. 2013 než pěstouni, kteří začali vykonávat PP před 1. 1. 2013.

H₄: Pěstouni, vykonávající nezprostředkovanou PP, vykazují vyšší míru ochoty s kontaktem s biologickými rodiči než pěstouni, kteří vykonávají zprostředkovanou PP.

U prvních třech se neprokázaly statisticky významné rozdíly a byly přijaty nulové hypotézy. U čtvrté hypotézy již byly zjištěny významné rozdíly v oblasti kontaktu dětí svěřených do zprostředkované a nezprostředkované pěstounské péče s biologickými rodiči. Z uvedeného důvodu jsme nulovou hypotézu odmítli.

Všechny výstupy na výše uvedené dílčí otázky a hypotézy chápeme současně jako odpovědi na hlavní výzkumnou otázku. V průběhu našeho výzkumu jsme zjistili pouze malé množství nespokojenosti s podmínkami pěstounské péče včetně práv a povinností pěstounů. Můžeme tedy konstatovat, že novelizace, která platí od 1. 1. 2013 má i nadále pozitivní vliv na pěstounskou péči.

Pokud se vrátíme zpět k již realizovaným výzkumům, můžeme po srovnání konstatovat, že výstupy platné v roce 2005 plně poukazovaly na nutnost změn v oblastech, které označovaly jako problémové. Především v hmotném zabezpečení pěstounů a zabezpečení mladých lidí odcházejících z pěstounské péče. Prostřednictvím novelizace práv ě v těchto oblastech ke změnám dochází. Výstupy pilotního projektu Centrum podpory náhradní rodinné péče v některých zkoumaných oblastech dochází ke stejným závěrům jako náš výzkum. Jak dotazovaní pěstouni, tak i neziskové organizace hodnotí celkem pozitivně změny platné od 1. 1. 2013. Nicméně i oni shledávají nedostatky, které bude nutné odstranit. Je to především oblast biologických rodičů, forma vzdělávání a dostupnost služeb. Na závěr

se vracíme k našemu výzkumu, a pokud srovnáváme jednotlivé výstupy, můžeme i zde vidět změny. Především již většina pěstounů neoznačuje oblast povinného vzdělávání jako negativní. Dokonce jsou i pěstouni, kteří ji považují za přínos pro pěstounství. I zde však přetrvává problém v oblasti kontaktu s biologickými rodiči, kdy současní pěstouni spatřují řadu pro ně nevyřešených otázek.

ZÁVĚR

V naší diplomové práci jsme se věnovali tématu pěstounské péče, včetně pomoci, která je různými formami poskytovaná státem. Právě tato pomoc se v poslední době stala terčem kritiky, kde se často poukazovalo na to, že je nedostatečná a právně nedořešená. K odstranění těchto nedostatků dochází od 1. 1. 2013 prostřednictvím novelizace zákona č. 359/1999 Sb. Mezi klíčové aktivity patřilo především profesionalizace pěstounské péče, zvýšená podpora v oblasti hmotného zabezpečení a přístupu ke službám podporující tuto formu péče.

V teoretické části jsme se nejprve věnovali obecně rodině a především její základním funkcím. Zaměřili jsme se také na podporu dnešních rodin prostřednictvím rodinné politiky státu. Současně jsme také věnovali problémům, s kterými se dnešní rodiny potýkají a jejich možného řešení prostřednictvím sanace a současně poukázali na její důležitost. Další část je již plně věnována náhradní rodinné péči. Zde jsme vymezili pojem ohroženého dítěte a jeho ochrany. Uvedli jsme důvody, které vedou k tomu, že se dítě ocitá v některé z forem náhradní rodinné péče a současně jsme tyto formy specifikovali. Také jsme se snažili nastínit některá z psychologických hledisek náhradní rodinné péče, s kterými se náhradní rodiče při výchově svěřených dětí potýkají a na které je nutné se připravit.

Závěr teoretické části je již plně zaměřen na pěstounskou péči jako jednu z forem náhradní rodinné péče. V této části jsme chtěli přinést ucelený přehled přes její historický vývoj až po dnešní podobu. Zaměřili jsme se na celý proces zprostředkování pěstounské péče a to od podání žádosti až o seznámení s vytipovaným dítětem. Důležitou částí je seznámení s pomocí, která je pěstounské péči poskytována státem. Tato pomoc se vztahuje, jak na oblast služeb a poradenství, tak na oblast hmotného zabezpečení pěstounů.

Hlavním cílem práce bylo zjištění, zda je podpora této formy pěstounské péče dostatečná. Zda jsou stále ještě oblasti, které jsou pro současné pěstouny nedořešeny. Tento cíl byl dle našeho mínění splněn. I přesto, že po třech letech platnosti změny zákony jsou vidět neustálé pokroky, jsou stále ještě místa, která můžeme označit jako problémová a jistým způsobem nedořečená. Asi nejvíce problémovou se jeví oblast ohledně biologických rodičů a povinností pěstounů vůči nim.

Bezesporu je potěšující, že změny ze strany státu mají dle pěstounů, kteří se zúčastnili našeho výzkumu, pozitivní vliv na výkon pěstounství. Ve srovnání s již realizovanými

výzkumy můžeme konstatovat, že se zlepšila informovat ohledně práv a povinností pěstounů. Současně můžeme i kladně hodnotit, že oblast ohledně povinného vzdělávání pěstounů již není označována jako problémová. Nicméně stále problémovou se jeví vztah biologičtí rodiče a pěstoun. Pěstouni především poukazují na výhody, které vůči biologickým rodičům pěstouni mají, a to jak v oblasti povinného kontaktu s dítěte, tak i rozdílnost v zastupování dítěte.

Diplomová práce je zpracována takovým způsobem, aby byla přínosem nejen pro osoby, které již pěstounskou péčí vykonávají, ale i pro veřejnost, která o tuto formu náhradní rodinné péče projevuje zájem, kterým může sloužit jako jakási příručka či průvodce pěstounskou péčí. Jakousi výhodou se může jevit i skutečnost, že se našeho výzkumu zúčastnili pouze pěstouni, kteří vykonávají pěstounskou péči v rámci kontaktního pracoviště Prostějov a jejich výstupy mohou být určitým vodítkem ke zlepšení situace právě v oblasti uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče, které jsou uzavírány v rámci okresu Prostějov. Především bychom doporučili provést změny, které může toto pracoviště aplikovat právě v oblasti povinného vzdělávání. Bylo by dobré volit téma ve spolupráci s pěstouny, kteří již tuto činnost vykonávají a mohou podat podnětné návrhy. V oblasti celorepublikové doporučujeme zabývat se oblastí spojenou s otázkou biologických rodičů, nenechávat je nečinnými a snažit se jim pomoci natolik, aby mohli své děti převzít zpět do péče. Tím by se i částečně vyřešil negativní postoj pěstounů k nim.

Tak jako u bakalářské práce, jsme rádi, že jsme si oblast pěstounství a jeho podporu ze strany státu vybrali jako téma i pro naši diplomovou práci. Určitým způsobem jsme si více prohloubili znalosti v této oblasti a získali nové poznatky. Určitě ji můžeme označit pro nás jako nedocenitelný přínos.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BECHYŇOVÁ, Věduna a Marta KONVIČKOVÁ. *Sanace rodiny: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2011, 152 s. ISBN 978-80-262-0031-4
2. BUBLEOVÁ, Věduna a kol. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014, 61 s., ISBN 978-80-87455-19-7
3. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno, Paido, 2010, 191 s., ISBN 978-80-7315-185-0
4. KLAPILOVÁ, Světlá. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc, Univerzita Palackého, 2000, 63 s., ISBN 80-7076-669-8
5. KRAUS, Bohuslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha, Portál, 2008, 208 s. ISBN 978-80-7367-383-3
6. KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. Praha, Aspi a.s., 2007, 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1
7. MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha, Portál, 1994, 101 s. ISBN 80-85282-83-6
8. MATĚJČEK, Zdeněk a kol. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha, Portál, 2002, 152 s. ISBN 80-7178-634-3
9. MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál, 2014, 214 s. ISBN 978-80-262-0522-7
10. MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014, 176 s. ISBN 978-80-262-0697-2
11. NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde Praha a.s., 2012, 94 s. ISBN 978-80-8613191-7
12. POSPÍŠILOVÁ, Andrea. *Bakalářská práce*. UTB Zlín, 2014
13. PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada Publishing a.s., 2012, 208 s. ISBN 978-80-247-3470-5

14. SMOLÍKOVÁ, Veronika. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2014, 79 s. ISBN 978-80-7418-218-1
15. ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy*. Praha: Portál, 2007, 144 s. ISBN 978-80-7367-318-5

ZÁKONY

16. Česko. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33,
Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>
17. Česko. Zákon č. 117 ze dne 14. července 1995 o státní sociální podpoře. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995, částka 31
Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-117>
18. Česko. Zákon č. 187 ze dne 12. května 2006 o nemocenském pojištění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 64
Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-187>
19. Česko. Zákon č. 359 ze dne 5. září 2012 o sociálně - právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 147
Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359/zneni-20140101>
20. Česko. Předpis č. 505/2006 ze dne 15. 11. 2006. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 164
Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-505>

Elektronické zdroje

21. ADOPCE.COM. *Zprostředkování NRP*. [online]. 2015. [cit. 2015].
Dostupný z www.adopce.com/informace/zprostredkovani-nrp/
22. MPSV. *Aktivity k podpoře rodiny*. [online]. 2013. [cit. 2013-1-30].
Dostupný z www.mpsv.cz/cs/14471
23. MPSV. *Finanční podpora rodiny*. [online]. 2013. [cit. 2015-12-10].

Dostupný z www.mpsv.cz/cs/14470

24. MPSV. *Národní koncepce podpory rodiny s dětmi*. [online]. 2009. [cit. 2009-12-1].

Dostupný z www.mpsv.cz/cs/14474

25. MPSV. *Národní koncepce rodinné politiky*. [online]. 2005. [cit. 2007].

Dostupný z www.mpsv.cz/cs/14474

26. NADACE SIRIUS. *Centrum podpory náhradní rodinné péče* [online]. 2015. [cit. 2015-16-12].

Dostupný z www.nadacesirius.cz/cs/ops-centrum-podpory/projekt-centrum-podpory-nrp-i/vyzkum#vyzkum-cr

27. NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE, *Náhradní rodinná péče*. [online]. 2013-2016. [cit. 2013-2016].

Dostupný z www.nahradnirodina.cz/nahradni_rodinna_peceI

28. PĚSTOUNSKÁ PÉČE. *Pěstounská péče*. [online]. 2012. [cit. 2012-06-02].

Dostupný z www.pestounska-pece.cz/content/pestounska-pece

29. STEM. *Klientské pěstounské rodiny*. [online]. 2005. [cit. 2005-16-12].

Dostupný z www.stem.cz/klientské-pestounske-rodiny

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

APOD	A podobně
ATD	A tak dále
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NAPŘ	Například
MS	Microsoft
OSPOD	Orgán sociálně právní ochrany dětí
POPŘ	Popřípadě
PP	Pěstounská péče
RESP	Respektive
SB	Sbírka
TJ	To je
TZV	Tak zvaně

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Schéma náhradní rodinné péče	35
Obrázek 2 Schéma zprostředkování NRP	43

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka 1 Systém náhradní rodinné péče.....	29
Tabulka 2 - Počet podaných žádostí o odměnu pěstouna	58
Tabulka 3 - Srovnání zprostředkované a nezprostředkované pěstounské péče	60
Tabulka 4 - Nejčastější důvody pro svěření dítěte do pěstounské péče.....	62
Tabulka 5 - Jste spokojena se současnými podmínkami (právy a povinnostmi) pro výkon pěstounské péče?.....	65
Tabulka 6 - Jaké změny byste uvítal/a v oblasti výkonu pěstounské péče?	67
Tabulka 7 - Využil/a jste již některé ze služeb nabízené pěstounům?.....	70
Graf 1 - Počet nových žádostí o odměnu pěstouna	58
Graf 2 - Jak dlouho vykonáváte pěstounskou péči.....	64
Graf 3 - Jakou formu pěstounské péče vykonáváte?	64
Graf 4 - Myslíte si, že byly odstraněny nedostatky v oblasti povinnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě?.....	67
Graf 5 - Jste dobře informovaný/á o službách, které jsou poskytovány pěstounům?	69
Graf 6 - Jak hodnotíte současnou výši odměny pěstouna?.....	71
Graf 7 - Myslíte si, že výchova dítěte v pěstounské péči je náročnější než výchova biologického dítěte?.....	72
Graf 8 - Souhlasíte s kontaktem dítěte v pěstounské péči s biologickými rodiči?.....	74
Graf 9 - Měli by biologičtí rodiče mít povinnost spolupracovat s odborníky tak, aby byl možný návrat dítěte/děti zpět do jejich péče?.....	74

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I: Návrh na svěření do pěstounské péče

Příloha II: Návrh na předběžné svěření do pěstounské péče

Příloha III: Žádost o zařazení do evidence

Příloha IV: Dotazník k žádosti o zařazení do evidence žadatelů

Příloha V: Dohoda o výkonu pěstounské péče

Příloha VI: Dotazník

Příloha VII: Výsledky dotazníkového šetření

Příloha P I: Návrh na svěření do pěstounské péče

Okresnímu soudu v Prostějově
Havlíčkova 16
796 01 Prostějov

Věc: Péče o nezl., nar., trv. bytem

Matka: zemřela

Otec: , nar. trv. bytem

Navrhovatel: , nar. trv. bytem

I.

Matka nezletilého dne zemřela. Já jsem manželem zemřelé a v době smrti jsem s ní a jejím synem sdílel společnou domácnost. Biologický otec nezletilého vyslovil písemný souhlas se svěřením nezl. do mé pěstounské péče, neboť se s nezletilým dlouhodobě nestýká a nemá zájem jej mít ve své péči.

Důkaz: úmrtní list

výslech navrhovatele

výslech otce

II.

Za dané situace, kdy biologický otec nezletilého nemá zájem zajistit výchovu dítěte, považuji svěření nezletilého do mé pěstounské péče za optimální řešení v zájmu nezletilého.

Prohlašuji, že je mi znám tělesný i duševní stav dítěte.

III.

S ohledem na shora uvedené navrhuji, aby soud vydal tento

r o z s u d e k :

Nezl. , nar. se svěřuje do pěstounské péče pana , nar., bytem

V Prostějově dne

Jméno, podpis klienta

Příloha P II: Návrh na předběžné svěřeni do pěstounské péče

Okresnímu soudu v Prostějově

Havlíčková 16

797 09 Prostějov

navrhovatelé:

....., nar., trvalý pobyt

....., nar., trvalý pobyt

nezletilý:, nar., trvale bytem

zákonni zástupci nezletilého:

Matka:, nar., trvale bytem

otec:, nar. (ve výkonu trestu)

**Návrh, nar. a, nar. , oba bytem na předběžné
svěřeni nezl., nar. do jejich společné pěstounské péče**

**a návrh, nar. a, nar., oba bytem na
svěřeni nez. do jejich společné pěstounské péče**

I.

Nezletilý se narodil mimo manželství a, rodiče se o syna nejeví
zájem a nevykonávají povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti

II.

Navrhovatelé jsou manželé, nejsou rodiči nezletilého, jsou stále v úzkém kontaktu, o
nezletilého osobně dlouhodobě pečují, neboť matka o své dítě nejeví zájem.

III.

Navrhovatelé mají za to, že jsou schopni vykonávat péči o nezletilého. Navrhovatelka
i navrhovatel jsou zaměstnaní u firmy Oba mají stálý příjem. Jejich současný

Důkazy:

- rodný list nezletilého
- výslechem navrhovatelky, navrhovatele

IV.

Na základě shora uvedených skutečností proto navrhuji, aby soud vydal toto

usnesení:

Okresní soud v Prostějově nařizuje podle § 76 zákona č. 99/1963 Sb., /občanský soudní řád/, ve znění pozdějších předpisů, předběžné opatření, kterým se nezletilý, nar. svěřuje do pěstounské péče manželů narozené a narozeného .

Navrhovatelé současně žádají soud, aby zahájil řízení ve věci samé a svěřil nezletilého do jejich pěstounské péče i nadále.

V Prostějově dne

Podpis navrhovatelky

Podpis navrhovatele.....

Příloha III: Žádost o zařazení do evidence žadatelů o pěstounskou péči

Tiskopis prosím vyplňte čitelně

podací razítko

Žádost o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli / pěstouny / pěstouny na přechodnou dobu

I. Žadatelka:

Příjmení:	Jméno ¹⁾ :	
Rodné příjmení ²⁾ :	Titul před jménem: za jménem:	
Rodné číslo ³⁾ :	Datum narození:	
Místo trvalého pobytu: Obec: Část obce: Ulice: Č. p. ⁴⁾ : Č. orient.: PSČ:		
Cizinec - adresa pobytu: Obec: Část obce: Ulice: Č. p. ⁴⁾ : Č. orient.: PSČ:		
Rodinný stav:	Telefon:	E-mail:

II. Žadatel:

Příjmení:	Jméno ¹⁾ :	
Rodné příjmení ²⁾ :	Titul před jménem: za jménem:	
Rodné číslo ³⁾ :	Datum narození:	
Místo trvalého pobytu: Obec: Část obce: Ulice: Č. p. ⁴⁾ : Č. orient.: PSČ:		
Cizinec - adresa pobytu: Obec: Část obce: Ulice: Č. p. ⁴⁾ : Č. orient.: PSČ:		
Rodinný stav:	Telefon:	E-mail:

Žádám o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se **osvojiteli / pěstouny / pěstouny na přechodnou dobu**^{*)}, v souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

V případě osvojení, pokud krajský úřad nezprostředkuje osvojení do 3 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení do evidence žadatelů, **souhlasím – nesouhlasím**^{*)} s tím, aby tato žádost byla postoupena Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí za účelem zařazení do evidence pro zprostředkování osvojení dětí z ciziny.

Žádám výlučně o osvojení z ciziny. Ano – Ne^{*)}

¹⁾ Uveďte všechna jména osoby.

²⁾ Kolonku **Rodné příjmení** vyplňte pouze v případě, že se liší od příjmení.

³⁾ Cizinci, pokud nemají v ČR přiděleno rodné číslo, uvedou v kolonce **Rodné číslo** v ČR datum narození ve tvaru den, měsíc, rok.

⁴⁾ Pokud je místo čísla popisného přiděleno číslo evidenční, uveďte před číslem písmeno E.

^{*)} Nehodící se škrtněte.

Souhlasím s tím, že orgány sociálně právní ochrany dětí, podílející se na zařazení do evidence žadatelů a na zprostředkování náhradní rodinné péče, jsou oprávněny zajišťovat další potřebné údaje zejména o tom, zda způsobem svého života budu zajišťovat pro dítě vhodné rodinné prostředí, a dále jsou oprávněny kdykoliv zjišťovat, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci.

Dávám souhlas s uchováním a zpracováním osobních údajů a fotokopii osobních dokladů všemi orgány sociálně-právní ochrany, které se budou podílet na zařazení do evidence žadatelů a na zprostředkování náhradní rodinné péče (v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, v platném znění a zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, v platném znění).

Souhlasím s účastí na odborné přípravě k přijetí dítěte do rodiny.

Formulář jsem převzal(a) z oficiálních webových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí, nezměnil(a) jsem na něm žádné pevné texty, pouze jsem pravdivě vyplnil(a) kolonky určené k vyplňování.

V _____ dne _____ . 20

podpis žadatelky

V _____ dne _____ . 20

podpis žadatele

K žádosti prosím doložte:

- občan ČR - doklad o státním občanství
- cizinec – doklad o povolení k trvalému pobytu na území ČR nebo o nepřetržitém přechodném pobytu na území ČR po dobu nejméně 365 dnů podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území ČR
- občan ČR - opis z evidence Rejstříku trestů – vyžádá obecní úřad s rozšířenou působností
- cizinec - doklad obdobný opisu z evidence Rejstříku trestů vydaný ve státech, ve kterých se žadatel zdržoval nepřetržitě déle než 3 měsíce v době od dovršení patnáctého roku věku do podání žádosti – doloží žadatel
- zpráva o zdravotním stavu praktického lékaře předložena žadatelem
- dotazník obsahující další osobní údaje žadatele, údaje o ekonomických a sociálních poměrech, údaje o osobách žijících v domácnosti žadatele, představy o dítěti

Příloha P IV – Dotazník k žádosti o zařazení do evidence žadatelů o PP

Dotazník k žádosti o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli / pěstouny / pěstouny na přechodnou dobu

ČÁST A– ÚDAJE O ŽADATELI/ŽADATELCE

I. OSOBNÍ ÚDAJE ŽADATELE/KY

Jméno a příjmení:
Datum narození:

Rodné příjmení:

Státní příslušnost:

Národnost:

Náboženské vyznání:

Jazyk/y používané v domácnosti:

Kontaktní údaje (pokud se liší od údajů uvedených v žádosti):

Adresa:

Pobyt na adrese od:

Telefon:

E-mail:

II. VZDĚLÁNÍ (uveďte název školy, vyučení, odborné zkoušky)

základní

vyučen – obor:

středoškolské:

vyšší odborné:

vysokoškolské:

Jiné odborné zkoušky:

III. ZAMĚSTNÁNÍ (uveďte název zaměstnavatele a Vaše postavení v zaměstnání max. 5 let zpět, pracovní dobu, vzdálenost od místa bydliště)

.....
.....
.....
.....

IV. ZÁJMY

.....
.....
.....
.....

V. ZKUŠENOSTI S PÉČÍ O DĚTI

Věnoval/a jste se péči o děti
- v rámci výkonu zaměstnání? ano ne

Kde a jak:

.....
.....
.....
.....

- v rámci dobrovolné činnosti? ano ne

Kde a jak:

.....
.....
.....
.....

- jinde? ano ne

Kde a jak:

.....
.....
.....
.....

VI. ZDRAVOTNÍ STAV

Léčíte se s nějakým onemocněním? ano ne

Jakým:

.....
.....

Máte nějaké zdravotní obtíže a omezení (alergie, astma...)?

ano ne

Jaké:

.....
.....

Užíváte trvale léky?:

ano ne

Jaké:

.....

Docházíte k odbornému lékaři ano; jaké odbornosti ne

ZDRAVOTNÍ STAV

Vyskytlo se ve Vaší rodině (rodiče, sourozenci, děti) nějaké dědičné nebo závažné onemocnění?

ano ne

Jaké:

Jaká závažnější onemocnění jste prodělal/a Vy?:

.....

Utrpěl/a jste nějaký závažný úraz?:

ano ne

Kdy a jaký:

Zůstaly Vám nějaké následky?:

ano ne

Jaké:

Byl/a jste někdy hospitalizován/a pro duševní onemocnění?

ano ne

S jakým onemocněním:

.....

Byl/a jste vyšetřen/a nebo ambulantně léčen/a u neurologa, psychiatra či psychologa?

ano ne

S jakým onemocněním:

.....

Pobíráte plný nebo částečný invalidní důchod?:

ČID ID ne

Dg.:

.....

Léčil/a jste se s nějakou závislostí (drogovou, alkoholovou, hráčskou, jinou): ano ne

Kdy a s čím:

.....

.....

Cítíte se z Vašeho pohledu zdráv/a?

ano

ne – proč:

VII. RODIČE

Matka:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Zemřela v roce:

Příčina úmrtí:

Otec:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Zemřel v roce:

Příčina úmrtí:.....

Sourozenci:

ano

Kolik:

Kolikátý/á jste v pořadí:

ne

Věk, pohlaví:

VIII. PARTNERSKÝ VZTAH

Manžel/ka, partner/ka

Jméno a příjmení:

Rodné příjmení:

Datum narození:

Datum uzavření sňatku:

Délka známosti před sňatkem:

Délka společného soužití před sňatkem:

Pořadí manželství:

Jste rozvedený/á:

Kolikrát:

V roce:

Kdo podával návrh na rozvod?

vy

bývalý/á manžel/ka

Důvod:

Děti z předchozích manželství:

ano

Kolik:

ne

Jste s dětmi v kontaktu?

ano

Jak často:

ne

ČÁST C – ÚDAJE O DOMÁCNOSTI (vyplní žadatelé společně)

I. BYTOVÉ POMĚRY

Žijete v: rodinném domě v bytě

o velikosti (uveďte rozlohu i počet místností):

Dům/byt, ve kterém žijete? je ve Vašem osobním vlastnictví
 užíváte na základě nájemní smlouvy
 užíváte na základě podnájemní smlouvy
 užíváte na základě jiného oprávnění, jakého?
.....

Máte zahradu? ano ne

Máte nějaké domácí zvíře? ano Jaké?
 ne

Bude mít přijaté dítě/děti vlastní pokoj? ano ne

Žije s Vaší rodinou (kromě dětí uvedených v další části) někdo ve společné domácnosti (kdo, proč, jak dlouho, jak se účastní Vašeho společného života..)?
.....
.....
.....

II. LOKALITA

Jak byste charakterizovali lokalitu, ve které žijete? (samota, vesnice, historické centrum města, klidná vilová čtvrť apod.)
.....
.....
.....
.....

Občanská vybavenost:

Dostupnost mateřské školy:
.....
.....

Dostupnost základní školy:
.....
.....

Dostupnost dětského lékaře:
.....
.....

ČÁST B – ÚDAJE O DĚTECH (vyplní žadatelé společně)

DĚTI i dospělé žijící mimo rodinu

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

dítě ze současného vztahu dítě partnera dítě partnerky

osvojené v roce v jiné formě náhradní rodinné péče od roku

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo?

Kam?

Zdravotní stav:

dobrý jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

dítě ze současného vztahu dítě partnera dítě partnerky

osvojené v roce v jiné formě náhradní rodinné péče od roku

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo?

Kam?

Zdravotní stav:

dobrý jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

dítě ze současného vztahu dítě partnera dítě partnerky

osvojené v roce v jiné formě náhradní rodinné péče od roku

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo?

Kam?

Zdravotní stav:

dobrý jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

dítě ze současného vztahu dítě partnera dítě partnerky

osvojené v roce v jiné formě náhradní rodinné péče od roku

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo?

Kam?

Zdravotní stav:

dobrý jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

III. FINANČNÍ SITUACE

Příjmy pravidelné:

- ano ve výši:
 ne

Příjmy nepravidelné, občasné:

- ano ve výši (obvykle za rok):
 ne

Dávky státní sociální podpory (rodičovský příspěvek, příravek na dítě aj.):

- ano ve výši:

Jaké:

- ne

Dávky pěstounské péče - odměna pěstouna

- ano odměna pěstouna ve výši:
 ne

Dávky sociální péče (dávky pro osoby se zdravotním postižením, dávky pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na péči):

- ano ve výši:

Jaké:

- ne

Soudně určená vyživovací povinnost:

Příjem:

- ano ve výši:
 ne

Výdaj:

- ano ve výši:
 ne

Jiná platební povinnost: (úvěry, půjčky, exekuce atd.):

- ano ve výši:

Jaká:

- ne

ČÁST D – PŘEDSTAVY A OČEKÁVÁNÍ (vyplní žadatelé společně)

I. OČEKÁVÁNÍ

Zde uveďte, proč jste se pro náhradní rodinnou péči rozhodl/la/li, co od přijetí dítěte očekáváte, kdo se nejvíce na péči o dítě bude podílet, zda plánujete opustit zaměstnání atd.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

II. PŘEDSTAVY O PŘIJATÉM DÍTĚTI

Uveďte své představy o přijímaném dítěti/dětech (např. věk, jaké zdravotní omezení u přijímaného dítěte jste připraveni zvládnout apod.), zda máte zkušenosti s výchovou dětí v náhradní péči, eventuálně s problémy ve výchově dětí; atd.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Potvrzuji, že údaje, které jsem uvedl/a jsou pravdivé a jsem si vědom/a toho, že uvedení nepravdivých údajů může mít za následek nezařazení nebo vyřazení mé žádosti o zprostředkování náhradní rodinné péče.

Souhlasím s uchováním a zpracováním osobních údajů uvedených v dotazníku v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, v platném znění.

Datum:

Podpis žadatele:

Podpis žadatelky:

Příloha P V: Dohoda o výkonu pěstounské péče

Dohoda o výkonu pěstounské péče

uzavřená podle ustanovení § 47b zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Orgán sociálně-právní ochrany dětí:

Městský úřad
se sídlem
zastoupený
(dále jen „OSPOD“)

a

Osoba pečující:

Pan/paní
Jméno, nar.
trvale bytem
(dále jen „osoba pečující“)

uzavírají tuto dohodu:

Čl. I.

Obecná ujednání

1. Osobě pečující je na základě rozsudku Okresního soudu, č.j., ze dne,
právní moc rozsudku dne, *svěřen/svěřena nezř.*, nar., *do pěstounské / poručnické péče (nebo je o poručnickou péči požádáno).*
2. Touto dohodou se upravují podrobnosti ohledně výkonu práv a povinností osoby pečující při péči o svěřené *dítě/děti* s cílem zajistit ochranu *dítěte/děti* a pomoc osobě pečující a její rodině při výkonu *pěstounské/poručnické* péče.

Čl. II.

Práva a závazky OSPOD a osoby pečující

- l. OSPOD a osoba pečující souhlasně prohlašují, že tato dohoda byla sjednána v souladu s individuálním plánem ochrany *dítěte/děti*. Opatření vyplývající z individuálního plánu ochrany *dítěte/děti*, ve znění pozdějších aktualizací,

1. včetně časového plánu pro provádění těchto opatření, jsou pro účastníky této dohody závazná. Účastníci této dohody se zavazují individuální plán ochrany dítěte dodržovat a plnit.
2. Osoba pečující má na základě § 47a odst. 2 písm. a) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů,

a) právo na zajištění krátkodobé péče o svěřené *děti/dítě*, pokud na straně

osoby pečující nastane některá z překážek zajištění osobní péče o svěřené *dítě/děti*, a osoba pečující není schopna zajistit péči o svěřené dítě *manželem (pokud je manžel – dle konkrétní situace)*, osobou blízkou rodině či jiným pro dítě vhodným způsobem, a dále za podmínky, že vzhledem k věku *dítěte/děti, jeho/jejich* rozumové vyspělosti, schopnostem, zdravotnímu stavu a dalším okolnostem, je třeba osobní péči zajišťovat.

OSPOD se zavazuje, že osobě pečující na základě její žádosti zajistí krátkodobou péči o *dítě/děti* v případech uvedených v Čl. II. odst. 2 písm. b), c), d), e) této dohody.

b) Zajištění krátkodobé péče při dočasné pracovní neschopnosti osoby pečující nebo při ošetřování osoby blízké

b1) OSPOD se zavazuje, že v případě dočasné pracovní neschopnosti osoby pečující nebo při ošetřování osoby blízké zajistí krátkodobou péči o *dítě/děti*, pokud osoba pečující není schopna zajistit péči o *dítě/děti* jiným vhodným způsobem v souladu s Čl. II. odstavcem 2 písm. a) této dohody.

Krátkodobá péče bude zajištěna na základě žádosti osoby pečující, a to bezodkladně nejpozději však do 48 hodin od uplatnění žádosti osoby pečující o zajištění pomoci. Poskytovatel této péče bude dohodnut podle aktuálně volné kapacity.

Osoba pečující je oprávněna zajistit krátkodobou péči bez pomoci OSPOD. V případě, že bude po OSPOD žádat úhradu nákladů na péči, je povinna OSPOD o zajištění péče bezodkladně informovat.

Osoba pečující hradí 50 % nákladů za poskytovanou péči, pokud se OSPOD s osobou pečující nedohodnou jinak, a cena péče odpovídá cenám obvyklým v regionu.

Ve zbytku nese náklady OSPOD.

OSPOD proplatí osobě pečující náklady na péči na základě předloženého potvrzení o poskytnutí a zaplacení služby a potvrzení o oprávněnosti nároku na zajištění péče (např. potvrzení od lékaře).

b2) Krátkodobá péče může být výjimečně zajištěna z velmi vážných důvodů na straně osoby pečující (např. úraz vyžadující hospitalizaci delší 1 týdne apod.) formou dočasného umístění *dítěte/děti* do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Poskytovatel této péče bude dohodnut co nejbližší místu bydliště rodiny a podle aktuálně volné kapacity zařízení. Umístění *dítěte/děti* v zařízení bude provedeno na základě dohody mezi *rodíči dětí jako jejich zákonnými zástupci/poručníkem* se zařízením. Nedojde-li k dohodě, zajistí OSPOD vyhotovení a podání příslušných návrhů k soudu pro nahrazení souhlasu zákonných zástupců.

OSPOD spolu s osobou pečující jsou povinni *dítě/děti* dostatečně a pro ně srozumitelně poučit o umístění v tomto zařízení tak, aby umístění bylo pro *dítě/děti* co nejméně stresující.

OSPOD zajistí vlastní umístění *dítěte/děti* v případě, že umístění žádá z osob pečujících nebude moci zajistit.

Náklady spojené s umístěním *dítěte/děti* do zařízení a poskytováním péče nese osoba pečující v částce nejvýše 50 % příspěvku za pobyt dítěte podle § 42 odst. 8 písm. i) a § 42c a následujících zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, pokud se OSPOD s osobou pečující nedohodnou jinak, ve zbytku nese náklady OSPOD. Osoba pečující je povinna poskytovateli péče uhradit náklady spojené s umístěním *dítěte/děti* v souladu s § 42f zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a to nejpozději do patnáctého dne následujícího kalendářního měsíce.

OSPOD proplatí osobě pečující náklady na péči na základě předloženého potvrzení o poskytnutí a zaplacení služby a potvrzení o oprávněnosti nároku na zajištění péče (např. potvrzení od lékaře).

c) Zajištění krátkodobé péče při narození dítěte

c1) OSPOD zajistí krátkodobou péči výjimečně v případě narození vlastního dítěte osoby pečující po dobu 1 měsíce, pokud osoba pečující o tuto pomoc požádá z důvodu zhoršeného zdravotního stavu svého nebo narozeného dítěte, kdy sama není schopna vůbec se podílet na péči o děti a domácnost, a tuto péči nezajistí jiným pro *dítě/děti* vhodným způsobem v souladu s Čl. II. odst. 2 písm. a) této dohody.

Podmínky poskytnutí péče a úhrady za péči se řídí ustanovením Čl. II. odst. 2 písm. b1) této dohody.

c2) Krátkodobá péče může být výjimečně zajištěna z velmi vážných důvodů na straně osoby pečující formou dočasného umístění *dítěte/děti* do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a řídí se ustanoveními Čl. II. odst. 2 písm. b2) této dohody.

d) Zajištění krátkodobé péče při vyřizování nezbytných osobních záležitostí

OSPOD se zavazuje, že zajistí krátkodobou péči při vyřizování nezbytných osobních záležitostí na základě žádosti osoby pečující, pokud osoba pečující není schopna zajistit péči

o *dítě/děti* jiným vhodným způsobem v souladu s Čl. II. odst. 2 písm. a) této dohody.

Podmínky poskytnutí péče a úhrady za péči se řídí ustanovením Čl. II. odst. 2. písm. b1) této dohody.

Vyřizováním nezbytných záležitostí se zejména rozumí jednání na správních úřadech, účast u soudu nebo zdravotní vyšetření, lékařský zákrok apod., na nichž povinnost účasti vyplývá osobě pečující z právního předpisu (např. podání, vysvětlení, předvolání), nebo nelze po osobě pečující spravedlivě žádat, aby úkon opominula. Za vyřizování nezbytných osobních záležitostí se nepovažuje pracovní cesta.

V pochybnostech, zda se jedná o vyřizování nezbytné osobní záležitosti, rozhodne na návrh OSPOD nebo osoby pečující bezodkladně nejdéle však do dvou pracovních dnů vedoucí odboru sociálních věcí Magistrátu města Prostějova.

Osoba pečující je povinna u vyřizování nezbytné osobní záležitosti, jejíž datum je předem známo, požádat OSPOD o zajištění péče co nejdříve, jakmile se o potřebě pomoci dozví, nejpozději 1 týden před událostí, jinak právo na zajištění péče zaniká. To neplatí v případech nepředvídatelných událostí. V těchto případech je však osoba pečující povinna požádat o zajištění péče bezodkladně, jak se o události dozví. Pokud však v takovém případě osoba pečující požádá OSPOD, aby péči o *dítě/děti* zajistil do 24 hodin od podání žádosti, může OSPOD z vážných důvodů zajištění péče odmítnout. OSPOD v takovémto případě krátkodobou péči zajistí ihned, jak je to možné, ledaže by důvod zajištění péče pominul.

e) Zajištění krátkodobé péče při úmrtí osoby blízké

OSPOD zajistí krátkodobou péči, pokud zemře osoba blízká (*manžel, druž, dítě, rodič a sourozenec, rodič a sourozenec manžela, manžel dítěte nebo manžel sourozence, sourozenec manžela, prarodič, vnuk, nebo prarodiče manžela*) kterékoli z osob pečujících, pokud o to osoba pečující požádá

a tuto péči není schopna zajistit jiným pro *dítě/děti* vhodným způsobem v souladu s Čl. II. odst. 2 písm. a) této dohody.

Podmínky poskytnutí péče a úhrady za péči se řídí Čl. II. odst. 2. písm. b1) této dohody.

OSPOD zajistí krátkodobou péči v rozsahu nejvýše dvakrát 8 hodin z důvodu vybavení pohřbu a účasti na něm.

Osoba pečující je povinna požádat o zajištění péče co nejdříve, kdy se o potřebě pomoci dozví, nejpozději 1 týden před událostí, jinak právo na zajištění péče zaniká. To neplatí v případech nepředvídatelných událostí. V těchto případech je však osoba pečující povinna požádat o zajištění péče bezodkladně, jakmile se o události dozví. Pokud však v takovém případě osoba pečující požádá, aby byla péče zajištěna dříve, než za 24 hodin, může OSPOD z vážných důvodů zajištění péče odmítnout. OSPOD v tomto případě krátkodobou péči zajistí ihned, jak je to možné, ledaže by důvod k zajištění péče pominul.

3. Osoba pečující má na základě § 47a odst. 2 písm. b) zákona č. 359/1999

Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů,

a) právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče (dále jen „respitní péče“) o svěřené *dítě/děti* v rozsahu 14 kalendářních dnů v každém kalendářním roce, pokud dítě dosáhlo alespoň věku 2 let. Respitní péče je zajišťována v rozsahu podle předchozí věty bez ohledu na počet dětí, které má osoba pečující v péči. *Nárok na zajištění respitní péče přísluší oběma osobám pečujícím, ty jsou však povinny ji čerpat současně.*

Právo na respitní péči má osoba pečující, pokud intenzivně zajišťují péči o svěřené *dítě/děti*. Respitní péče není poskytována osobě pečující u dětí, které bydlí ve školním roce na internátě.

Respitní péče nesmí být v rozporu s potřebami a zájmy *dítěte/děti* a může být zajištěna hlídáním *dítěte/děti* přes den, pobytem na příměstském či jiném dětském táboře apod. Respitní péče může probíhat v kratších časových intervalech opakovaně, hlídáním přes den, kdy *dítě/děti* není pryč z domova přes noc, a to zejména u malých dětí a dětí, které jsou v rodině umístěny teprve krátce.

Není-li o *dítě/děti* pečováno celý kalendářní rok, vzniká osobě pečující nárok na poměrnou část respitní péče v rozsahu 1 dne za každý celý měsíc, po který o *dítě/děti* pečuje. Za každých 6 měsíců, po které osoba pečující o *dítě/děti* pečuje, vzniká osobě pečující nárok na další 1 den respitní péče.

Nevyčerpaný rozsah respitní péče se do dalšího roku kalendářního roku nepřevádí a ani se za něj neposkytuje finanční kompenzace.

b) Osoba pečující je oprávněna zajistit respitní péči o svěřené *dítě/děti* v souladu s Čl. II. odst. 3 písm. a) bez pomoci OSPOD jiným pro *dítě/děti* vhodným způsobem. OSPOD na základě předchozí dohody s osobou pečující poskytne osobě pečující finanční úhradu ve výši 60% nákladů na respitní péči, pokud se OSPOD s osobou pečující nedohodnou jinak, a cena respitní péče odpovídá cenám obvyklým v regionu.

U případů, kde se vyskytnou zdravotní a další okolnosti, které nadstandardní respitní péči (např. pobyt v zahraničí, pobyt u moře) odůvodňují, poskytne OSPOD osobě pečující

na základě předchozí dohody finanční úhradu ve výši 60 % nákladů na respitní péči v ceně standardní, obvyklé v regionu, pokud se OSPOD a osoba pečující nedohodnou jinak. V ostatních případech je osoba pečující povinna hradit nadstandardní respitní péči ze svého zcela.

V pochybnostech rozhodne na návrh OSPOD nebo osoby pečující do nejpozději do 14 kalendářních dnů vedoucí odboru sociálních věcí Magistrátu města Prostějova.

OSPOD proplatí osobě pečující náklady na respitní péči na základě předloženého potvrzení o poskytnutí péče a zaplacení nákladů.

V případě nutné úhrady respitní péče předem nebo poskytnutí zálohy na úhradu respitního pobytu osoba pečující zajistí a předá OSPOD zálohovou fakturu nebo potvrzení pořádající organizace o termínu a ceně pobytu. V tomto případě je osoba pečující povinna sjednat také pojištění storna pobytu.

c) Pokud respitní péči o svěřené *dítě/děti* osoba pečující nezajistí sama, a o zajištění respitní péče má zájem, je povinna písemně požádat OSPOD nejpozději do dvou měsíců od uzavření této dohody nebo vždy nejpozději do 31. 3. příslušného kalendářního roku.

Termín zajištění respitní péče, konkrétní forma respitní péče, budou sjednány mezi OSPOD a osobou pečující písemně nejpozději do dvou měsíců od podání žádosti u nově uzavřené dohody o výkonu pěstounské péče, nebo vždy nejpozději do 31. 5. příslušného kalendářního roku.

OSPOD na základě předchozí dohody s osobou pečující poskytne osobě pečující finanční úhradu 60% nákladů na respitní péči, pokud se s OSPOD nedohodnou jinak, v ceně obvyklé v regionu. Podmínky zajištění respitní péče a její úhrady se řídí ustanovením Čl. II. odst. 3 písm. a), b) této dohody.

- Osoba pečující má na základě § 47a odst. 2 písm. c) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, právo na zprostředkování bezplatné psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci osobě pečující a *dítěti/dětem*, o které osoba pečující pečuje, a to jednou za 6 měsíců. Ve stejném rozsahu jako osobě pečující a svěřenému *dítěti/dětem* má právo na poskytnutí pomoci podle předchozí věty i vlastní *dítě/děti* osoby pečující.

Zajištění odborné pomoci proběhne za předem dohodnutých podmínek mezi OSPOD a osobou pečující.

Nevyčerpají-li osoby oprávněné pro poskytnutí uvedené pomoci sjednaný rozsah pomoci, převádí se nevyčerpaná část pomoci do dalšího období v rámci kalendářního roku.

V případě potřeby zajistit osobě pečující pomoc v intenzivnější formě, budou konkrétní forma a termíny pomoci sjednány mezi OSPOD a osobou pečující písemně, současně bude dojednána i výše finanční spoluúčasti osoby pečující na hrazení nákladů odborné po-

moci. Zprostředkování odborné pomoci poskytované dítěti v *pěstounské/poručnické* péči vychází z individuálního plánu ochrany dítěte.

- OSPOD se zavazuje, že v souladu s § 47a odst. 2 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, osobě pečující zprostředkuje nebo zajistí bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o děti v rozsahu 24 hodin v době 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích. OSPOD poskytne osobě pečující vždy do 30. 4. každého kalendářního roku seznam obsahující nejméně 5 doporučených vzdělávacích programů, které může osoba pečující absolvovat.

OSPOD nehradí cestovní náklady a náklady na ubytování.

V případě, že si osoba pečující zajistí vhodný vzdělávací program bez pomoci OSPOD, má právo na základě předloženého potvrzení o účasti na vzdělávacím programu a dokladu o jeho uhrazení, žádat OSPOD o úhradu nákladů. Maximálně bude proplacena částka 2.500 Kč za 8 hodin vzdělávacího programu.

- OSPOD se zavazuje spolupracovat s osobou pečující v souladu s § 47a odst. 2 písm. h) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a dále v souladu s rozhodnutím soudu nebo individuálním plánem dítěte při udržování, rozvíjení a prohlubování sounáležitosti *dítěte/děti* s osobami blízkými, zejména s rodiči při umožnění styku *rodičů*, osob blízkých s *dítětem/děťmi* v *pěstounské/poručnické* péči, včetně realizace jiných forem kontaktu, než je osobní setkání, a to za podmínky, že forma kontaktu je v zájmu dítěte, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak.
- OSPOD v souladu s § 47a odst. 2 písm. e) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, pomáhá i při zajištění místa pro uskutečňování styku oprávněných osob s *dítětem/děťmi* a při zajištění asistence při tomto styku, pokud soud nerozhodl jinak (např. zbavení rodičovských práv, zákaz styku s *dítětem/děťmi*).
- Osoba pečující se zavazuje, že si v souladu s § 47a odst. 2 písm. f) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, bude zvyšovat znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o děti v rozsahu 24 hodin v době 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích. Osoba pečující sdělí OSPOD vždy nejpozději do 31. 8. každého kalendářního roku, které vzdělávací programy a v jakém rozsahu bude v daném kalendářním roce absolvovat nebo již absolvovala v souladu s Čl. II. odstavcem 5 této dohody. Osoba pečující předloží OSPOD potvrzení o účasti na vzdělávacím programu do 1 měsíce od jeho absolvování.
- Osoba pečující se zavazuje, že v souladu s § 47a odst. 2 písm. g) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, bude spolupracovat s OSPOD při sledování naplňování dohody o výkonu *pěstounské* péče v souladu s §47b odst. 5 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a dále spolupracovat se zaměstnancem pověřeným sledováním vývoje *dítěte/děti*, včetně umožnění osobního styku v souladu s Čl. II. odstavcem 13 této dohody.
- Vedle toho se osoba pečující zavazuje, že bude OSPOD bez zbytečného odkladu informovat o všech podstatných skutečnostech a změnách rozhodných pro výkon péče o svěřené *dítě/děti*, a to nejpozději do 5 dnů od jejich vzniku.
- Osoba pečující se zavazuje, že v souladu s § 47a odst. 2 písm. h) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, bude v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči a umožňovat styk rodičů s dítětem v *pěstounské/poručnické* péči, pokud soud rozhodnutím nestanovil jinak.

Na žádost rodičů *dítěte/děti* je osoba pečující povinna rodičům sdělovat informace o prosperitě dítěte/děti (zdravotní stav, školní prospěch, chování dětí, zájmová činnost apod.).

12. Jestliže osobní styk s *rodiči, příp. osobami blízkými* neprobíhá, je omezen nebo zakázán, je osoba pečující přesto povinna podporovat pozitivní identitu *dítěte/děti* ve vztahu k rodině jeho původu.
13. OSPOD je povinen sledovat naplňování této dohody a za tímto účelem je v osobním styku s rodinou osoby pečující nejméně jednou za 2 měsíce od uzavření této dohody. Současně je OSPOD oprávněn s *dítětem/děti* hovořit v neutrálním prostředí a bez přítomnosti dalších osob.
14. V případě, že OSPOD neobdrží státní příspěvek na výkon pěstounské péče určený k pokrytí nákladů na zajištění pomoci osobám pečujícím, vyhrazuje si OSPOD právo neposkytnout finanční plnění vyplývající z této dohody.

Čl. III.

Společná a závěrečná ujednání

1. Tato dohoda se vyhotovuje ve čtyřech stejnopisech, z nichž osoba pečující obdrží jedno vyhotovení, jedno vyhotovení obdrží úřad práce a OSPOD obdrží dvě vyhotovení dohody.
2. Dohoda nabývá platnosti a účinnosti dnem podpisu oběma smluvními stranami.
3. Ustanovení této dohody se mohou měnit pouze formou písemného dodatku podepsaného oběma smluvními stranami.
4. Dohoda o výkonu pěstounské péče zaniká dnem, kdy skončí pěstounská péče, tedy dnem zletilosti svěřeného dítěte/posledního svěřeného dítěte.
5. OSPOD je oprávněn tuto dohodu písemně vypovědět pouze z důvodů uvedených v § 47c odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a to pro závažné nebo opakované porušení povinností, ke kterým se osoba pečující v této dohodě zavázala, nebo pro opakované maření sledování naplňování této dohody nad výkonem pěstounské/poručnické péče.
6. Osoba pečující je oprávněna vypovědět tuto dohodu bez udání důvodu.
7. Výpovědní lhůta skončí nejpozději uplynutím 30 dnů ode dne, kdy byla výpověď doručena druhé smluvní straně, ne však dříve, než bude uzavřena nová dohoda o výkonu pěstounské péče. Pokud bude dohoda vypovězena osobou pečující a nebude nahrazena novou dohodou o výkonu pěstounské péče do 30 dnů ode dne doručení výpovědi druhé smluvní straně, upraví podrobnosti ohledně výkonu práv a povinností OSPOD svým rozhodnutím.
8. V případě vydání rozhodnutí podle § 47b odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, končí výpovědní lhůta dnem nabytí právní moci tohoto rozhodnutí.
9. Smluvní strany prohlašují, že si tuto dohodu před jejím podpisem přečetly, že byla uzavřena po vzájemném ujednání podle jejich pravé a svobodné vůle, určitě, vážně a srozumitelně, nikoliv v tísní za nápadně nevýhodných podmínek. Na důkaz souhlasu se zněním dohody připojují obě smluvní strany své podpisy.

V dne

.....

osoba pečující

.....

vedoucí odboru sociálních věcí

Příloha P VI: Dotazník

Dotazník

1. **Jakou formu pěstounské péče vykonáváte?**
 - a) klasická pěstounská péče (na vlastní žádost)
 - b) pěstounská péče na dobu přechodnou
 - c) příbuzenská
 - d) poručník
2. **Jste prarodičem svěřeného dítěte?**
 - a) ano
 - b) ne
3. **Jak dlouho vykonáváte pěstounskou péči?**
 - a) méně než 1 rok
 - b) 1-3 roky
 - c) 4-10 roků
 - d) více než 10 let
4. **Kolik nezaopatřených dětí máte v současné době v péči?** (děti vlastní, osvojené, v pěstounské péči)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----
5. **Jaký počet z toho tvoří děti v pěstounské péči?**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----
6. **Máte svěřeno do pěstounské péče dítě se zdravotním postižením?**
 - a) ano
 - b) ne
 - c) neodpovím
7. **Pěstounskou péči vykonáváte**
 - a) sám/sama
 - b) s partnerem
 - c) neodpovím
8. **Je odměna pěstouna Vaším jediným příjmem?**
 - a) ano
 - b) ne
 - c) neodpovím
9. **Jste spokojen/a se současnými podmínkami (právy a povinnostmi) pro výkon pěstounské péče?**
 - a) zcela spokojen/a
 - b) částečně spokojen/a
 - c) málo spokojen/a
 - d) nespokojen/a
10. **Jaké změny byste uvítal/a v oblasti výkonu pěstounské péče?**
 - a) návrh na změny:
 -
 - b) žádné, plně mi vyhovuje tak, jak je to v současné době nastaveno
11. **Jak hodnotíte současnou výši odměny pěstouna?**
 - a) odpovídající
 - b) částečně odpovídající
 - c) neodpovídající, měla by se zvýšit
12. **Jste spokojen/a s tím, že odměna pěstouna je vyplácena jako plat?**
 - a) ano
 - b) ne
 - c) nevím

13. Myslíte si, že výchova dítěte v pěstounské péči je náročnější než výchova biologického dítěte?

- a) ano b) ne c) nedokážu posoudit

14. Měli by mít pěstouni stejná práva v oblasti zastupování dítěte jako biologičtí rodiče?

- a) ano b) ne c) nevím

15. Jste dobře informovaný/á o službách, které jsou poskytovány pěstounům?

- a) ano b) ne c) o žádných nevím

16. Využil/a jste již některé ze služeb nabízené pěstounům? (zajištění celodenní péče, zvyšování znalostí a dovedností, odborná pomoc apod.)

- a) ano
b) ne
c) pokud ano, jaké

17. Souhlasíte s kontaktem dítěte v pěstounské péči s biologickými rodiči?

- a) ano
b) ne
c) ne, pokud má setkání negativní vliv na dítě
d) jiné

18. Dle Vašeho názoru, zlepšila se již informovanost o Vašich právech a povinnostech jako pěstouna?

- a) ano b) ne c) částečně

19. Myslíte si, že již byly odstraněny nedostatky v oblasti povinnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě (časová náročnost, nevhodná volba témat apod.)

- a) ano, byly odstraněny
b) ano, došlo ke zlepšení
c) ne, situace je stále stejná

20. V povinnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě bych přivítal/a tyto změny:

- a) návrh na změny:
.....
.....
b) neodpovím

21. Měli by biologičtí rodiče mít povinnost spolupracovat s odborníky tak, aby byl možný návrat dítěte/děti zpět do jejich péče?

- a) rozhodně ano b) ano, ale nevěřím v úspěch c) ne, je to zbytečné

22. Jste muž či žena?

- a) muž b) žena

23. Váš věk?

- a) méně než 26 let b) 27 – 30 let c) 31 – 45 let d) 46 – 65 let e) více než 65 let

Příloha VI – Výsledky dotazníkové šetření

Položka 1: Jakou formu pěstounské péče vykonáváte?

Tabulka 1: výstupy na položku 1

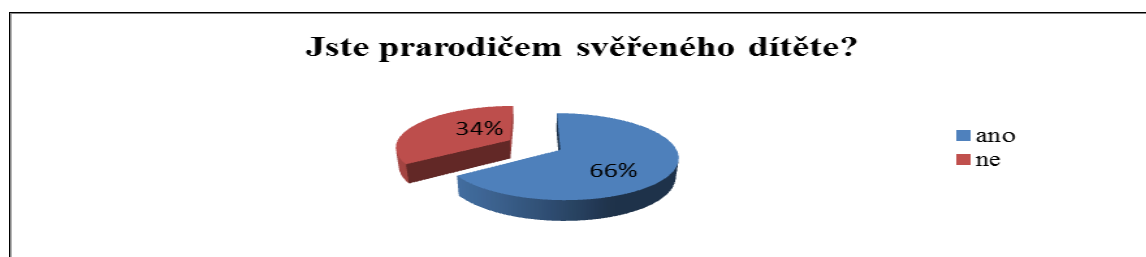
Forma pěstounské péče	Počet respondentů
klasická pěstounská péče	20
pěstounská péče na dobu přechodnou	0
příbuzenská PP	67
poručník	6

Nejpočetnější skupinu respondentů, celkem v 72 %, tvoří pěstouni, kteří vykonávají pěstounskou péči příbuzenskou, tzn. péči, kterou poskytují prarodiče a blízké osoby dětem v rámci rodiny. Méně početnou skupinu, celkem 22%, tvoří pěstouni, kteří vykonávají zprostředkovanou pěstounskou péči. Malou skupinu tvoří poručníci, které jistým způsobem můžeme, také řadit mezi pěstouny. Bohužel se našeho výzkumu nezúčastnil žádný pěstoun na dobu přechodnou. Na kontaktním pracovišti v Prostějově jsou v současné době vedeny dvě pěstounky na dobu přechodnou. Což můžeme považovat za úspěch oproti minulému výzkumu, kdy v Prostějově nebyl evidován žádný.

Položka 2: Jste prarodičem svěřeného dítěte?

Na základě našeho výzkumného šetření bylo zjištěno, že z celkového počtu 93 respondentů, kteří se zúčastnili našeho výzkumu, tvoří převážnou část, celkem 62, respondenti, kteří jsou prarodiči nebo prarodiči otců a matek svěřených dětí. Tato skutečnost koresponduje s předcházejícím výzkumem, kdy bylo zjištěno, že převážná část respondentů vykonává pěstounskou péči nezprostředkovanou – příbuzenskou.

Graf 1 – Jste prarodičem svěřeného dítěte?

Položka 3 – Jak dlouho vykonáváte pěstounskou péči?

Z dotazníkového šetření vyplývá, že hlavní dvě skupiny tvoří respondenti, kteří pěstounskou péči vykonávají 1-3 roky a 4-10 roků. Tato skutečnost je velmi přínosná pro náš výzkum, protože pěstouni, kteří vykonávají pěstounskou péči před platností novelizace zákona o pěstounské péči, mohou přinést důležité informace ohledně spokojenosti s podmínkami, které jsou platné od 1. 1. 2013. Právě oni mohou provést jakési srovnání péče poskytované státem v oblasti pěstounství.

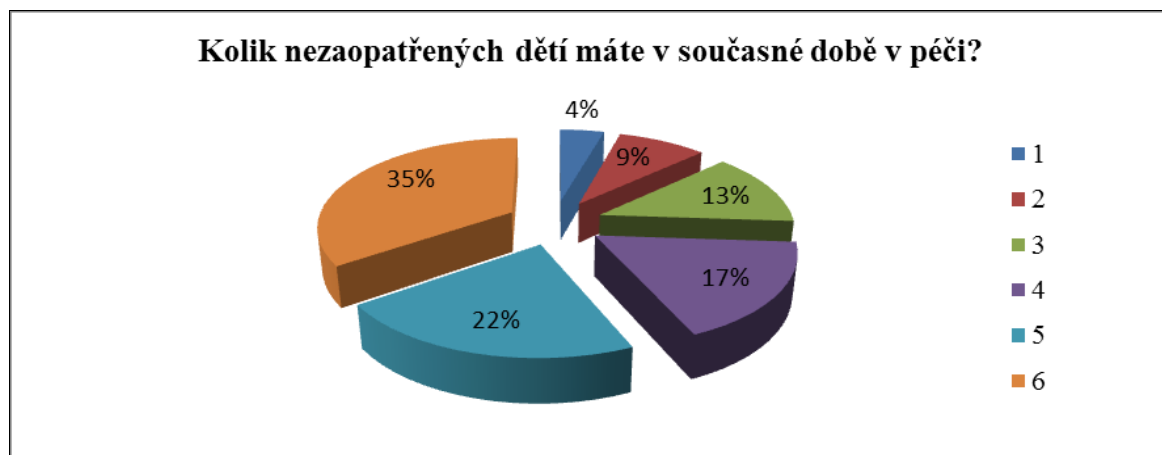
Tabulka 2 – Délka výkonu pěstounské péče

Délka výkonu PP	Počet respondentů
méně než 1 rok	4 (4%)
1 – 3 roky	35 (38%)
4 – 10 roků	37 (40%)
více než 10 let	17 (18%)

Položka 4 – Kolik nezaopatřených dětí máte v současné době v péči? (děti vlastní, osvojené, v pěstounské péči)

Převážná část respondentů má v péči pouze jedno dítě, kterému mu bylo svěřené do náhradní rodinné péče. Pokud se opět podíváme na předcházející položky, převážnou část tvoří respondenti, kteří jsou prarodiči svěřených dětí, a proto předpokládáme, že jejich vlastní děti již nejsou nezaopatřené a nejsou již v péči rodičů.

Graf 2 – Počet nezaopatřených dětí v péči

Položka 5 – Jaký počet z toho tvoří děti v pěstounské péči?

Ve větší míře mají respondenti v péči jedno dítě, což jsme již očekávali vzhledem k předcházejícímu výstupu. Je zde však jedna rodina, která má v péči celkem 8 dětí, z toho jedno v péči pěstounské (dítě sestry). Jako pozitivní hodnotíme celkový počet 9 rodin, které mají v pěstounské péči více jak tři děti.

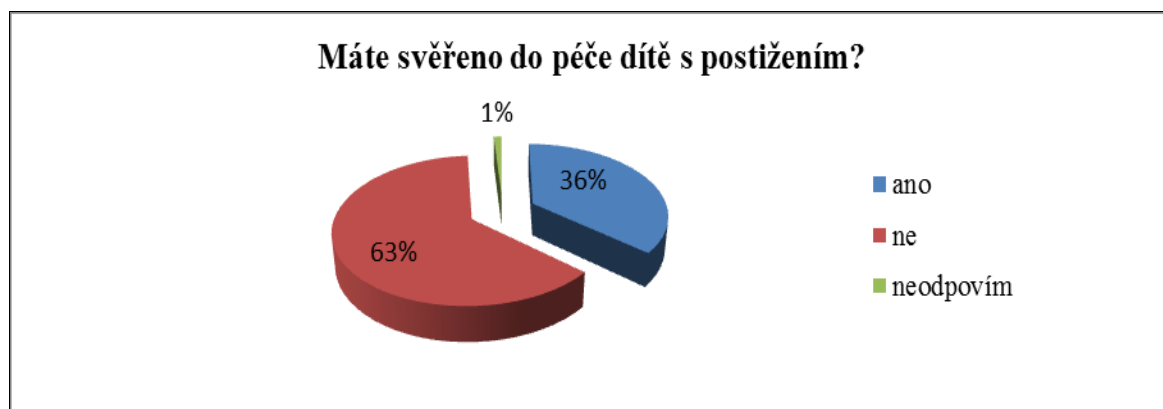
Tabulka č. 3 – Počet dětí v pěstounské péči

Počet dětí v PP	Počet rodin
1	74
2	32
3 a více	9

Položka 6 – Máte svěřeno do pěstounské péče dítě se zdravotním postižením?

Z výsledků dotazníkové šetření vyplývá, že i nadále přetrvává stav, kdy děti s postižením jsou jen výjimečně součástí pěstounských rodin. Našeho šetření se zúčastnilo celkem šest takových rodin. Na základě analýzy dokumentů bylo zjištěno, že se jedná o děti, které jsou blízkými osobami pěstounů (prarodiče, tety). Tato skutečnost jen potvrzuje fakt, že péče o dítě se zdravotním postižením je velmi náročná a najde se velmi málo pěstounů, kteří takové dítě do péče přijmou.

Graf 3 – Máte svěřeno do péče dítě s postižením?

Položka 7 – Pěstounskou péči vykonáváte?

Mezi respondenty, kteří se zúčastnili našeho výzkumu je celkem 51 párů a 41 pěstounů, kteří tuto péči vykonávají sami. Jeden respondent na položenou otázku nechtěl odpovědět.

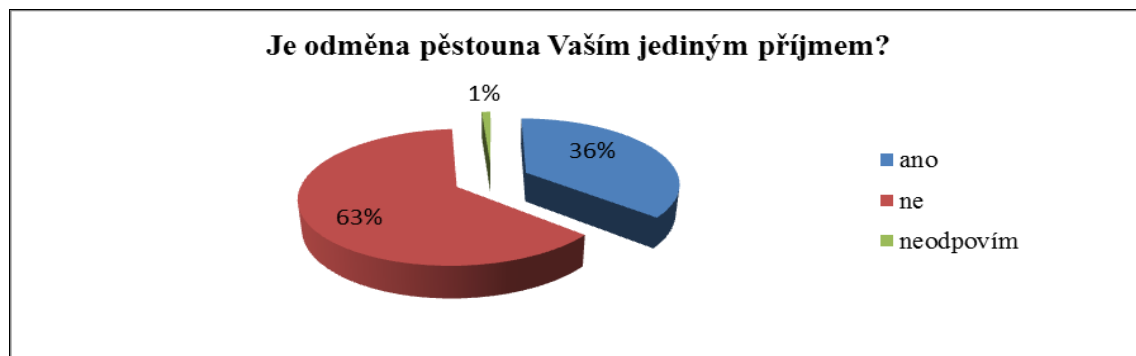
Tabulka 4 – Pěstounskou péči vykonáváte?

	Počet respondentů
sám/sama	51 (55%)
s partnerem	41 (41%)
neodpovím	1 (1%)

Položka 8 – Je odměna pěstouna Vaším jediným příjmem?

Z celkové počtu dotazovaných je pro 33 respondentů odměna pěstouna jediným příjmem. Celkem 59 dotazovaných má mimo odměnu pěstouna ještě další příjem. Z analýzy dokumentů plyne, že převážnou část tvoří poživatelé starobního důchodu, což současně koreponduje s výsledky ohledně povahy pěstounů, kteří jsou z převážné většiny prarodiči dětí.

Graf 4 – Je odměna pěstouna Vaším jediným příjmem?

Položka 9 – Jste spokojen/a se současnými podmínkami (právy a povinnostmi) pro výkon pěstounské péče?

Výstup k této položce je pro nás velmi pozitivním, protože v drtivé většině a to celkem 60 respondentů uvedlo, že je spokojena s podmínkami ohledně práv a povinností pěstounů. Pozitivně můžeme chápat i skutečnost, že celkem 31 respondentů je částečně spokojena a dva respondenti jsou nespokojeni.

Graf 5 - Spokojenost se současnými právy a povinnostmi

Položka 10 – Jaké změny byste uvítal/a v oblasti výkonu pěstounské péče?

Tato položka patřila k polouzavřeným otázkám s cílem ponechat pěstounům možnost k vyjádření svých názorů. Této možnosti však nevyužilo pouze 63 respondentů, s tím, že jim plně vyhovují podmínky, tak jak jsou v současné době nastaveny. Pouze 28 respondentů využilo tuto možnost a uvedlo oblasti pro možnou změnu. Tyto návrhy byly poté rozděleny do čtyř kategorií. Nejvíce respondentů označilo jako oblast pro případné změny otázku biologických rodičů. Menší počet v oblasti odměny pěstouna a šest respondentů by přivítalo změny v oblasti pomoci ze strany státu.

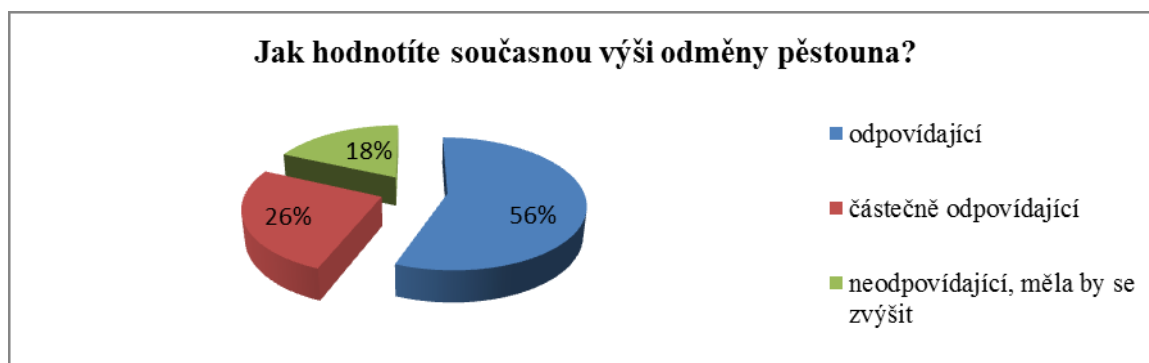
Tabulka 6 – Jaké změny byste uvítal/a v oblasti výkonu pěstounské péče?

biologičtí rodiče (školení, zastupování, povinnosti)	16
odměna pěstouna	6
pomoc ze strany státu	6
povinná školení	5

Položka 11 – Jak hodnotíte současnou výši odměny pěstouna?

Celkem 52 respondentů považuje odměnu pěstouna za odpovídající náročnosti výkonu pěstounství, 24 pěstounů ji považuje za částečně odpovídající a 17 respondentů projevilo nespokojenost a požadují její zvýšení. I přesto, že byly ze strany státu provedeny změny právě v oblasti hmotného zabezpečení pěstouni, někteří je stále považují za nedostačující.

Graf 6 – Hodnocení výše odměny pěstouna

Položka 12 – Jste spokojen/a s tím, že odměna pěstouna je vyplácena jako plat?

Na základě výstupů na tuto položku celkem 78 pěstounů je spokojeno se změnou, kdy dávky pěstounské péče mění v plat se všemi svými výhodami. Pouze tři pěstouni nejsou s uvedenou změnou spokojeni. Celkově 14 respondentů nedokázalo odpovědět, zda jsou s touto změnou spokojeni.

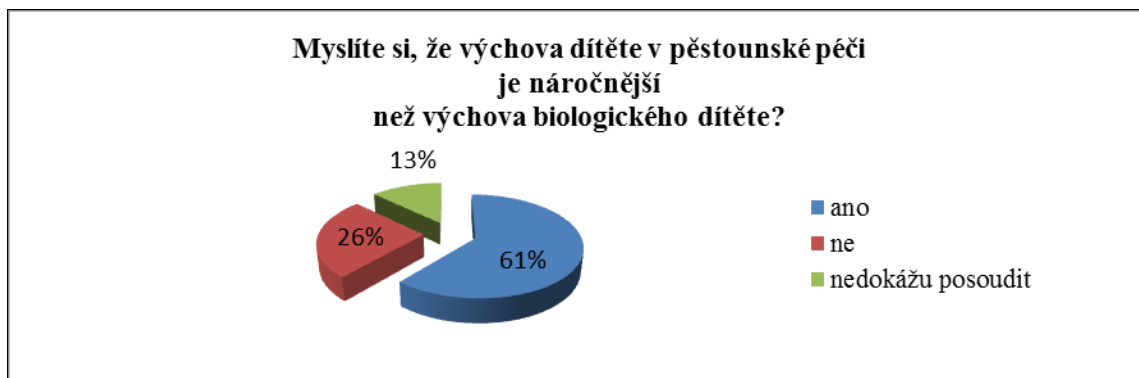
Tabulka 7 – Jste spokojen/a s tím, že odměna pěstouna je vyplácena jako plat?

	Počet respondentů
ano	76 (82%)
ne	3 (15%)
nevím	14 (3%)

Položka 13 – Myslíte si, že výchova dítěte v pěstounské péči je náročnější než výchova biologického dítěte?

V převážná většina, celkem 57 respondentů, si myslí, že výchova svěřeného dítěte je mnohem náročnější než biologického dítěte. Menší skupina v celkovém počtu 24 respondentů, nepovažuje péče za náročnější. Pouze 12 respondentů nedokáže posoudit náročnost svěřeného a biologického dítěte.

Graf 7 – Náročnost výchovy dítěte v pěstounské rodině

Položka 14 – Měli by mít pěstouni stejná práva v oblasti zastupování dítěte jako biologičtí rodiče?

Drtivá většina respondentů, celkem 89, je názoru, že pěstouni by měli mít stejná práva jako jejich biologičtí rodiče. Pěstouni často projevují nespokojenost právě v této oblasti, protože omezené zastupování jim ve výkonu pěstounské péče činí problémy, např. ve vyřízení cestovních dokladů, občanského průkazu či zastupování. Ve všech případech je nutný souhlas biologického rodiče, což někdy bývá značně komplikované nebo alespoň časově náročné, protože je nutné o povolení žádat soud.

Tabulka 8 - Měli by mít pěstouni stejná práva v oblasti zastupování dítěte jako biologičtí rodiče?

	Počet respondentů
ano	89 (96%)
ne	2 (2%)
nevím	2 (2%)

Položka 15 – Jste dobře informovaný/a o službách, které jsou poskytovány pěstounům?

Bylo příjemným zjištěním, že drtivá většina respondentů, celkem 77, je dobře informována o službách, které jsou pěstounům poskytovány. Stát se tak snaží pěstounům ulehčit jejich nesnadný společenský úkol. Poté 12 respondentů přiznává, že nejsou o službách dobře informováni a pouze čtyři o žádných neví.

Graf 8 – Informovanost pěstounů o službách

Položka 16 – Využil jste již některé ze služeb nabízené pěstounům?

Výstupy této položky nás velmi překvapily, protože ač je pěstounům nabízena řada služeb a pěstounům jsou známy, nejsou jim využívány. Celkem 68 respondentů uvedlo, že je nikdy nevyužili. Celkem 25 pěstounů nabídku služeb využilo a 20 pěstounů uvedlo, povahu těchto služeb.

Tabulka 9 – Povaha využitých služeb

pomoc v péči o děti	9
vzdělávání	4
odborná pomoc	4
finanční pomoc	3

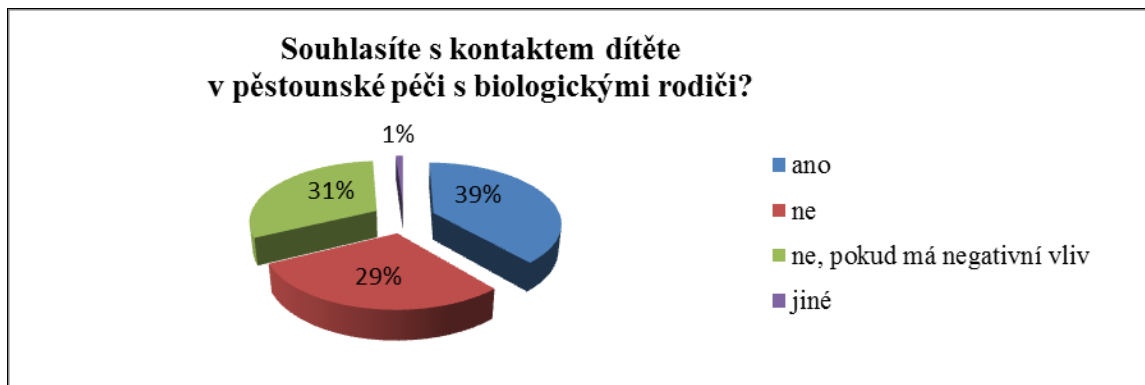
Tato položka byla opět polouzavřená s cílem zjistit, které služby pěstouni již využili. Výstupy byly rozděleny do čtyř kategorií a následně vyhodnoceny. Nejvíce pěstouni využili pomoc celodenní péče o děti. Také vzdělávání považují pěstouni jako výhodu. Někteří pěstouni využili pomoc finanční prostřednictvím příspěvku na úhradu školy v přírodě, či pobytu u moře.

Položka 17 – Souhlasíte s kontaktem dítěte v pěstounské péči?

Tato položka reaguje na pěstouny, kteří neschvalují kontakt s biologickými rodiče a to i přesto, že jim to ukládá zákon prostřednictvím jejich povinností spojených s výkonem pěstounské péče. Na základě dotazníkové šetření bylo zjištěno, že tento kontakt podporuje celkem 36 respondentů. Dalších 27 respondentů je proti a 29 respondentů

je mínění, že pokud by tento kontakt měl na dítě nežádoucí vliv na dítě, potom se ke kontaktu nepřiklání.

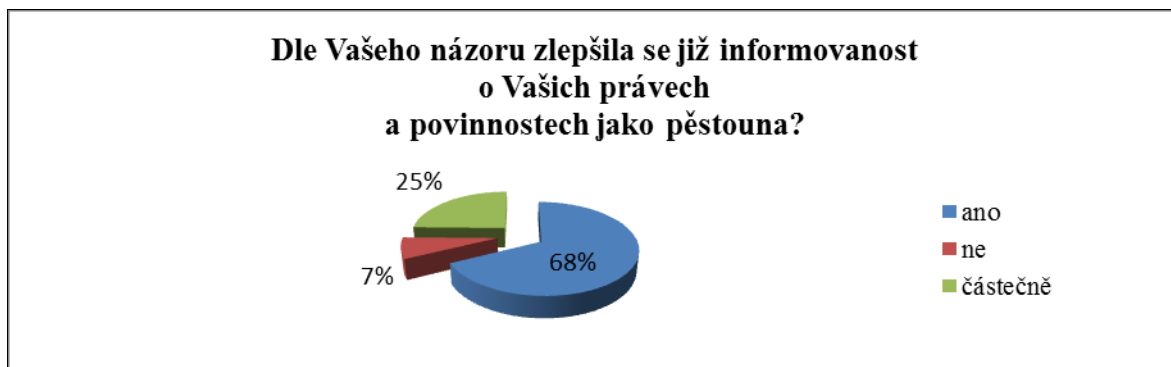
Graf 9 – Kontakt dítěte s biologickými rodiči

Položka 18 – Dle Vašeho názoru zlepšila se již informovanost o Vašich právech a povinnostech jako pěstouna?

Výstupy na tuto položku jednoznačně ukázaly, že se situace v oblasti informovanosti již zlepšila. Celkem 63 respondentů si myslí, že ano, pouze 7 respondentů uvedlo, že se situace nezlepšila a 23 respondentů uvedlo, že pouze částečně. Domníváme se, že tyto závěry mohou souviset s kritikou, které změny v pěstounské péči čelily a již se stát snaží odstraňovat.

Graf 10 – Zlepšení informovanosti

Položka 19 – Myslíte si, že již byly odstraněny nedostatky v oblasti povinnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě? (časová náročnost, nevhodná volba témat aj.)

K této položce byly vytvořeny tři možné odpovědi, s cílem zjistit, zda byly odstraněny nedostatky, které pěstouny v jejich výkonu zatěžovaly. Výstupy byly poměrně vyrovnané,

celkem 23 pěstounů uvedlo, že byly odstraněny a 40 respondentů je názoru, že došlo již ke zlepšení. Celkem 8 respondentů si myslí, že situace je stále stejná a ke zlepšení nedošlo.

Tabulka 10 – Odstranění nedostatků v pěstounské péči

	Počet respondentů
ano, byly odstraněny	25
ano, došlo ke zlepšení	40
ne, situace je stále stejná	28

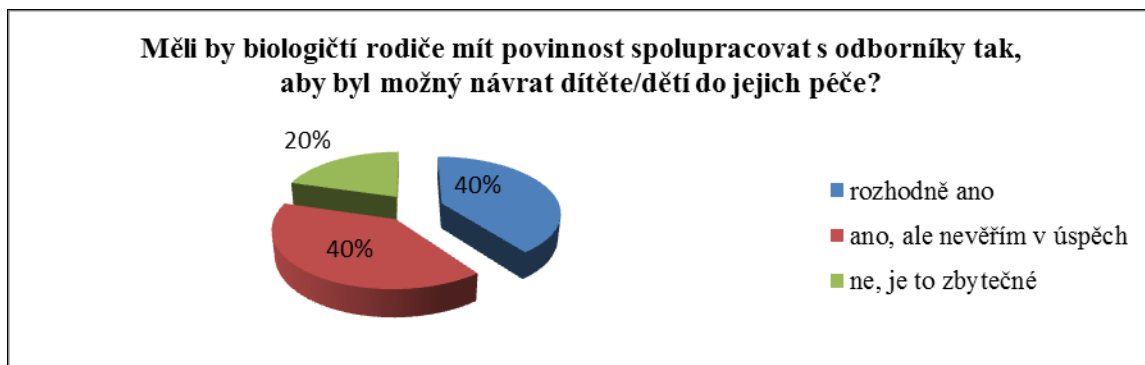
Položka 20 – V povinnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě bych přivítal/a tyto změny:

Tato položka byla opět zvolena jako polouzavřená s možností návrhů změn v oblasti povinného vzdělávání. Této možnosti využilo pouze 13 respondentů. Tito pěstouni uvedli, že by se měli společně s nimi vzdělávat i biologičtí rodiče. Také poukazovaly na délku a výběr témat. Vzhledem k malému počtu výstupu, nebyla tato položka kategorizována.

Položka 21 – Měli by biologičtí rodiče mít povinnost spolupracovat s odborníky tak, aby byl možný návrat dítěte/děti do jejich péče?

Jelikož pěstouni často upozorňují na nedostatky v oblasti biologických rodičů a především na skutečnost, že zatímco oni se musejí vzdělávat, pro ně žádné povinnosti neplynou, byla do dotazníku zařazena položka ohledně povinnosti nějakým způsobem řešit svoji situaci, tak aby byl možný návrat zpět do rodiny. Drtivá většina respondentů si myslí, že by biologičtí rodiče měly spolupracovat s odborníky, z nichž 37 si myslí, že rozhodně ano. Celkem 37 respondentů však nevěří v úspěch a 19 z celkového počtu považuje tento krok jako zbytečný.

Graf 11 – Povinnost biologických rodičů spolupracovat s odborníky

Položka č. 22 – Jste muž či žena?

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 93 respondentů, 73 respondentů byli ženy a 30 respondentů tvořily muži.

Tabulka 12 – Jste muž či žena?

	Počet respondentů
muž	20
žena	73

Položka č. 23 – Váš věk?

Z celkového počtu 93 respondentů tvořila největší počet, celkem 58 respondentů, věková kategorie 46 – 65 let. Početnější skupinou byla věková hranice 65 let a více. Nejméně početnou skupinou byla ve věkovém rozmezí 27 – 30 let. Pouze jeden klient je mladší než 26 let.

Graf 12 – Věk respondentů

